Un popor, ca şi orice om în parte, atâta preţuieşte cât a înţeles din Evanghelie şi cât poate să urmeze învăţăturii lui Iisus.

Simion MEHEDINŢI

credință
iubire
speranță

PUNCTE CARDINALE

ANUL V,
Nr. 7/8
55/56
iulie - august
1995

24 pag. - 800 lei

PERIODIC INDEPENDENT DE ORIENTARE NATIONAL-CRESTINA

Circulaţie în afara României: AUSTRIA, GERMANIA, FRANȚA, ELVEȚIA, DANEMARCA, SUEDIA, SPANIA, CANADA, STATELE UNITE, AUSTRALIA

ION ILIESCU - SCHIŢĂ DE PORTRET

A fost sau nu a fost sudentul Ion Iliescu racolat ca informator de către agenţii KGB în timp ce îşi făcea studiile universitare la Moscova? O întrebare care, prin insistența cu care este pusă, dar mai ales prin răspunsul categoric pe care-l dă cotidianul bucureştean **"Ziua"**, bazându-se pe dovezi ''*irefutabile*'' culese chiar din inima fostului Imperiu Sovietic, ar trebui să constituie sentința de descalificare politică a preşedintelui Ion Iliescu.

Din păcate, aşa cum se întrevede deja, rezultatul investigaţiilor întreprinse pe această temă, nu numai că nu vor avea darul să contribuie la subminarea credibilităţii moral-politice a actualului preşedinte al României, dar ele vor constitui un argument în plus pentru cei care l-au votat în anul 1992, să-l voteze din nou şi la alegerile de la anul viitor. Un aparent paradox, a cărui explicație este simplă.

La aproape cinci ani de la evenimentele din Decembrie '89, dosarele Securităţii zac în depozitele SRI-ului ferecate cu şapte lacăte. Aşa fiind lucrurile, este foarte puţin probabil, ca atâta timp cât ţara este condusă de un guvern alcătuit în exclusivitate din comunişti, iar actualul aparat de represiune - SRI-ul - nu este altceva decât fosta Securitate, botezată de circumstanță cu o denumire nouă, să fim în măsură să obţinem dovezi de necontestat că o anumită persoană a colaborat cu Securitatea şi, ceea ce este mult mai important decât colaborarea, că *cineva a avut de suferit de pe urma acestei colaborări*.

Or, atâta vreme cât nici aici în ţară nu putem susţine pe bază de dovezi că o anumită persoană a colaborat cu Securitatea, cine este naivul care-şi închipuie că Serviciul Secret al Rusiei, succesorul KGB-ului, de dragul d-lui Sorin Roşca Stănescu, directorul cotidianului **"Ziua"** şi a d-nei Tana Ardeleanu, ziaristă la acelaşi cotidian, îşi va desfereca tainiţele şi va pune la dispoziţia opiniei publice româneşti **"angajamentul olograf"** al studentului Ion Iliescu prin care acesta se obliga, în anii '50, să facă servicii organelor de securitate sovietice. Se pare însă că populaţia ţării noastre suferă în continuare de "*sindromul Brucan*", astfel că va fi suficient ca după ce se va scurge un timp de la inventarea întrebării "*a fost sau nu a fost*", să sosească o dezminţire categorică de la Moscova, afirmându-se de la înălţimea celui mai eficace şi temut serviciu secret din lume, cel rusesc, că "*preşedintele Ion Iliescu nu a fost informator al KGB-ului*", pentru ca susţinătorii săi să exulte uşuraţi: "*vedeţi, totul a fost o calomnie, preşedintele nostru este mai curat decât lacrima*". Şi pentru că cineva trebuie sancţionat pentru această calomnie cu iz de asasinat moral, desigur că ponosul îl va trage Opoziția, ea făcându-se vinovată de încercarea de compromitere, din umbră, a preşedintelui ţării.

Un scenariu de a cărui desfăşurare şi de ale cărui consecinţe este greu de presupus că dl. Sorin Roşca Stănescu nu a fost conştient. Experienţa sa personală cu Securitatea şi cu metodele folosite de serviciile acesteia în domeniul dezinformării şi dirijării opinei publice, ne îndreptăţesc să bănuim că directorul cotidianului "**Ziua**" a ştiut, din capul locului, că acţiunea pe care a iniţiat-o nu va contribui la demolarea prestigiului preşedintelui Iliescu, ci, dimpotrivă, la consolidarea acestui prestigiu ca urmare a abaterii opiniei publice de la adevăratele capete de acuzaţie care justifică punerea lui la stâlpul infamiei al naţiunii. Singura întrebare care rămâne deschisă în acest context este dacă relaţia "*Iliescu-KGB*" a fost pusă pe tapet din raţiuni comerciale, ştiut fiind că "*subiectele tari*" atrag cititorii, sau dacă lansarea ei în presă este rezultatul unei colaborări **SRI-''Ziua''**.

Maeştrii

Preşedintele Ion Iliescu este un comunist născut, nu făcut. Cel de al doilea prenume - Ilici - cu care comunistul Alexandru Iliescu, dintr-un sentiment de respect cvasi-religios şi neţărmurită admirație faţă de "*marele Vladimir Ilici Ulianov - Lenin*", părintele bolşevismului, l-a înzestrat la naştere apare ca un îndemn, o obligaţie şi o datorie, transmise pe această cale progeniturii căreia i-a dat viaţă. În orice caz, este neîndoielnic că educaţia în familie a copilului Ion Ilici a fost puternic influenţată de orientarea prosovietică a tatălui său care, în spiritul fidelităţii faţă de Rusia bolşevică, va milita pentru dezmembrarea României, considerată de cea de a VI-a Conferinţă a Federaţiei Comuniste Balcanice "*stat imperialist multinaţional*". O caracterizare prin care se urmărea crearea premizelor ideologice şi politice în vederea alipirii Basarabiei la Uniunea Sovietică.

Urmărit de "*autorităţile burgheze*" pentru activitate comunistă, Alexandru Iliescu - tatăl preşedintelui - se refugiază în Uniunea Sovietică. În urma sa, soţia divorţează. Un act pe care actualul preşedinte al României nu i-l va ierta. Renegată de fiu, ea îşi poartă povara bătrâneţii undeva la periferia Bucureştiului. În schimb tatăl, întruchiparea consecvenţei ideologice, va reveni în ţară după 23 August 1944 în furgoanele "*Armatei roşii eliberatoare*", dar nu va urca prea sus

Gabriel CONSTANTINESCU

(continuare în pag.2)

(urmare din pag.1)

în ierarhia de partid. Va sfârşi ca activist PCR la Ploieşti. Cel care însă va beneficia din plin de "*originea sa sănătoasă*", dar mai ales de descendenţa dintr-un părinte credincios trup şi suflet Moscovei, va fi fiul. Atuuri pe care Ion Iliescu le va exploata până la ultima consecinţă.

În anul 1944, imediat după "*eliberare*", Ion Iliescu, adolescent în vârstă de 14 ani, îşi începe cariera politică, devenind membru al organizaţiei Uniunea Tineretului Comunist. La începutul anilor '50, după terminarea liceului, ca o recunoaştere a meritelor dobândite în UTC, este trimis la Moscova pentru a urma cursurile de inginerie la Universitatea "*V.I.Lenin*".

Cu privire la anii petrecuţi de Ion Iliescu la Moscova se impun câteva precizări, valabile nu numai pentru viitorul preşedinte al României, ci, în aceeaşi măsură, pentru toţi cetăţenii străini acceptaţi să studieze în Uniunea Sovietică. Pe lângă condiţia unei "*origini sociale sănătoase*", acestora li se cerea să dea dovadă de un ataşament total la ideologia marxist-leninistă, punând idealul răspândirii comunismului, precum şi metodele sovietice folosite pentru realizarea acestui ideal, mai presus decât oricare alte considerente. Îndeplinind această obligaţie, tinerii străini veniţi să studieze în Uniunea Sovietică deveneau automat agenţi ai Internaţionalei Comuniste. Ei erau pregătiţi temeinic în această direcţie de un departament al Serviciilor Secrete specializat în organizarea şi conducerea acţiunilor de propagandă şi influenţă politică pe plan mondial. A bagateliza această activitate, afirmând că ea se reducea la racolarea de "*turnători*" din rândul studenţilor străini, este un fapt grav şi condamnabil. O manevră menită să întindă o plasă de camuflaj peste operaţiile de infiltrare a principalelor domenii de activitate din "*ţările frăţeşti*" cu agenţi de influenţă, capabili să impună domeniilor în care activau evoluţia dorită de Centrala de la Moscova, de care vor rămâne legaţi prin angajamente solemne pentru tot restul vieţii. Este categoria de agenţi recrutaţi din rândul foştilor studenţi din şcolile sovietice care, după terminarea studiilor, au fost ajutaţi să devină înalţi demnitari în ţările lor de baştină. O categorie de comunişti de elită din care face parte şi Ion Iliescu.

ION ILIESCU - SCHIŢĂ DE PORTRET

Datorită certificatelor strălucite pe care le-a dobândit la Moscova, Ion Iliescu a avut o ascensiune spectaculoasă în ierarhia comunistă. În anul 1953, la vârsta de 23 de ani, devine membru al Partidului Comunist Român. În anul 1956 i se încredinţează funcţia de Secretar al Comitetului Central al Uniunii Tineretului Comunist. În anul următor devine deputat în Marea Adunare Naţională şi totodată preşedinte al Asociaţiei Studenţilor Comunişti.

In legătură cu funcţiile deţinute de actualul preşedinte al României în organizaţiile de tineret, să reamintim un fapt de o gravitate deosebită. La sfârşitul lunii octombrie 1956 în Ungaria izbucneşte o revoltă populară anticomunistă şi Imre Nagy devine prim-ministru în locul lui András Hegedüs, promiţând respectul libertăţilor democratice şi părăsirea Tratatului de la Varşovia. Cu acest prilej, flacăra speranţei în posibilitatea răsturnării dictaturii comuniste a pâlpâit, pentru un scurt răstimp şi la noi, cei care şi-au ridicat fruntea, îndrăznind să-şi manifeste simpatia faţă de mişcarea din ţara vecină, au fost studenţii.

Lipsită însă de sprijin din "*lumea liberă*", răscoala maghiară a fost înăbuşită în sânge de tancurile sovietice, valul represiunii extinzându-se şi asupra studenţimii române. În lucrarea sa intitulată "*Comunismul în România*", politologul englez de origine română, Ghiţă Ionescu, scrie următoarele în legătură cu aceste evenimente: "*Cum remarca în mod semnificativ, la 8 noiembrie 1956, Hruşciov însuşi, atunci când se adresa Comsomolului moscovit,* **«au existat unele porniri nesănătoase»** *în rândul studenţilor în* **«una din instituţiile de educaţie din România»**, *şi al felicita prin urmare partidul din România pentru că luase măsurile necesare ca să le facă faţă repede şi eficient.*" Numărul studenţilor români arestaţi cu acest prilej nu este cunoscut, după cum, sub preşedinţia lui Ion Iliescu, nu a fost făcută cunoscută nici una din cifrele în care se reflectă proporţiile genocidului comunist din ţara noastră. Singura informaţie în acest sens a fost publicată în ziarul "*New York Times*" din 3 noiembrie 1956 care avansează cifra de aproximativ 1200 de persoane arestate.

O tragedie cumplită, în faţa căreia Tov. Ion Iliescu, Secretar CC al UTC, nu numai că nu a schiţat nici un gest de solidaritate cu tineretul studenţesc persecutat, dar a aprobat şi aplicat cu zel măsurile luate de Partid împotriva celor care îndrăzniseră să se opună procesului de edificare a socialismului în ţara noastră. Şi Partidul îl va răsplăti generos pentru devotamentul şi ataşamentul său faţă de cauza comunismului. În anul 1967 Ion Iliescu este promovat prim-secretar al Uniunii Tineretului Comunist din România. O funcţie care-l confirmă printre vârfurile ierarhiei comuniste. Dovada în acest sens o constituie faptul că, după numai doi ani, devine membru în Comitetul Politic Executiv şi secretar al Comitetului Central al Partidului Comunist, însărcinat cu propaganda.

De la această dată statutul politic al lui Ion Iliescu este marcat de apariţia unor neînţelegeri cu Nicolae Ceauşescu, devenit prim-secretar al Partidului Comunist în martie 1965, după moartea lui Gheorghe Gheorghiu-Dej. Să notăm însă că la originea acestor neînţelegeri nu au stat nici divergenţe ideologice şi nici poziţii diferite în problema relaţiilor cu Uniunea Sovietică. Cei doi fruntaşi comunişti erau, în aceeaşi măsură, devotaţi fără rezerve atât comunismului de inspiraţie sovietică, cât şi ideii de subordonare a României faţă de Uniunea Sovietică. Dar în timp ce Nicolae Ceauşescu vedea în Ion Iliescu un potenţial rival la funcţia supremă în Partid, ştiute fiind legăturile acestuia cu Moscova, Ion Iliescu nutrea faţă de Nicolae Ceauşescu o abia disimulată desconsideraţie cu rădăcinile în conştiinţa superiorităţii sale intelectuale.

Consecinţa acestor tensiuni au fost cele câteva "*rotiri*" la care Ion Iliescu a fost supus. Între anii 1972-1974 secretar al C.J. al P.C.R. Timiş, între anii 1974-1979 prim-secretar al C.J al P.C.R. Iaşi, între anii 1979-1985 preşedinte al Consiliului Naţional al Apelor (rang de ministru), cea mai joasă funcţie fiind cea de director de editură, funcţie aflată însă tot în nomenclatorul Comitetului Central. În acest context să notăm un fapt de o deosebită semnificaţie. Dacă Ion Iliescu nu ar fi beneficiat de o înaltă protecţie ocultă, Nicolae Ceauşescu nu ar fi ezitat nici o clipă să-l înlăture din viaţa politică aşa cum a procedat, fără menajamente, cu Alexandru Drăghici, Virgil Trofin sau Cornel Burtică. O protecţie care nu putea veni decât de la Moscova, singurul centru de putere de care Nicolae Ceauşescu se temea realmente. Cum însă în perioada conflictului Ceauşescu-Iliescu, la conducerea Kremlinului s-au perindat mai mulţi prim-secretari, este clar că salvconductul care l-a protejat pe Ion Iliescu nu emana de la o persoană, ci de la o instituţie. Probabil de la cea mai înaltă instituţie ocultă de la Moscova.

Conflictul dintre cei doi protagonişti ai comunismului românesc va avea un deznodământ tragic. Profitând de evenimentele din Decembrie '89, după un simulacru de proces care aminteşte, cu oroare, de procesele staliniste din anii '30, Ion Iliescu, desigur cu încuviinţarea Moscovei, şi-a trimis adversarul în faţa plutonului de execuţie. Un asasinat care nu a indignat, aşa cum s-ar fi cuvenit să se întâmple într-o lume cu spiritul de justiţie nealterat, nici opinia publică din ţară şi nici cancelariile occidentale.

Evenimentele din Decembrie '89 au fost o abilă mişcare politică dirijată de la Moscova, rostul ei fiind să opereze şi în România schimbările iniţiate de Gorbaciov în Rusia prin "*perestroika*" şi "*glasnost*". Operaţia prezenta pentru Uniunea Sovietică un dublu avantaj. Pe de o parte se crea impresia că şi România s-a aliniat celorlalte ţări din Tratatul de la Varşovia care s-au dezis de comunism, iar pe de altă parte rămânea, în continuare, în sfera de influenţă a Rusiei. Pentru punerea ei în practică trebuia însă înlăturat Nicolae Ceauşescu, ceea ce nu a fost prea greu datorită stării explozive de nemulţumire a populaţiei. Cât priveşte echipa care urma să preia conducerea, ea era pregătită din timp, avându-l conducător pe Ion Iliescu. Pentru această însărcinare îl recomandau două calităţi. Pe de o parte era un comunist convins, dar în acelaşi timp suficient de elastic în gândire încât să înţeleagă că "*perestroika*", pe lângă o faţadă nouă, acceptabilă, a comunismului, putea să aducă şi un profit personal, deloc neglijabil, adepţilor ei, iar pe de altă parte ataşamentul său faţă de Rusia era fără reproş.

Dosarul acţiunilor patronate de Ion Iliescu în zilele fierbinţi ale lui Decembrie '89 conţine dovezi elocvente în acest sens. Stabilirea legăturii cu Ambasada Sovietică încă din seara zilei de 22 decembrie, participarea, împreună cu Silviu Brucan, Petre Roman şi alţi "*emanaţi*", în noaptea de 22-23 decembrie la o "*conferinţă de presă*" la aceeaşi ambasadă, precum şi tentativa de a chema în ajutor trupe sovietice, tentativă contraatacată, din fericire, de generalul Guşă, au dezvăluit, încă din prima zi a autoînscăunării sale la cârma ţării, adevăratul chip al lui Ion Iliescu. Dar adevărata măsură a devotamentului său faţă de ideologia comunistă şi de Rusia a ieşit la lumină prin semnarea Tratatului cu Uniunea Sovietică în 1991. Un document profund antiromânesc care readucea România în sfera de influenţă şi autotoritate a Moscovei. Spre norocul nostru, evenimentele de la sfârşitul anului 1991, înlăturarea lui Gorbaciov de la conducere şi dezmembrarea Uniunii Sovietice, au făcut imposibilă ratificarea acestui tratat înrobitor.

Primejdia de a rămâne în orbita Rusiei, continuă însă să ne ameninţe. Îndârjirea cu care preşedintele Iliescu şi guvernul său se opun denunţării "*Pactului Molotov-Ribbentrop*", precum şi repetatele declaraţii că "*România nu are revendicări teritoriale la vecinii ei*", constituie acte de înaltă trădare prin care actuala Putere consfinţeşte cedarea Basarabiei, Bucovinei de Nord şi Ţinutului Herţei.

Cât priveşte politica internă, ea este aservită, ca şi politica externă, unor interese antinaţionale. Statul de drept, separaţia puterilor în stat, garantarea şi respectarea libertăţilor cetăţeneşti, trecerea de la economia de comandă la economia de piaţă, privatizarea întreprinderilor de stat şi toate celelalte principii înscrise în Constituţie a căror aplicare ar fi trebuit să transforme România dintr-o dictatură comunistă într-o democraţie autentică sunt încă deziderate neîmplinite. Ion Iliescu veghează cu ochi de Argus ca structurile comuniste să rămână intacte şi persoanele care au condus aceste structuri şi în timpul dictaturii comuniste să nu fie clintite din scaunele lor.

Pregătit să asigure dăinuirea comunismului în România, Ion Iliescu îşi îndeplineşte misiunea exemplar. Sub conducerea sa metodele de guvernare se aseamănă din ce în ce mai izbitor cu metodele folosite de predecesorul său, nomenclatura comunistă îşi redobândeşte privilegiile avute înainte de Decembrie '89 şi viaţa politică alunecă din ce în ce mai vizibil spre dominaţia unui singur partid.

Euforia puterii îl face însă pe Ion Iliescu să uite un fapt de o deosebită gravitate. Cei aproape cincizeci de ani de regim comunist au însemnat tot atâţi ani de genocid împotriva neamului românesc, marii vinovaţi pentru crimele săvârşite în acest răstimp fiind toţi aceia care au făcut parte din conducerea Partidului Comunist. O galerie de figuri de tristă aducere aminte, din care, nu pe ultimul loc, se situează şi actualul preşedinte al României. Dar comuniştii sunt o categorie umană deosebită de restul semenilor lor. Ei nu au gustat din rodul pomului "*cunoştinţei binelui şi răului*" şi nu ştiu ce este ruşinea.

Cuvine-se...

✝ AUREL RĂUȚĂ

Ne-a părăsit, la 83 de ani, scurtă vreme după ce-l omagiasem în paginile "Punctelor Cardinale" (față de care manifestase, în ultimii ani, atâta interes și solicitudine), inginerul și profesorul Aurel Răuță *(Don Aurelio*, cum îi spuneau cei apropiați), unul dintre fruntașii exilului legionar de la Madrid.

Născut la Câmpulung-Muscel, la 10 februarie 1912, a făcut studii superioare de Agronomie la București și a deținut funcții importante în diferite institute de cercetare sau învățământ ale vremii, precum și în Ministerul Agriculturii și Domeniilor. Intrat în Mișcarea Legionară, a fost nevoit să părăsească țara după evenimentele din 1941. După câțiva ani de peregrinări prin Germania și Italia, s-a stabilit în Spania, la Madrid, unde va cunoaște spectaculoase împliniri financiare și sociale, ce-i vor permite mai târziu finanțarea generoasă a numeroase activități culturale românești, esențiale supraviețuirii în exil a unor valori naționale pe care, în țară, puterea comunistă le reprima cu violență. A fost, din 1946 pînă în 1985 (când s-a pensionat), profesor universitar de limba română la Salamanca (dând și o gramatică românească de îndelungată utilizare în Spania). A tradus și a editat cărți din clasicii români. Este fondatorul unei Asociații Hispano-Române la Salamanca și al unei Fundații Culturale Române la Madrid, precum și al unui Centru de distribuție a cărților românești publicate în exil. A organizat, între altele, două memorabile Simpozioane românești la Paris: unul dedicat centenarului Eminescu (urmat de editarea conferințelor într-un frumos volum), iar celălalt idealurilor și realizărilor exilului românesc postbelic (mai 1994). A rămas apropiat de Horia Sima și a avut o contribuție însemnată la câteva ctitorii legionare din Spania (Monumentul Moța-Marin de la Majadahonda și Căminul "Moța-Marin" de la Aravaca, ambele în apropiere de Madrid).

Prin moartea sa (survenită pe 13 iunie 1995, în urma unei tumori cerebrale, în condiții asupra cărora poate vom reveni, după o corelare și sistematizare a informațiilor de la fața locului) a dispărut una dintre cele mai active personalități ale exilului și unul dintre cei mai generoși susținători ai dreptei național-creștine.

✝ EFTIMIU BENEA

Născut în Țărățel, sat așezat lângă Brad, în regiunea minieră a Apusenilor, Eftimiu Benea aducea cu el tăria cremenii pe care moții o zdrobesc în pântecele muntelui,dar și seninul cerului oglindit în valurile nervoase ale Crișurilor.

Rămas orfan de tată, la vârsta de numai trei ani, s-a bucurat de influența binefăcătoare a unchiului său, doctorul Benea, luptător în slujba Neamului, alături de prof. I.Cătuneanu, prof. I.Codreanu, prof. Șumuleanu, ș.a., despre care tot timpul își amintea și povestea cu o deosebită venerație. Mândru, acest moț, Timu, cum îl numeam noi, temerar și generos, își subordonase viața dragostei de neam și țară. Structura lui sufletească l-a așezat în mod firesc în rândurile celor ce se opinteau în fața valului de ură și mișelie care încerca necontenit țara întregită și care a ajuns la paroxism sub dominația comunistă.

Când s-a declanșat represiunea, în 1948, a fost arestat. Condamnat la muncă silnică, în penitenciarul Aiud și-a însușit profesiunea de sudor și a condus sectorul ce i s-a încredințat, cu demnitate și altruism, în ajutorul celor ce, slăbiți și neobișnuiți cu munca fizică, erau siliți să suporte amenințările și ocările temnicerilor. Greșelile sau vina, reale ori imaginare, scornite drept pretext de asuprire a celor ce lucrau în echipa lui, le lua asupra sa. Odată, când i s-a cerut să întocmească lista celor care n-ar fi executat bine și la timp o anumită operație, s-a scris pe sine cap de listă; întrebat de maistrul temnicer de ce a făcut asta, a răspuns:''Sunt oameni care lucrează sub îndrumarea și supravegherea mea și înțeleg să fim solidari" și apoi l-a fulgerat cu privirea semeață pe cel care i-a replicat:''Banditule!"

Eliberat, după expirarea pedepsei, s-a angajat ca muncitor-sudor și, prin spiritul său deschis și prietenos, în ciuda frecventelor cercetări și avertismente ale agenților securității, își împărtășea crezul și celor cu care ajungea în contact. Înfiera incorectitudinea și favoritismul și respingea cu fermitate ofertele de "colaborare", oricâte și sub orice formă i s-ar fi făcut. Cercetat de Securitate în octombrie 1989, cu îndrăzneală moțească și-a manifestat crezul, iar în fața amenințării și-a oferit mâinile pentru cătușe.

Neastâmpărul său nativ îl îndemna să oprească pe oricine întâlnea, angajându-se în discuții pe care totdeauna le ghida spre gândul lui stăruitor: *ideea națională*; după 1989 a devenit de-a dreptul un "propagandist stradal", înfierând mereu corupția, minciuna și "rechinismul" celor tari, îndemnând la unitate împotriva comunismului și sechelelor lui. N-a precupețit nici un efort în strădania răspândirii presei și literaturii care promovau ideile naționale și creștine.''Punctele Cardinale" au avut în el un sprijin neprețuit. Din puținul ce-l câștiga, de atâtea ori i-a ajutat pe alții, fără a aștepta vreo recompensă.

O trăsătură deosebită a lui a fost dragostea pentru cei mici, pentru copii. Mereu îl vedeam înconjurat de ei. Acum, cine îl mai așteaptă?

A fost prietenul nostru care a confirmat integral dictonul "Amicus tanquam alter ego est". A plecat dintre noi pe neașteptate, lăsându-ne nemângâiați, într-o lume ce fără el ni se pare mai pustie.

✝ EMIL CIORAN

Ultimii ani ai vieții lui Emil Cioran au fost, practic, o lungă agonie, ce s-a isprăvit la 20 iunie 1995. Cu el ne-a părăsit ultimul mare gânditor din școala lui Nae Ionescu.

Născut la 8 aprilie 1911 în Rășinarii Sibiului, Emil Cioran va urma Liceul "Gh. Lazăr" din Sibiu, iar apoi cursurile Facultății de Litere și Filosofie din București. Începându-și de foarte devreme strălucita activitate publicistică, va fi prezent, cu articole și eseuri, în cele mai prestigioase publicații românești ale anilor '30 ("Gândirea", "Vremea", "Cuvântul", "Revista de Filosofie" etc.); a fost apropiat de cercurile de dreapta (și mai ales de Mișcarea Legionară), ceea ce i-a făcut pe comuniștii de mai târziu să-l prezinte ca pe unul dintre gânditorii cei mai "reacționari" ai epocii interbelice și ca pe un fruntaș al ideologiei gardiste. Emil Cioran era însă prea personal și prea incomod pentru a reprezenta pe altcineva decât pe sine însuși...

În 1934 a debutat editorial cu volumul *Pe culmile disperării*, carte în care se află, *in nuce*, toată opera lui de mai târziu. În 1936 i-a apărut cartea care a făcut cea mai mare vâlvă în epocă: *Schimbarea la față a României* (reeditată în 1941, apoi - cu "prudente" modificări efectuate de autor - în 1990 și 1993).

În 1937 pleca la Paris, ca bursier al Institutului Francez din București. În 1944, pe fondul evenimentelor istorice binecunoscute, va lua decizia de a nu se mai întoarce în țară. Din 1949 începe să cucerească Franța prin cărțile lui, devenind, în scurtă vreme, unul dintre cei mai apreciați gânditori și stiliști de limbă franceză. Încă din anii '60 se bucura de o faimă mondială. Menționăm doar câteva dintre volumele sale apărute inițial în străinătate (întreaga lui operă există acum tradusă și editată și-n România, mai ales după 1989, așa că dăm titlurile în românește): *Tratat de descompunere* (1949), *Silogismele amărăciunii* (1952), *Istorie și utopie* (1960), *Căderea în timp* (1964), *Exerciții de admirație* (1985).

Pentru Emil Cioran, România și Franța s-au îndoliat deopotrivă. A fost înmormântat în cimitirul din Montparnasse, acolo unde odihnește, din 1994, și Eugen Ionescu, cealaltă glorie românească a Franței contemporane. Nu știm dacă "teribilul" Cioran se va fi "împăcat" pînă la urmă, "în amurg", cum îi dorea Petre Țuțea, cu Sfîntul Apostol Pavel... Fie însă ca încrâncenările să-i fie iertate și sufletul său să se odihnească în pace.

✝ IOAN GHERASIM

A trecut în eternitate, în 7 iunie a.c., cel care a fost prietenul, fratele de cruce și camaradul Ioan Gherasim.

A privit pentru prima dată spre cer, la 7 iulie 1921, pe "*hotar*", între comunele Gheja și Atintiș, de lângă Luduș. Credința în Dumnezeu și spiritul de jertfă, sădite în familie, i-au fost cu grijă cultivate mai ales la liceul "*Sfântul Vasile*" din Blaj, fiind discipol al Prea sfințitului Ioan Suciu, a cărui imagine l-a însoțit o viață. Din dorința de autodepășire morală și din profunda sa dragoste față de neamul românesc pe care a vrut să-l servească, Ioan Gherasim, devenit "*Frate de cruce*", începe să urce, prin jertfe, spre înălțimi spirituale pe lungul drum al Golgotei Românești încă din 1942, când intră prima dată în temniță cu lotul de la Blaj. Eliberat, după ani, se înscrie la Facultatea de Agronomie, pe care nu va fi lăsat să o continue și să o termine mai târziu. În 1946 participă la greva studențească de la Cluj.

Odată cu rearestarea din 1948 Ioan Gherasim își continuă jertfa adusă crezului său, trecând prin cele mai grele temnițe, suportând ura dezlănțuită a "*fiarelor sălbatice*" și, nu odată, în momente limită, simțind că este copleșit de "*mlaștina deznădejdei*". În viața pe care a trăit-o și mai ales în asemenea clipe el, ca și alții, a rezistat doar prin ajutorul pe care l-a invocat și l-a primit de la Iisus Christos și Maica Domnului. În crunta "*reeducare*" a avut un vis care l-a salvat întărindu-l și pe care nu l-a uitat niciodată. În intensitatea trăirii din acele clipe, i-a apărut în vis același episcop Suciu care, punându-i mâna pe cap, l-a dus în Catedrala de la Blaj, călăuzindu-l să îngenuncheze în fața icoanei Maicii Domnului.

S-a eliberat, în 6 mai 1964, de la Periprava unde l-a cunoscut pe luptătorul maramureșean, național-țărănist Ilie Lazăr, căruia îi va deveni ginere după cinci ani, căsătorindu-se cu cea care a devenit Lia Lazăr-Gherasim, noua familie întregindu-se prin nașterea fiului lor Ioan Andrei.

În lumea altfel încătușată, de dincoace de sârma ghimpată, și-a câștigat existența muncind cu demnitate și atrăgându-și respectul celor din jur, ca muncitor, maistru și dispecer la I.O.G.C. și Cooperativa "Constructorul" din Cluj.

Din 24 decembrie 1989 a devenit președintele Asociației Foștilor Deținuți Politici din județul Cluj pe care i-a reprezentat cu demnitate. Lui i se datorează, în primul rând, prin modul în care a reușit să-și apropie oamenii, faptul că în prezent, lângă închisoarea din Gherla, străjuiește monumentul sobru ridicat în memoria celor care și-au dat jertfa supremă pentru credință, neam, dreptate și libertate. Pentru cei care l-au cunoscut, Ioan Gherasim, prin trăirea sa permanentă, sufletul și cugetul său deschis, așa cum a învățat în Frățiile de Cruce că trebuie să fie, rămâne încă un exemplu al unei vieți dăruite idealului legionar.

✝ NICOLAE COJOCARU

A plecat dintre noi încă unul din marii "cavaleri" ai spiritului românesc, Nicolae Cojocaru. S-a stins din viață în ziua de 13 iulie a.c., socotind pesemne că și-a îndeplinit misiunea pentru care a fost trimis în lume. Și într-adevăr și-a îndeplinit-o.

Nicolae Cojocaru s-a născut în Dobrogea, în anul 1916, dintr-o familie de oieri, la origine, veniți prin partea locului din Ardeal. Studiile liceale le-a făcut la Constanța, iar pe cele universitare (Facultatea de Drept) la București, după care a practicat câțiva ani avocatura. Încă din timpul studenției s-a angajat total în marea "aventură" spirituală care a fost Mișcarea Legionară pe care a servit-o cu abnegație și cu un rar spirit de sacrificiu, până la sfârșit. A făcut tot războiul din răsărit în prima linie și a îndurat cu demnitate condițiile deosebit de aspre ale unui prizonierat de aproape zece ani. A cunoscut, în această lungă perioadă, alături de un Aurel State și de mulți alți ofițeri români "neîmblânziți", și ororile lagărelor de la Cercul polar, și pe ale celor din deșerturile Asiei Centrale. Nu a capitulat, neînțelegând să facă nici cel mai mic compromis, nici în temnițele comuniste din România anilor în care a fost închis după repatriere și nici în perioada imediat următoare eliberării sale.

Un japonez cu care a fost într-unul din lagărele de la Cercul polar și pe care-l chema Ita-Kura-Iosi-Haru, îi spunea: Și tu ești un Nico-Lae-Cojo-Karu, un samurai adică.

Și într-adevăr, asta a fost Nicolae Cojocaru: un samurai al spiritului românesc, angajat în cea mai aspră luptă cu istoria, cu diavolul și cu dușmanii neamului omenesc.

Fie ca Bunul Dumnezeu să-i facă parte de o judecată la care să mărturisească toți cei ce l-au cunoscut, atât ca prieteni cât și ca dușmani. Și de o "țărână" pe cât de ușoară pe cât de senin a trecut prin toate încercările vieții.

CAZUL LUI DRIEU LA ROCHELLE

Utopică sau nu, problema unei Europe unite, a unor state europene care să nu se mai învrăjbească întreolaltă, nu aparține doar timpului nostru și nu a fost pusă doar în termenii actuali, de filiație masonică. Dreapta europeană n-a fost nici ea străină de un asemenea proiect. Doi mari scriitori-martiri ai Franței naționaliste, Drieu la Rochelle (căruia îi dedicăm pagina de față) și Robert Brasillach (pe care l-am evocat într-unul din Numerele trecute ale "Punctelor Cardinale", cu concursul d-lui D. Bacu), au plătit cu viața vizionarismul și angajarea lor în acest sens, spre sfârșitul celui de-al doilea război mondial, acuzați de "colaboraționism" cu Germania cotropitoare. În contextul foarte complicat al anilor '30-'40, Franța era pusă în următoarea situație dilematică: să facă față ascensiunii germane pe plan european fie **opunându-se**, de pe poziții de **stânga** fie **colaborând** de pe poziții de **dreapta**.

Drieu la Rochelle a susținut, ca naționalist și om de dreapta, alături de o bună parte a elitei naționale a Franței din acea vreme, soluția **colaborării**: nu cu "ocupantul", "invadatorul"sau "dușmanul istoric"al Franței, ci cu **concurentul** ei la unul dintre cele mai îndrăznețe proiecte continentale - cel al armonizării politice și spirituale a Europei, dar nu pe linia ideologiei masono-stângiste și iudeo-democratice, ci pe aceea a vechilor tradiții cavalerești ale Europei creștine. Nu o armonizare a contrariilor, ci o integrare superioară a valorilor autentic europene, într-o dreaptă ierarhie.

Vor zice unii: "Tot utopie, în fond!" sau "Tot o formă de colaboraționism!". Dar "utopia"lui Drieu la Rochelle nu se baza pe un "colaboraționism" umilitor, impus unei slugi lașe și impotente, ci pe un posibil parteneriat între două puteri europene vizionare. Greșeala lui a fost aceea de a fi crezut că Franța era mai mult decât s-a dovedit a fi (în fond, chiar o slugă lașă și impotentă, dar nu a Germaniei, ci a Ocultei internaționale). Faptul că Franța generalului De Gaulle a înțeles să condamne , după criterii "talmudice", atât atitudinea lui, cât și, bunăoară, pe cea a eroului de la Verdun (Mareșalul Pétain) - amândouă izvorâte dintr-un sentiment incontestabil de iubire și onoare națională - e o pată pe care nimeni n-o va putea șterge de pe obrazul Franței.

***

Pierre Drieu la Rochelle s-a născut în 1893 la Paris. Absolvent al Școlii de Științe Politice, a participat la primul război mondial, fiind de trei ori rănit. A debutat cu poeme de război și s-a consacrat în 1922 cu volumul *Mesure de la France*. Scriitor, ziarist, om politic, s-a aflat în fruntea N. R. F. între 1940 și 1944. Acuzat de "colaboraționism" și refuzând propunerile mai multor prieteni de a părăsi în siguranță Franța, alege să se sinucidă , ceea ce s-a și întâmplat în noaptea de 14 spre 15 martie 1945.

Oferim mai jos cititorilor noștri câteva fragmente din jurnalul său (apărut recent la Editura Gallimard). E o apariție epocală într-o Franță târziu penitentă față de câțiva dintre cei mai nobili fii ai săi. E, în fond, poate un omagiu adus nobleței de spirit a Franței eterne. Lăsăm la aprecierea cititorilor de bună-credință *Discursul* de mai jos (pp. 499 și urm. în ed. cit. din 1992).

"Pentru a-mi explica ideile, voi urma ordinea evenimentelor.

I. *Înainte de război*

Am fost întotdeauna și naționalist și internaționalist. Dar nu internaționalist în maniera pacifist-umanitară, nici universalist în afara cadrelor europene. Încă din primele mele poeme, scrise în tranșeele și spitalele anilor 1915-1916, m-am manifestat în sens patriotic, atât ca francez cât și ca european.

Pe de altă parte, am respins dintotdeauna ideea de ură față de vreun popor. Primele mele poeme se intitulau *Plângerea soldaților europeni* și *Vouă, germanilor* (ideea era: nu vă urăsc, dar mă opun vouă cu toată puterea armelor).

După război (primul război mondial -n.tr.) au continuat să mă îngrijoreze viața și soarta Franței, onoarea și mândria ei , sperând la o altă înțelegere între națiunile europene. Am crezut chiar și-n ideea naivă a unei reforme interne a capitalismului, dar am renunțat repede la ea.

Cărțile mele (*Măsura Franței, Geneva sau Moscova, Europa împotriva patriilor*) mărturisesc despre constanța sentimentelor mele, la care se adaugă însă și spiritul critic pe care, în bunătatea Lui, Dumnezeu mi l-a trezit la vreme. Cu acest spirit am înțeles să analizez atent toate partidele din Franța, ajungând, în cele din urmă, să le disprețuiesc deopotrivă. Nu mi-au plăcut nici vechea dreaptă și nici stânga. Cu aceeași luciditate am privit și situația din 1939-1940; și mi-am dat seama că în Franța o revoluție era imposibilă - mă refer la una făcută de **francezi**. Revoluția nu putea veni decât **din afară**.

II. *După război*

Eu nu am pornit, ca mulți alții, de la ideea unei înfrângeri a Franței; pentru mine situația ei particulară nu era decât un fapt semnificativ pentru o situație mai generală. Poziția dominantă a Franței în Europa era deja pierdută odată cu expansiunea Imperiului Britanic și pe fondul unității germane, al avântului Rusiei și Statelor Unite. Noua ierarhizare a puterilor ne azvârlea pe al doilea plan; devenisem o putere de rangul doi.

Trebuia, deci, să intrăm în mod fatal într-un sistem de alianțe, iar în acest sistem să deținem o poziție subordonată. Fapt de altfel demonstrat, vreme de treizeci de ani, de alianța cu Anglia. Împotriva acestui fapt nu mai era nimic de spus. Din pricină că am îndrăznit să dezvălui, în mod argumentat, această stare de lucruri - ceea ce, după mine, chiar dacă este un fapt dureros, face parte din evoluția lumii de azi - am fost pretutindeni detestat. Era însă o detestare într-un fel firească, pe care un intelectual demn de numele lui n-avea decât să și-o poarte cu stoicism, cum de altfel mi-am și purtat-o.

Însă de vreme ce ajunsesem putere de rangul doi, sortită să reziste numai prin **sistem**, se punea problema care alianță ar fi fost mai profitabilă, pentru Franța și pentru Europa în același timp. Căci, în viziunea mea, Franța și Europa nu pot fi despărțite.

Or, **sistemul german** îmi părea cel mai indicat în acest sens, întrucât Statele Unite, Marea Britanie și Rusia aveau prea multe interese în afara Europei ca să mai țină seama de ea.

Astfel că Europa ori avea să se împartă - ceea ce iată că se și întâmplă - ori, așa cum mi-aș fi dorit eu, avea să se mențină ca o unitate, de la Varșovia la Paris și de la Helsinki la Lisabona, dar numai în virtutea unei înțelegeri între Franța și Germania - aceasta din urmă putere principală și centrală, cu un puternic proletariat industrial și științific; era vorba de o înțelegere la care eventual s-ar fi putut ralia și alte națiuni europene mai mici. Într-o astfel de înțelegere trebuia însă să ne consolăm a accepta hegemonia germană, așa cum o acceptasem anterior și pe cea engleză, spre binele unității continentale.

De altfel, din acest punct de vedere, criticasem și eu destul de mult ideea de <<hegemonie>>, preferând termenul de <<federalizare>>. Deși, la drept vorbind, nu e posibilă nici federalizarea fără hegemonie , după cum nici hegemonia fără federalizare. Așa că, în virtutea acestui fapt, am acceptat ideea de colaborare.

Trei idei esențiale am subliniat și dezvoltat întotdeauna:

1) Colaborarea dintre Franța și Germania nu putea fi considerată decât ca un aspect al unei anumite situații europene. Și, de altfel, în ceea ce privește această colaborare, nu numai Franța a fost implicată în ea, ci și alte țări europene. Așa că nu poate fi vorba, în cazul respectiv, de o alianță izolată, ci de un element inserat într-un întreg sistem. Iar faptul nu implică atitudini afective, cum n-a fost - am spus-o răspicat - nici cazul meu, eu nefiind un germanofil, ci având simpatie mai degrabă pentru geniul englezesc, ce-mi era și mult mai familiar.

2) Mi-am păstrat spiritul critic, ba chiar mă felicit că mi l-am exercitat pe cât mi-a fost cu putință, atât față de sistemul german, cât și față de cel englez, american ori rus. Iar în acest sens n-am întârziat să remarc că germanii, în cea mai mare parte, nu înțelegeau deplin grandoarea misiunii lor, nici noutatea mijloacelor pe care aceasta le implica.

3) Intrând într-un sistem de coordonare și de subordonare care trebuia să îmi satisfacă - ba chiar îmi satisfăcea - ideile internaționale, europene, socoteam necesar să apăr și autonomia franceză. Or, în acest sens, am avut idei foarte clare despre politica internă prin care Franța trebuia să se apere. Iar mijloacele pe care le-am întrebuințat pentru a-mi susține aceste idei generale ies din sfera intelectului și a abstracțiunii, intrând în cea a unei conduite individuale.

Ca intelectual, m-am condus toată viața după ideea că intelectualul trebuie să fie insul cu cea mai limpede conștiință. De altfel el, ca și artistul, nu sunt cetățeni de rând, având datorii și drepturi superioare celorlalți. De aceea am și luat hotărâri îndrăznețe în momente de mare tulburare și confuzie. Este ceea ce se cuvine să facă intelectualul sau artistul atunci când statul este lipsit de ideal și de fermitate în decizii.

Or, care era situația în 1940? Mareșalul Petain ne oferea unitatea, dar o unitate goală. Și atunci unii intelectuali s-au strâns în jurul Parisului, iar alții în jurul Londrei (spre norocul lor de moment). Eu am rămas cu Parisul și am hotărât cu câțiva prieteni să depășim naționalul și, luând în răspăr opinia generală, să riscăm chiar să fim priviți pieziș pentru cele asumate, ba chiar blestemați, dacă talgerul balanței avea să se încline în defavoarea noastră, cum s-a și întâmplat de altfel, mai ales după înfrângerile de la Alamein și Stalingrad.

De altminteri, acesta și este rolul intelectualului sau măcar al unei minorități intelectuale: să se plaseze **dincolo** de evenimente și **să riște** pe drumurile istoriei. Iar dacă se înșeală, ei, intelectualii, nu și-au îndeplinit mai puțin misiunea, căci misiunea lor este tocmai aceea de a fi **altcum** decât ceilalți. Așa că, indiferent dacă am fost înainte, înapoi sau pe alături de istorie, lucrul cu adevărat important a fost tocmai acela că am îndrăznit să fim altfel. Viitorul, în definitiv, e constituit din altceva decât din previziunile de ieri. Și, oricum, nu din ceea ce a presimțit majoritatea, ci minoritatea.

O națiune nu e o voce unică, ci un concert de voci. Și întotdeauna, în acest <<concert>>, trebuie să existe o <<minoritate>>, iar noi tocmai aceasta am fost. Cum însă am pierdut, ne-ați declarat trădători; aveți dreptate; dar dacă ați fi pierdut voi, probabil că atunci **voi** v-ați fi numit trădători...Dar Franța n-ar fi încetat atunci să fie Franță, nici Europa n-ar fi fost mai puțin Europă!

Eu mă socotesc printre acei intelectuali al căror rol a fost și este de a constitui mereu o minoritate. Însă o anume minoritate, pentru că, de fapt, nu există majoritate, ci doar un ansamblu de minorități. Cea din 1940 s-a dizolvat repede, cum, de altfel, o să se întâmple și cu a voastră.

Sunt însă mândru că am făcut parte dintre intelectualii despre care am vorbit. Viitorul ne va considera altfel, în gama altor sunete, ce se vor amplifica odată cu trecerea vremii. Fiți deci și voi mândri atunci de Rezistența voastră, așa cum și eu sunt mândru de Colaborarea mea!

Am fost un trădător pentru că mi-am confruntat inteligența cu cea a inamicului? Și-i oare vina mea că el n-a fost la aceeași înălțime?

Eu am jucat și am pierdut; așa că acum judecați-mă voi și condamnați-mă la moarte! Nu trișați însă, cum nu trișez și nu voi trișa nici eu!".

Traducere și prezentare de *Marcel PETRIȘOR*

Ne despărţisem de Dante după mişcătorul episod al convorbirii lui cu Francesca da Rimini şi Paolo Malatesta (*Infernul*, **Cântul V**). Puternic impresionat de suferinţa celor doi îndrăgostiţi. Dante îşi pierduse cunoştinţa, prăbuşindu-se la pământ (*e caddi come corpo morto cade* - "căzui cum cade trupul celui mort"). Îşi va reveni în simţiri abia când el şi Vergiliu se aflau deja într-al treilea cerc al Infernului, rezervat celor lacomi. Cerber, paznicul locului, este îmblânzit de Vergiliu. Străbătând cercul, Dante are prilejul de a sta de vorbă cu concetăţeanul său Ciacco, care-i face preziceri cu privire la viitorul Florenţei (*la città partita* - "cetatea dezbinată-n sine"), din care Dante a fost exilat.

Urmează ***Cântul VII*** (pe care-l tipărim mai jos). Cei doi poeţi trec spre cel de-al patrulea cerc, păzit cu grozăvie de Pluto (cântul se deschide tocmai cu strigătul enigmatic al acestuia, într-o limbă necunoscută, ce pare a fi cea a demonilor). Aici îi vor întâlni pe cei zgârciţi, ca şi pe cei risipitori. Vergiliu îi face lui Dante o interesantă teorie creştină despre Soartă (*Fortuna*). Între timp, mergând de-a lungul unui fir de apă ce se varsă în mlaştina numită Stix, ajung în pragul cercului următor, rezervat mânioşilor.

Împrumutăm din nou ilustraţia paginii din Gustave Doré

(R.C.)

INFERNUL
Cântul al şaptelea

Într-o nouă versiune românească de Răzvan Codrescu

1 "Pape Satàn, papè Satàn aleppe!",
strigat-a Pluto cu amarnic grai;
iar domnul meu, ce toate le pricepe,
4 spre-mbărbătare-mi zise: "Teamă n-ai,
căci orişicât de mare-i e puterea,
vom scobori din noi stâncosul plai!".
7 Apoi spre fiară-şi îndreptă vederea:
"Nu mai striga, lup blestemat", îi zise,
"ci-n tine însuţi mistuieşte-ţi fierea!
10 Nu fără rost străbatem prin abise,
ci-i voia înălţimilor din care
Mihai l-a smuls pe cel ce se trufise".
13 Precum, când suflă vântul cu turbare,
catarg şi pânze cad în vălmăşie,
la fel căzu şi cruda arătare.
16 Spre-a patra văgăună de urgie
răzbirăm deci prin apriga genune
ce strânge-ntreaga lumii josnicie.
19 O, sfânt judeţ! Au cine stă s-adune
atâta chin şi zbucium cât văzui?
De ce păcatul pururi ne răpune?
22 Precum se-nfruntă val cu val silhui
şi la Caribda în vârtej se curmă,
la fel roteau pe-acolo morţi destui.
25 Urla cumplit a duhurilor turmă,
rostogolind cu pieptul gol poveri
din două părţi; abia-şi dădeau de urmă,
28 că se-ntorceau, strigând din răsputeri-
unii: "De ce să te zgârceşti întruna?",
ceilalţi: "De ce să risipeşti averi?".
31 Şi vânturând ei astfel văgăuna,
din două părţi se înfruntau de-a roata,
iar la ocări nu pregeta nici una.
34 De cum erau să se ciocnească gata,
o luau 'napoi, cu-aceleaşi vorbe grele.
Stârnind în mine-adâncă milă gloata,
37 zisei: "Maestre, aceste duhuri rele
au cine-s? Iar acelea cu tonsură,
din stânga noastră, preoţeşti sunt ele?".
40 Răspunse el: "La minte strâmbe fură
acestea toate-n viaţa pământească,
de n-au avut la cheltuieli măsură.
43 Ba chiar şi-o spun când dau să se ciocnească,
căci rânduit-a cerul să le lase
pe fiecare-n ceata lor firească.
46 Cât despre cei cu creştetele rase,
ca preoţi, cardinali sau papi trăiră
şi de zgârciţi lor faima le rămase".
49 Iar eu: "Maestre, dintre câţi se-nşiră
pe-aici, nu-i chip să nu cunosc câţiva
ce-n felu-n care zici păcătuiră".
52 Răspuns-a el: "În van gândeşti aşa,
căci viaţa lor de ignoranţă plină
i-a-ntunecat de nu-i mai poţi afla.
55 În veci această vrajbă o să-i ţină:
unii cu pumnii strânşi la înviere,
ceilalţi cu părul lipsă or să vină.
58 Necumpătaţi, cereasca mângâiere
pe-această-ncăierare o schimbară,
ce-a o reda n-au vorbele putere.
61 Tu poţi vedea acum ce farsă-amară
în scurtă vreme Soarta le-a jucat,
cu bunuri ce pe veci îi dezbinară:
64 tot aurul ce-n lume-a existat
pe nici un duh din cele de pe-aici
nu l-ar putea-mpăca cu-adevărat",
67 "Maestre", zis-am, "vreau să-mi mai explici
ce este-această Soartă despre care
că ţine-n mâini a lumii bunuri zici."
70 Grăit-a el: "O, creaturi vulgare,
în câtă beznă mintea vă petrece!
De ce-am să-ţi spun, să ai încredinţare;
73 Cel ce-n ştiinţă toate le întrece
zidit-a ceruri şi cârmaci le puse,
iar raza lui din parte-n parte trece,
76 astfel că toate-s în lumină-aduse;
aşijderi şi splendorile lumeşti
le-a rânduit unui cârmaci supuse,
79 ce-n veac împarte bunuri pământeşti,
din neam în neam şi din părinţi în prunci,
dar pe deasupra minţii omeneşti.
82 Când unii-s sus, iar alţii jos, atunci
e Soarta care-n ei se împlineşte,
ascunsă-asemeni şarpelui în lunci.
85 De-al vostru cumpăt nu se sinchiseşte:
precum în slăvi au îngerii putere,
aşa şi ea în lume cârmuieşte.
88 Prin firea ei schimbare-n toate cere
şi veşnica nevoie îi dă zor
tot altora favorul să-şi ofere.
91 Ea e aceea ponegrită-n cor
de cei ce s-ar cădea s-o cânte chiar,
nu s-o hulească-n nebunia lor.
94 Dar n-are ea de hula lor habar,
ci petrecând cu cele-ntâi create,
şi-nvârte roata, veşnicind sub har.
97 Ci-acum spre chin mai mare vom răzbate;
scad stelele ce-abia mijeau pe când
pornit-am; deci să stăm nu se mai poate!".
100 Spre mal tăiarăm brâul, apucând
peste-un izvor ce-şi sapă jgheab la vale,
cu unde care curg în clocot dând.
103 Prin roşu-ntunecat al apei sale,
al cărei curs îl tot urmam anume,
am străbătut în jos cotită cale.
106 O mlaştină-i acolo, Stix pe nume,
la poala - acelei râpi înfricoşate,
şi-n ea se sting a valurilor spume.
109 Eu, ce-mi ţineam privirile holbate,
văzui cum goale-n smârcuri colcăiau
făpturi puhoi, cu feţele-nciudate.
112 Nu doar cu pumnii împrejur loveau,
ci chiar cu frunţi, cu piepturi, cu picioare,
iar carnea-n dinţi cumplit şi-o sfâşiau.
115 Şi domnul meu: "Ce vezi sunt duhuri care
orbite de mânie-au fost odată;
şi-aş vrea să ai deplină-ncredinţare
118 că multe gem sub apa-nvolburată,
iscând pe toată faţa ei bulboane,
cum însuţi vezi, de-ţi faci privirea roată.
121 Din glod răcnesc: «Robiţi tristeţii vane
am fost sub dulce a soarelui lumină,
purtând în inimi doar mânii avane:
124 de-aceea-acum jelim în neagra tină».
Ei imnu-acesta-l gâlgâie din greu,
căci gura-n veci de mâl le este plină".
127 Tot ocolind scârnăvul heleşteu,
pe dunga dintre smârcuri şi genune,
priveam la cei ce-nghit din mâl mereu,
130 până ce-am dat de-un turn, precum voi spune...

REEDUCAREA DE LA AIUD

XXII. ZARCA ŞI CELULARUL

Când, în urmă cu aproape doi ani, îndemnat şi de unii prieteni, m-am hotărât să abordez reeducarea de la Aiud şi să o prezint aşa cum am cunoscut-o şi receptat-o eu, am făcut-o cu speranţa că această mărturie a mea va contribui într-o oarecare măsură la restabilirea adevărului în legătură cu ceea ce au fost, de fapt, atât această reeducare de la Aiud, cât şi toate celelalte asemenea acţiuni criminale iniţiate şi controlate de autorităţi în închisorile comuniste. Şi aceasta cu atât mai mult cu cât, încă de pe atunci, existau indicii că "oameni de bine" din Serviciul Român de Informaţii precum şi din alte structuri ale Noii Puteri din România intenţionau să dea publicităţii unele acte şi documente cu ajutorul cărora să denigreze şi să compromită pe unii dintre foştii deţinuţi politici precum şi idealurile pentru care aceştia au luptat şi s-au sacrificat. Se spune chiar (eu nu am văzut-o) că celebra "Carte Albă" a Aiudului, despre care am vorbit deja, ar fi fost expusă, pentru a putea fi consultată de către cei interesaţi, la Muzeul Literaturii Române de unde, însă, a fost retrasă, nu se ştie din ce motive, după numai 24 de ore.

Că aceste indicii nu au fost doar simple zvonuri o demonstrează apariţia, în prima jumătate a acestui an, a unui volum intitulat "Memorialul ororii" volum care conţine o parte a documentelor procesului intentat de către autorii morali ai reeducării din închisorile Piteşti şi Gherla, autorilor executanţi dintre care majoritatea au fost mai întâi victime şi numai după aceea călăi. Spun că volumul conţine doar o parte din documentele respectivului proces deoarece din el lipsesc interogatoriile din instanţă şi ultimul cuvânt al acuzaţilor precum şi depoziţiile martorilor, atât ai apărării cât şi ai acuzării. Editorii motivează neconvingător că lipsa unora dintre documente (depoziţiile martorilor la proces şi ultimul cuvânt al acuzaţilor) "se datorează fie absenţei lor din dosar, fie condiţiilor de stress (sic!) în care a avut loc selectarea materialelor de arhivă", iar a altora (interogatoriile luate în instanţă inculpaţilor) se datorează faptului că acestea "au fost consemnate de către grefier cu o scriere ilizibilă,... descifrarea lor comportând riscul de impreciziune''. Or, publicarea acestor documente ar fi fost absolut necesară deoarece este de presuspus că, cel puţin unii dintre inculpaţi, să fi retractat, în instanţă, cu ocazia interogatoriilor sau a ultimului cuvânt, declaraţiile smulse prin tortură în timpul anchetei, şi să fi denunţat astfel înscenarea juridică care avea loc. Pentru că înscenare juridică a fost şi acest lucru ar fi trebuit specificat. Nu aş vrea să fac, editorilor acestui volum, proces de intenţie, dar nu pot să nu remarc faptul că publicarea unor astfel de documente fără a fi comentate, sub pretextul obiectivităţii, nu contribuie, nici într-un caz, "la dezvăluirea imaginii reale a unor fapte istorice" aşa cum pretind editorii, ci, dimpotrivă, perpetuează confuzia (până acum abil întreţinută) care domneşte în jurul lor, aducând, în acelaşi timp, grave prejudicii morale eroilor acestei cumplite tragedii, transformându-i pentru a doua oară în victime.

Publicarea acestor documente ar fi trebuit însoţită, în mod obligatoriu, de câteva precizări. În primul rând ar fi trebuit să i se dea lămuriri cititorului în legătură cu ce a fost, de fapt, reeducarea din închisorile Piteşti şi Gherla şi să i se explice ce anume a urmărit Securitatea prin instrumentarea şi judecarea acestui proces. Apoi, ar fi trebuit scoase în evidenţă metodele bestiale prin care au fost smulse declaraţiile acuzaţilor. De asemenea, ar fi trebuit făcute precizări în legătură cu regulamentele draconice care reglementau viaţa de zi cu zi a deţinuţilor în închisorile comuniste. Căci după înfiinţarea Securităţii (1949) şi, mai ales, după venirea consilierilor sovietici (au existat consilieri sovietici chiar şi pentru puşcării), nici măcar o simplă mutare a unui deţinut, dintr-o celulă în alta, nu mai era posibilă fără ştirea şi aprobarea celor de la Centru. Or, în aceste condiţii, a pretinde că, în acea perioadă, deţinuţii din închisorile Piteşti şi Gherla puteau circula, de capul lor, din celulă în celulă, puteau să amenajeze, cu de la ei putere, camere de tortură ori de anchetă şi puteau, chiar, să-şi procure (de unde?) instrumente de tortură (vână de bou, ciomege, rângi etc.) şi de scris (hârtie, tocuri, cerneală etc.) înseamnă, pur şi simplu, a minţi cu neruşinare pentru a-ţi acoperi ticăloşiile. În sfârşit, dar nu în ultimul rând, ar fi trebuit ca editorii volumului să fi făcut apel la cât mai mulţi dintre supravieţuitorii cumplitului apocalips (eu însumi cunosc cel puţin zece dintre fostele victime care ar fi acceptat fără nici o reţinere să depună mărturie) să vină şi să dea lămuriri cât mai precise şi la obiect în legătură cu ceea ce a fost, de fapt, Piteştiul şi Gherla. Întrebările care au fost puse în scrisoarea trimisă lui Popa Alexandru, scrisoare rămasă fără răspuns, ar fi trebuit să fie puse şi celorlalţi trei sau patru martori care au acceptat să depună mărturie căci, în felul acesta, s-ar fi putut evita digresiunile făcute de aceştia pe zeci de pagini, digresiuni fără nici o legătură cu problema propriu-zisă.

Trebuie totuşi să consemnez faptul că, în lapidarul "Cuvânt înainte" editorii îşi avertizează oarecum cititorul "că aceste documente sunt emanaţia autorităţilor comuniste şi, ca atare, reprezintă strict punctul de vedere al acestora". Acest avertisment este însă prea firav pentru a putea pune în gardă pe cititorul neavizat să fie atent şi să "cântărească adevărul care transpare printre rânduri", cum spun mai departe editorii, mai ales că el (avertismentul) vine imediat după un paragraf care sună aşa: "Culegerea de faţă se doreşte a fi doar un izvor de informaţie nudă, un instrument de lucru". Dacă după o asemenea "culegere" (de documente) se va scrie istoria!...

Am făcut această lungă digresiune pentru că reeducarea de la Aiud este continuarea, în alt context politic şi cu alte mijloace, a celei de la Piteşti, ambele urmărind acelaşi scop: nimicirea adversarilor politici prin siluirea conştiinţelor acestora şi prin uciderea ideii care a modelat conştiinţele respective. Aşa stând lucrurile, nu ar fi exclus ca, în curând, să apară pe piaţă, sub pretextul obiectivităţii tot necomentate, şi documentele reeducării de la Aiud (luări de poziţie, declaraţii sau chiar unele dintre "studiile" despre care am amintit), documente care, după ce au fost obţinute aşa cum au fost obţinute, au fost înmănuncheate în cunoscuta de acum "Carte Albă" a Aiudului pentru a servi (după cum s-a exprimat colonelul Crăciun) posterităţii la scrierea istoriei.

*

Am încercat să surprind, în ultimul episod, felul în care se desfăşura "munca" de reeducare pe Celular şi în Zarcă. Trebuie, însă, să menţionez încă o dată că, în perioada de vârf a reeducării (întregul an 1963 şi primele luni ale lui 1964), eu am fost în fabrică şi nu cunosc ceea ce s-a petrecut în Celular şi în Zarcă decât din relatările ulterioare ale prietenilor şi cunoştinţelor care trecuseră pe acolo. Căci, cu toată agitaţia şi mişcările impuse de acţiunea de reeducare, şi în această perioadă, în Aiud, "secretomania" era în floare. Deţinuţii de pe Celular şi, mai cu seamă, cei din Zarcă erau ţinuţi în continuare sub cheie aşa încât, în afară de timpul pe care îl petreceau împreună la şedinţele comune de reeducare, ei nu aveau posibilitatea să se întâlnească şi să comunice între ei, iar circulaţia ştirilor între cele trei secţii ale închisorii (Zarcă, Celular şi Fabrică) era aproape imposibilă. Aşa stând lucrurile, ceea ce s-a întâmplat pe Celular şi în Zarcă, în timpul reeducării, nu am aflat decât după eliberare.

Am amintit cu altă ocazie că acţiunea de reeducare a urmat o curbă ascendentă până în primăvara anului 1964. Începând de la această dată exigenţele reeducatorilor au slăbit şi au continuat să slăbească devenind, în ultimele zile de dinaintea eliberării, o simplă formalitate. Acest lucru s-a resimţit chiar şi în Zarcă, în sensul că şi cei izolaţi aici au început să fie scoşi, fie la câte un film care era proiectat pe ecrane improvizate în fabrică sau pe Celular, fie la câte o "şedinţă de lucru" a vreunui club în care urma să "conferenţieze" vreo personalitate marcantă din rândul deţinuţilor.

Iată care sunt impresiile unuia dintre "locatarii" permanenţi ai Zărcii, în legătură cu o astfel de şedinţă. Este vorba de Valeriu Turtureanu, despre care am mai vorbit şi cu altă ocazie, cel căruia colonelul Crăciun i-a aplicat un necruţător regim de exterminare:

"Eu am fost scos doar la două asemenea acţiuni deoarece doar de două ori am fost găsit 'acasă' (adică în celula în care era cazat în Zarcă n.n.) căci cea mai mare parte din timp eram la izolare. Era pentru prima dată când, după multă vreme, veneam în contact cu alţi oameni. Am fost profund impresionat de felul cum arătau. Mai ales cei din Zarcă, care erau nefiresc de slabi. Unii dintre ei erau atât de spiritualizaţi încât păreau adevărate spectre. Aveam impresia că sala în care ne aflam era populată cu spirite. Doar colonelul Crăciun şi aghiotanţii lui aveau consistenţă materială.

Îmi amintesc că la una dintre aceste două şedinţe la care am participat, au luat cuvântul trei deţinuţi pe care nu-i cunoşteam dar despre care auzisem: Valeriu Anania (este vorba de viitorul arhiepiscop al Clujului n.n.), profesorul Mazilu şi Petre Ţuţea.

Valeriu Anania a vorbit îndelung despre 'demagogia' legionarilor care, spunea el, promiteau să asigure poporului obidit doar o bucată de pâine mai albă şi un cearceaf pe pat, spre deosebire de comunişti care au schimbat complet condiţiile de viaţă ale muncitorilor şi ţăranilor, eliberându-i de exploatare şi redându-le demnitatea de oameni.

Profesorul Mazilu a vorbit despre suferinţă şi despre funcţia purificatoare, izbăvitoare a acesteia (aluzie, probabil, la legionari care sufereau, vezi Doamne, pentru ispăşirea multelor lor păcate n.n.). Mi-a rămas întipărită în minte fraza cu care profesorul Mazilu şi-a încheiat expunerea: 'Valoarea fiecăruia dintre noi este direct proporţională cu cantitatea de suferinţă pe care fiecare am îndurat-o'.

În sfârşit, Petre Ţuţea a cuvântat despre ratare. Laitmotivul întregii lui expuneri care a durat, fără să plictisească pe nimeni ca de obicei, cât a celorlalţi doi la un loc, a fost ratarea, în general, şi ratarea lui, în special. Întreaga lui viaţă, spunea el, s-a desfăşurat sub acest blestem al neîmplinirii căci nimic din ceea ce a întreprins nu a ieşit bine".

Nu ştiu ce o fi înţeles colonelul Crăciun şi ai lui, din ceea ce a spus Ţuţea, mai ales că acesta, probabil, de câte ori lua cuvântul la reeducare, a bătut frumos câmpii.

Cu această ocazie Valeriu Turtureanu a mai asistat la o scenă care a impresionat profund, atât pe el cât şi pe toţi ceilalţi deţinuţi care erau de faţă. La un moment dat, într-o pauză dintre două luări de cuvânt, colonelul Crăciun a chemat la el pe unul dintre deţinuţi şi punându-i în faţă o fotografie l-a întrebat într-un fel care aducea a anchetă: "Îl cunoşti?" Omul, examinând câteva secunde fotografia, răspunse: "Nu, nu-l cunosc". Crăciun insistă: "Uită-te bine la el. Nu se poate să nu-l cunoşti". "Nu-l cunosc, d-le colonel", răspunse hotărât şi oarecum iritat cetăţeanul, după ce mai examină încă o dată fotografia. Dar colonelul Crăciun nu se lăsă şi, preţ de câteva minute, îşi hărţui victima exact ca la anchetă, punându-l să examineze încă o dată şi încă o dată fotografia. În cele din urmă, fixându-l atent pentru a-i putea observa reacţia, îi spuse: "E fecior-tu măi, e fecior-tu'". Bietului om i s-au muiat picioarele. Când a fost arestat în urmă cu 16 ani lăsase acasă un băieţel de patru, cinci ani care acum era bărbat în toată firea. Nu-i venea să-şi creadă ochilor. Automat întinse mâna după fotografie şi colonelul Crăciun, după un moment de ezitare, i-o dădu spunându-i: "Na, păstreaz-o!... Şi acum du-te la loc!" Cu fotografia în mâna-i tremurândă, în transă aproape, sărmanul tată îşi făcu loc printre bănci, arătând în dreapta şi în stânga şi celorlalţi fotografia.

Demonstene ANDRONESCU

(va urma)

P.S. *După redactarea acestui material, mi-a căzut în mână săptămânalul "Timpul" şi am constatat cu uimire că această revistă publică deja, sub titlul "Legionarii despre Legiune", fragmente de documente privind reeducarea de la Aiud. Vom reveni.*

CALIFICAREA ÎN POLITICĂ(II)

"- Crezi tu, femeie, că Omar știe sărăcia ta?
Și a răspuns femeia:
- Dacă Omar nu cunoaște sărăcia supușilor lui, de ce mai e Calif?"

("O mie și una de nopți")

Oricare ar fi relația dintre politician și politică, astăzi atât de neclară, nu știu câtă vreme mai avem la dispoziție ca s-o lămurim, să tragem învățătura ce se cuvine, astfel ca, din multele nenorociri îndurate, să avem un folos în viitor printr-o mai cinstită așezare a lucrurilor. Dacă ne-a mai rămas ceva din el, ar fi timpul, în cele din urmă, s-o spunem și pe-a dreaptă: că lumea se află pe marginea unei prăpăstii, în fundul căreia se poate citi (ce ironie) chiar titlul piesei jucate de Adolf Hitler în compania evreimii internaționale: "Soluția finală". Aici am ajuns! Acorduri internaționale, tratate de pace, planuri pe termen lung, declarații solemne?... Butaforie, maculatură, hârtie stricată. Nesimțiți, cum am devenit, nici nu ne-am sesiza, poate, dacă țara noastră n-ar avea, la acest spectacol, un loc în față. Butoiul cu pulbere al Balcanilor, bine amorsat de sangvinara demență sârbă, de fixația iredentistă maghiară și de nostalgia de mare putere pierdută (se știe a cui) nu așteaptă decât să se acumuleze suficientă vodcă jirinovskaia în capetele comandanților, până să atingă masa critică, și totul va sări în aer.

E limpede, că lucrul devine din ce în ce mai tulbure. Ca într-o întrecere contra cronometru toți se preocupă doar de afacerile imediate ca și când n-ar interesa ce poate aduce ziua de mâine. În ce privește aspectul moral al procedeelor folosite, întrebări privind corectitudinea, n-are rost să ne punem. Etica-i o disciplină depășită, etichetată drept extremism. Așa s-a ajuns la înmulțire, prin amânarea rezolvării conflictelor, la degradarea mediului prin vicierea iresponsabilă a apei, aerului și pământului, la stricarea regulilor de conviețuire prin imposibilitatea înțelegerii dintre oameni din cauza înlocuirii cu altele, de lemn, a limbilor. Așa s-a ajuns la demențiala acumulare de arme, cât mai distructive, la proliferarea, metastazică, a serviciilor "speciale"; orice țară, mare, mijlocie sau mică, face orice sacrificiu pentru ca să aibă propria sa "rețea", propriul său K.G.B., propriul său cancer. Ciudate gusturi manifestă popoarele, prin conducătorii lor.

Primul război mondial a început la Sarajevo, după ce s-a primit, de la Moscova, pe atunci albă, lumina verde pentru asasinatul ce se punea la cale. Țarul tuturor rușilor, Nicolae al doilea, a încuviințat fapta. Cu asta însă a semnat condamnarea la moarte nu numai a sa și a familiei sale, ci și a ideii de autoritate legitimă. Căci după el, a venit la putere conspiratorul Lenin, cel ce a pus în practică banditismul de stat, invenție internațional patentată de Marx și Engels.

Al doilea război mondial, spun istoricii (și istoria o scriu totdeauna cei care înving) a început prin invadarea Poloniei de către trupele germane. Dar, ciudată coincidență, cu o săptămână mai înainte se semnase pactul cunoscut sub numele de Ribbentrop-Molotov, o înțelegere fără de care declanșarea ostilităților ar fi fost foarte puțin probabilă. Consecințele se cunosc: milioane de morți, de schilodiți, de înfometați, de surghiuniți. Ce-o fi fost în capul conducătorilor lumii de au pus America să ajute Asia să ajungă în mijlocul Europei și să-și impună "modul de viață"(asiatic), e greu de spus. După cincizeci de ani de materialistă mutilare a spiritului împăcările țin de dorință, conflictele de tristele realități.

Al treilea război mondial, încă nedeclarat, dar intrat de-acum în toate blestematele sale deprinderi, își are originea și susținerea, tot în experimentata conivență Sarajevo-Moscova. Războiul parcurge, deocamdată, încă, fazele clasice: cu tancuri și elicoptere blindate, cu violarea femeilor și alungarea localnicilor, numite mai nou purificări etnice, cu trupe ONU în penibilul rol de ostateci, și cu jalnicul spectacol al unei supraputeri ce-și pune mintea cu un grup de comando. Toate se plătesc, de oamenii simpli, cu scăderea nivelului lor de trai, cu împuținarea cuvintelor ce ar fi putut să le mai spună, cu nesiguranța zilei de mâine. Toți tac obosiți și îngrijorați. Doar cei de la putere au și motivele și inconștiența să jubileze. Optimismul, astăzi, e o formă de nesimțire.

Lumea devine extrem de fragilă. Nu e vorba de o degradare naturală ci de una provocată. Se datorește neprevederii, incompetenței, iresponsabilității, venalității conducătorilor, lipsei lor de elementară cinste sufletească. Astfel suntem în situația să spunem că nu inteligența, spontaneitatea, capacitatea de a seduce un public sunt calitățile ce se cer probate ci, mai întâi, un conducător trebuie să dovedească prevedere, puterea de a cumpăni judicios lucrurile, răbdarea de a-i asculta pe alții, modestia, simțul dreptei măsuri. Dacă la toate acestea se adaugă o bună instrucție științifică și managerială, rezultatele activității lui cresc exponențial. Dar cum pot fi găsiți astfel de oameni? Cum să-i alegi din marea masă a interesaților, a veleitarilor?

E marea datorie a oricărei societăți responsabile. Dar poate fi astfel o societate ai cărei conducători excelează prin incompetență? Și de-ar fi numai asta.

Considerăm că un conducător are o dublă datorie. În afară de aceea de a-și îndeplini atribuțiile, de a asigura funcționarea, pe cât posibil optimă, a sectorului sau ansamblului ce-i este subordonat, o mai are și pe aceea de a rămâne tot timpul, el și acțiunile lui, într-o cât mai străvezie transparență, adică să se expună privirilor celor ce i-au acordat încrederea, ca să poată fi observat, judecat. Conducătorul trebuie să fie pildă de sobrietate. Soluțiile lui pot fi apreciate ca bune, mulțumitoare sau rele, pot fi contestate dacă sunt privite dintr-o perspectivă sau alta, purtarea lui, însă ca om, trebuie să fie fără reproș. Din viața și activitatea fiecărui conducător trebuie să se obțină învățătură; cei ce vin după el să rămână cu ceva. Acumulând doar, drumul societății e unul ascendent, treaptă cu treaptă.

În locul acestei stări dorite, presa e plină, zilnic, de cele mai inimaginabile infracțiuni în care corupția la cele mai înalte nivele e mereu prezentă. Explicația nu trebuie căutată departe. O sumară trecere în revistă a trecutului actualilor demnitari dovedește că mulți dintre ei se făceau, și în trecut, vinovați de grave abateri de la comportarea cinstită, de la normele de morală. Dosarele lor, penale, au fost, la timpul lor, întocmite. Chiar dacă prin intervenția PCR, ai cărui membri marcanți erau, nu au suferit rigorile legii, nu înseamnă că li s-a diminuat, în vreun fel, vina. Aducerea unor astfel de oameni în parlament, unde se bucură de imunitate, e o eroare ale cărei consecințe se constată și indirect, în generalizata stare de decădere a țării, dar și direct în creșterea indicelui de infracționalitate.

Se știe, omul nu vine pe lume simplu, ca un obiect ieșit de pe banda de producție. El aduce cu sine zestrea-i genetică, o sumă de potențialități, valori sau tare, talente sau neîndemânări, câștiguri sau defecte moștenite de la înaintași. Astăzi cercetătorii o fac în laboratoare, dar pe atunci cercetarea asta o urmăreau vârstnicii, generație după generație. La vechii greci, bătrânii cetății se adunau să privească jocul copiilor, din comportarea cărora deduceau care va fi caracterul fiecăruia. Nu ar fi deci incorect, cu atât mai puțin lipsit de sens, ca un om care vrea să promoveze în rândul conducătorilor, să fie cercetat împreună cu trecutul său, cu antecesorii săi. Drept, asta nu e-n interesul celor ce au ceva de ascuns și nici plăcut celor aduși de vânt de pe neștiute meleaguri, descendenți ai unor necunoscute stirpe. Dar, în interesul societății, este. Dacă fiecare om are o sumă de virtualități, care nebănuite, se pot manifesta în împrejurări extreme, cu consecințe incalculabile, nu e normal ca o societate, înțelept condusă, să-și ia măsurile pentru ca astfel de riscuri să nu apară?

Gândindu-te, azi, la conducători, parlamentari, miniștri etc. nu ai un sentiment stenic, de siguranță, ci dimpotrivă, unul de neîncredere. Sondajele de opinie o confirmă, ca și datele statistice dacă le dai jos machiajul.

Starea precară a unor întregi categorii de oameni, aspectul lor mizer, bolile dar mai presus de toate obtuza, insolenta birocrație, sunt cauzele istovirii națiunii, aducerea ei în pragul dispariției. Dar cum să se îndrepte ceva dacă adevărul, de ani de zile, nu e nici măcar spus?

Nimeni nu e fără de păcat, dar a accepta, în parlamentul țării oameni din specia lui Adrian Păunescu, care viciază orice, mediu sau spirit, doar prin apropiere, e o mare iresponsabilitate. Părerile despre o persoană pot fi, evident, diferite dar când e vorba de acest personaj ele nu diferă prea mult în esență. Iată cum vorbește despre el un fost deținut politic, scriitorul I.D.Sîrbu: "Acest dromader al iresponsabilei tămâieri a bătut toate recordurile - calitative și cantitative - de prostie pe cap de vită furajată!!!" Nici felul cum e prezentat de prietenul și mentorul său nu diferă în esență. Scriitorul Eugen Barbu:"În vremea lui Balzac un individ de genul lui Adrian Păunescu nu ar fi surprins pe nimeni; biografia poetului seamănă vădit cu aceea a marilor ambițioși din Comedia Umană. Un Rastignac sosit de la Bârca în tenişi și cu basc pe frunte, abia scăpat din urma oilor pe care le-a dus la câmp își propune, așa cum o declară mai încoace, că dorește și va fi (ba crede că deja a și ajuns) cel mai mare poet al românilor, cuvânt enorm care oripilează..." Dacă pretenția formulată e de natură să oripileze până și pe un Eugen Barbu, unsul cu toate alifiile, absolvent al școlii de jandarmi, ajuns membru al Comitetului Central PCR, înseamnă că pericolul social ce-l reprezintă personajul e o realitate. Cine, român sau neromân, dar cu bune sentimente pentru acest popor, va suporta cu ușurință ca un astfel de specimen să vorbească în numele românilor, să-i reprezinte peste hotare? Sfidându-i pe cei ce nu s-au bălăcit în mocirla comunistă, pe victime și pe urmașii lor, cu barbă și plete ca să amintească de "marii dascăli ai proletariatului"(Marx și Engels) burtos și unsuros, se crede îndreptățit să tune de la tribuna parlamentului împotriva ungurilor care și-au ținut congresul la Cluj. Ce-l îndreptățește să vorbească în numele acestui popor blajin și de bun-simț?

Dacă lumea e plină de răutate și neînțelegere e pentru că-i lipsește înțelepciunea. Azi există destui români, și deloc mai puțin unguri, ale căror sentimente naționale sunt mult mai dezvoltate decât capacitatea intelectuală necesară înțelegerii fenomenelor politice în evoluție. Dacă maghiarimea de pretutindeni își estimează greșit influența și puterea, e o eroare pe care n-ar plăti-o pentru prima dată, dar că nu greșesc deloc atunci când apreciază ca grav pericolul deznaționalizării ce-i pândește, e o estimare la care subscriu. Eu, ca român, urmărind gradul de departare al românilor din stânga Prutului de frații lor de-o limbă ș-un sânge, în nici jumătate de veac de stăpânire rusească, îi înțeleg pe unguri, temându-mă pentru viitorul neamului meu. Astfel că, iertată fie-mi bănuiala, pe cei dintre români, prea vehemenți împotriva ungurilor ce-și doresc perpetuarea limbii și culturii în școli proprii, ca și pe ungurii ce se plâng de lipsă de drepturi nu numai când nu e cazul dar și când își iau mai multe decât majoritarii, îi suspectez a se afla sub "influența" unor servicii secrete, bune plasatoare de opinii fabricate de "centru". Mare noroc ar fi dacă ungurii ar înțelege, înainte de a fi prea târziu, că numai alături de români își pot apăra ființa națională. În ce ne privește, înțelepciunea acumulată, nu atât cu mintea cât cu pielea tăbăcită de gulaguri, și gândurile de cumințenie și sfințenie ce ne vin, poate, de la oasele fraților, taților, bunicilor, îngropate în îndepărtatele stepe și tundre ale nenorocirii noastre, acestea trebuie să ne fie călăuze în conviețuirea cu vecinii, în buna învoire cu toți oamenii.

E greu, dar e urgent.

Politicii trebuie să i se redea demnitatea și politicienilor statura. Asta însă nu e posibil atâta timp cât între conducători și conduși stăruie o prăpastie, o străinătate.

Nu cunosc decât o singură metodă de propagandă cinstită: exemplul. Mântuitorul lumii n-a pregetat să spele picioarele ucenicilor săi pentru că trebuia să le fie pildă.

Și dacă Dumnezeu s-a coborât și l-a slujit pe om ca să-l învețe măreția slujirii, atunci nu suntem noi obligați să facem asta, unii altora?

Legea creștină a iubirii aproapelui trebuie extinsă la neamuri. De la cea sclavagistă până la cea socialistă au existat, de-a lungul istoriei, un număr de forme de conducere politică a societății ce s-au intitulat "democrație". Dificultatea în precizarea conținutului noțiunii se va menține, pentru că ține de buna-credință. Ne aflăm azi în preajma unui nou sens, amplificat, în profunzime. Noul înțeles al democrației este străin de agenți electorali și de politicianism. Presupune slujirea celorlalți, dăruire, sacrificiu. E o nouă formă, o nouă practică, ce nu vrea să amăgească mulțimea pentru ca să-i dea puterea, ci vrea s-o ridice, pe ea, de la vulg la elită. Vechile criterii de ierarhizare a societății, bazată pe materie, se estompează; puterea de jertfă devine criteriu."Dacă vrea cineva să fie cel dintâi trebuie să fie cel de pe urmă dintre toți și slujitorul tuturor"(Marcu 9,35). E vorba de o nouă democrație, DEMOCRAȚIA care pretinde: muncă, stăruință, simplitate, credință. Pornind de jos, de la modestie și asceză, tinde foarte sus, se ostenește pentru ca neamul românesc să aibă un loc, de-a dreapta, la picioarele tronului lui Dumnezeu, la marea judecată a mielului.

Constantin IORGULESCU

Cartea românească în Occident

La 1 mai 1995 a apărut în Danemarca volumul Monicăi Papazu, *Den ukendte Eugène Ionesco* [Necunoscutul Eugen Ionescu] (209 pag.-Editura Thaning & Appel).

Titlul de "necunoscut este mai întâi folosit în sens restrâns, cartea aducând la cunoștința publicului danez scrierile în proză ale marelui scriitor (articolele, eseurile, notațiile de jurnal, interviurile), care, nefiind traduse în daneză, nu au fost cunoscute de marele public, dar care sunt de certă valoare și se integrează organic în ansamblul operei sale. Scrierile în proză - reflecțiile asupra culturii, spiritului, sacrului, politicului, lupta lui Eugen Ionescu împotriva curentului marxist în Occident, dezvăluirea curajoasă a realității din țările comuniste, toate acestea sunt parte integrantă a personalității și universului său artistic, fără de care nu poate fi sesizată adevărata sa importanță în cultura europeană.

Titlul de ''necunoscut'' semnalează, în același timp, axa interioară a universului ionescian, în mai mică măsură pusă în lumină de critică, axă constituită de interogația asupra răului, de reflecția asupra fenomenului ideologiei și al totalitarismului, interogație și reflecție al căror fundament este viziunea creștină.

În loc să pornească de la eticheta de "absurd", etichetă față de care Ionescu a avut reticențe și cuvinte destul de critice (o vorbă la modă, spunea el, o modă care va trece, un cuvânt cu ajutorul căruia totul se poate defini cu ușurință, fără ca nimic să se definească în fond), eseul Monicăi Papazu pornește hermeneutic de la opera însăși, citită pe propriile ei premise și surpinsă în totalitatea ei.

Eseul pune accentul pe valoarea etică și spirituală a operei ionesciene, dar și și pe acea unitate admirabilă care se dezvăluie de la primele scrieri ale lui Ionescu în limba română - volumul *Nu*. Cu pasiunea adevărului și curajul protestului, atât de bine înțelese la timpul lor de un Mircea Vulcănescu, și volumul *Elegii pentru ființe mici,* care constituie o poezie a curajului milei - până la ultimele pagini ale bătrânului scriitor. Astfel înțeles, Eugen Ionescu reprezintă un destin împlinit și un model moral, de o deosebită valoare pentru timpul său și pentru timpul ce vine.

Pentru că nu trebuie uitat că Eugen Ionescu a fost un om de admirabilă integritate, constant în convingerile sale, netemător în expresie, egal cu sine însuși, un intelectual de mare luciditate și de mare demnitate, care niciodată nu s-a adaptat "spiritului acestei lumi". A fost apărătorul victimelor comunismului, a vorbit Occidentului despre suferința în care au fost aruncați milioane de oameni, a contribuit ca vocile lui Soljenițîn, Zinoviev, Havel să fie auzite în Franța.

Necunoscutul Eugen Ionescu analizează gândirea antitotalitară a lui Ionescu, pe aceeași linie cu cea a lui Dostoievski, Orwell și Soljenițîn, așa cum se exprimă ea în dramaturgia cât și în reflecțiile autorului, și schițează în același timp realitatea concentraționară, care, fără să epuizeze sensul operei ionesciene, constituie o referință primă a textului, fără de care opera nu poate fi interpretată corect.

Împotrivirea la totalitarism și reflecția asupra fenomenului totalitar apar în carte ca urmarea și expresia firească a înțelegerii spirituale a vieții și a fundamentului ei creștin. Căci Eugen Ionescu este o personalitate la cumpăna majoră a culturii și vieții europene; poziția lui este o poziție de excepție, prin împotrivirea sa profundă la întregul curent despiritualizant care din Renaștere, trecând prin ideile Secolului Luminilor și ale Revoluției Franceze, constituie curentul major al civilizației occidentale; curajul *mărturisitor,* sub diferite forme, străbate întreaga sa operă.

Necunoscutul Eugen Ionescu este în primul rând o carte despre Eugen Ionescu - scriitor creștin.

Cartea urmărește, printr-o lectură teologică jalonată de repere patristice și de poezia Sfântului Simeon Noul Teolog, calea spirituală a lui Eugen Ionescu, de la viziunea luminii necreate care i-a fost dată în prima tinerețe, prin adâncurile întrebării și strigătului adresat Dumnezeului apofatic, ale uimirii, neliniștii și milei cu aproapele în suferință, până la opera testamentară a scriitorului, *La quête intermittente*, care este o invocare a numelui lui Iisus (Dumnezeu care pentru noi "și-a luat nume:

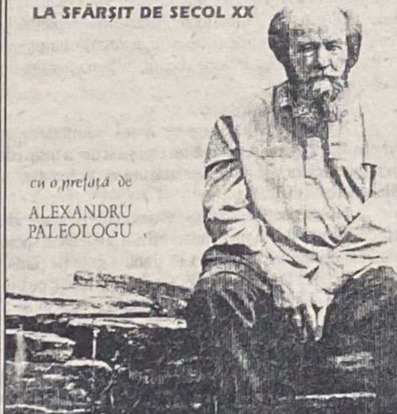

Iisus"), și care reprezintă o tulburătoare mărturie de credință, exprimată cu putere înainte de ''marea trecere''.

Întreaga operă a lui Ionescu - de la *Cântăreața cheală* la *Căutarea intermitentă* - poate fi înțeleasă ca o reflecție asupra cuvântului. Cuvântul, care pierdut, mutilat de ideologii sau distrus prin automatism, ne aruncă în gol, și Cuvântul lui Dumnezeu, care ne păstrează în ființă și ne poartă spre ființă.

- Eseul Monicăi Papazu realizează o citire teologică a operei lui Eugen Ionescu, restituindu-l ca valoare în universul cultural creștin și plasându-l astfel într-o tradiție interpretativă bine definită în teologia ortodoxă, de la Berdiaev (cu *Spiritul lui Dostoievski*) la Evdokimov (cu meditația asupra lui *Gogol și Dostoievski*) și la Olivier Clément (cu *Spiritul lui Soljenițîn*).

Nădăjduim într-o cât mai apropiată apariție a cărții și în limba română.

În vreme ce publicarea în românește a *Arhipelagului Gulag*, promisă acum câțiva ani buni de Editura "Humanitas", se lasă așteptată în continuare (cu tot mai puține nădejdi), Editura "Anastasia" scoate o interesantă carte purtând semnătura lui Alexandr Soljenițîn: ***Chestiunea rusă la sfârșit de secol XX*** (în traducerea d-lui Boris Buzilă și cu o prefață a d-lui Alexandru Paleologu). Cartea, structurată în șapte capitole, este de fapt un lung articol cu caracter istoric, politic și moral, sintetizând idei pe care autorul le-a formulat în multe împrejurări, de vreo 25 de ani încoace. Soljenițîn trasează, pentru a-și întemeia concluziile, o schiță critică a trei veacuri de istorie rusească (XVIII-XX), în spiritul unui naționalism lucid, ieșit dintr-o iubire care refuză să fie oarbă și care stă sub imperativul unei supreme responsabilități. Profunzimea observațiilor (chiar dacă nu sunt neapărat "originale"), precum și vocația mărturisitoare și profetică (constantă în toate scrierile sale) fac din Soljenițîn probabil cea mai mare personalitate rusească de la Dostoievski încoace.

În esență, deconspirând mistificările istorico-ideologice curente (fie de sorginte occidentală sau occidentalizată, fie de sorginte "panslavistă" sau "bolșevică"), autorul arată cât de adânci sunt rădăcinile dezastrului rusesc: de trei veacuri Rusia a pornit pe o cale greșită, opusă intereselor ei naționale și vechilor tradiții creștin-ortodoxe. Oarba megalomanie imperială, rămasă intactă de la țarismul pravoslavnic al comunismului ateu, echivalează, pentru Soljenițîn, cu o îndelungată sinucidere națională, accentuată de disoluția spirituală a "modernității" ("Actuala stare a umanității ne demonstrază - scrie autorul - că nici un fel de "salturi" economice sau materiale nu pot compensa daunele suferite de spirit" p.26).

Răvășită în secolul al XVII-lea de tulburări sociale (Smuta) sau religioase (Raskol), Rusia primește lovitura de grație de la însuși Petru cel Mare, pretinsul "slujitor al progresului", în fond cel care a pervertit pentru câteva sute de ani viața și spiritul Rusiei printr-o "reformă violentă și sălbatică", după niște modele apusene nerumegate și neadecvate lumii răsăritene. Au urmat marile greșeli politice ale secolelor XVIII-XIX, cu lunga suită de războaie inutile (ce au secătuit Rusia și sufletește și economicește), cu proasta administrație publică și cu treptata înstrăinare a economiei, ducând toate, inevitabil, la "șocul rublei", cu grave consecințe sociale, ce au generat revoluționarismul destructiv (1905-1917), culminând cu instaurarea "nopții roșii" (nu fără perfida complicitate a lumii occidentale). Poporul rus a devenit victima propriei istorii, mai mult decât victima internaționalismelor "oculte". "Datorită înapoierii în care se aflau rușii sub raportul perceperii drepturilor ce le reveneau ca națiune, al atrofierii demnității naționale și principiilor religioase - moștenire a deceniilor trecute - poporul nostru avea să devină, pentru căpeteniile bolșevice ridicate prin impostură, plămada docilă a unor experimente prin care se putea obține orice..."(p.125). Încercarea de ieșire din comunism prin "perestroika" gorbaciovistă, după 70 de ani de teroare și sălbăticie, a fost o nouă soluție falimentară (pentru Rusia în orice caz, chiar dacă nu și pentru țările din zona ei de influență), pe care Soljenițîn o numește "fățarnică" și "iresponsabilă". El explică mai departe: "Existau nu puține căi raționale de ieșire precautâ de sub apăsarea aisbergului bolșevic. Gorbaciov a ales calea cea mai perfidă și mai haotică. Perfidă, nesinceră, pentru că încerca să păstreze comunismul, într-o formă ușor modificată, și, bineînțeles, toate avantajele nomenklaturii de partid. Haotică fiindcă, în stilul stupidului triumfalism bolșevic, a lansat lozinca «accelerării», o lozincă imposibil de realizat, dezastruoasă de-a dreptul, în condițiile unei dotări tehnice precare (...)

Gorbaciov avea să-și însoțească «perestroika» sa cu «glasnost», nutrind convingerea naivă că ar putea ajunge la un rezultat unic: să-și asigure o alianță cu intelectualitatea, împotriva comuniștilor ultra-extremiști (...) El nu și-a putut imagina nici măcar în vis că prin acea dorită «transparență» cădeau dintr-o dată zăgazurile în fața celor mai aprige naționalisme..."(p.139). Rezultatul este haosul actual; dar criza - subliniază Soljenițîn - nu este atât economică, cât morală: ''«Chestiunea rusă» la sfârșitul secolului XX se pune pentru poporul nostru în termeni fără echivoc: a fi sau a nu fi (...) Trebuie să ieșim din situația actuală, înjositoare și păgubitoare, dacă nu pentru noi, cel puțin pentru memoria actuală, înjositoare și păgubitoare, dacă nu pentru noi, cel puțin pentru memoria strămoșilor, pentru viitorul copiilor și nepoților noștri. Prea mult auzim vorbindu-se astăzi de economie (...) Dar și o economie redresată ar putea fi pusă în serviciul unei mase etnice impersonale, iar noi avem datoria națională, drumul nostru istoric (...) Trebuie să edificăm o Rusie morală sau să nu o edificăm deloc..." (pp.172-174).

Câte dintre aceste observații și îndemnuri nu se potrivesc și pentru lumea românească?

Aceste lucruri Soljenițîn le rostise, în mare, încă din 1973, în faimoasa sa *Scrisoare* către conducătorii Uniunii Sovietice: "Există o totală incompatibilitate între scopurile urmărite de un mare imperiu și sănătatea morală a poporului. Ce ne trebuie nouă această adunătură pestriță? Pentru ca rușii să-și piardă fizionomia lor unică? Nu trebuie să tindem spre supradimensionarea Statului, ci către o clarificare spirituală a duhului care-a mai rămas în el" (apud ed.cit., p.142). Acest îndemn ne privește îndeaproape: "Trebuia să ne intre, în sfârșit, în cap: Transcaucazia să-și urmeze drumul său, Moldova așijderea, Țările Baltice de asemenea, iar Asia Centrală cu atât mai mult..."(loc.cit.).

Pe cât de pertinentă, pe atât de surprinzătoare este prefața semnată de d-l Alexandru Paleologu (pp.5-15), "marele maestru" de maian, care, sugerând geneza masonică a celor două revoluții ce au bulversat lumea europeană (cea franceză și cea rusă), face o caldă apologie lui Soljenițîn și o radicală profesiune de credință antimasonică ("Mie, care am fost francmason, nu-mi șade bine...") și antistângistă ("Impenitenta stângă occidentală nu-i iartă lui Soljenițîn faptul că a făcut-o de rușine...'')! Subscriind la "apostrofa" finală: ''Așa că aș apostrofa pe câțiva intelectuali români și străini care, continuând să ignore sau să falsifice sensul mesajului lui Soljenițîn, nu sunt de fapt, indiferent de faima lor post-sartriană, decât niște complici imbecili sau niște mincinoși lipsiți de rușine"- (subl.n.), lăsăm comentariile pe seama dumneavoastră...

PORTRETUL CĂPITANULUI SAU RĂSPUNSUL LUI ELIADE

Corneliu Codreanu, desen de Alexandru Bassarab

Am citit recent cartea dedicată de I.P.Culianu maestrului său, Mircea Eliade[1]. Ca toate cărțile lui Culianu, și aceasta poartă pecetea inteligenței lui sclipitoare.

Într-o postură cu atât mai stranie se plasează autorul, atunci când își trădează propria profunzime de gândire în încercarea de a "explica" unele atitudini ale lui Eliade legate de afinitățile sale cu Mișcarea Legionară.

Un exemplu notabil se află la îndemâna oricui citește paginile 234-235 ale cărții. După ce un remarcabil efort hermeneutic îi îngăduie să înțeleagă că în spatele personajului Eugen Cucoaneș, din nuvela "Un om mare", se află Corneliu Codreanu însuși (amănuntele privitoare la poreclele "Cuconu" și "Coco" - aceasta din urmă dată de camarilă - le-a aflat, probabil, chiar de la Eliade), Culianu se iluzionează a vedea în întreaga nuvelă o ironică alegorie eliadiană pe seama unei presupuse pierderi de contact cu realitatea. Însă chiar datele textului cu pricina, ca și împrejurările publicării lui, ar fi trebuit să-l ferească pe discipol de asemenea afirmații cel puțin riscante, fără vreo acoperire în realitate. Este curios cum autenticul "lector in fabula" care e Culianu, decriptează *numele*, dar nu repetă operația similară (refuz inconștient?) pentru *prenume* (nici el întâmplător ales), operație care l-ar fi pus în legătură directă cu o referință a misticii legionare acceptată și de Eliade, căci rădăcinile prenumelui (*eu-gennos*, *eu-geneea*) pot fi traduse prin "bine-născutul" sau prin "generația bună"!

Însă ambiguitatea descifrării merge și mai departe, chiar în pofida propriilor descoperiri (ce pot fi calificate ca uimitoare), expuse în pasajul de la p. 234:

''Nuvela a apărut pentru prima dată în cel dintâi număr al revistei *Luceafărul* intemeiată de Eliade in exil, în 1948. Or, maliția eliadiană se manifestă deplin atunci când *același text* i-a fost încredințat de el scriitorului român Ștefan Bănulescu, care se grăbi să-l publice în 1967 în revista *Cronica* de la Iași. Primul text literar publicat de Eliade în exil a fost și primul text publicat de el în România de după război, profitând de «destindere»''.

Ei bine, Culianu se străduiește să devieze sensul propriilor descoperiri! Ce altă semnificație poate avea această ''maliție eliadiană'' (ce poate fi îndreptată către editorul român, către public, către regimul comunist, către toată lumea, dar nu împotriva lui Codreanu, cum încearcă să acrediteze iscusitul ieșean), decât că, din respect față de Codreanu, și poate cultivându-i amintirea, s-a gândit să-l creioneze în felul lui specific, într-o nuvelă?

În plus, iar asta mi se pare dovada esențială, ar mai fi încifrat Eliade *adevăratul* subiect al nuvelei dacă ar fi fost vorba de ironie critică? De ce să-l "critice" pe Codreanu într-o nuvelă fantastică?! Putea să se exprime direct, cum a și făcut-o, când și-a formulat rezervele față de tactica adoptată de Codreanu după februarie 1938[2].

''Un om mare'' rămâne ceea ce a intenționat autorul când a intitulat-o astfel: admirația adâncă pentru un lider cu statură mistică și națională, transpusă în tipare mitice. Propoziții ca "*vox populi, vox dei*" și "*vox clamantis in deserto*" nu sunt întâmplătoare și dau o mărturie în plus întru acest sens.

Însă I.P. Culianu nu a fost primul hermeneut al unor astfel de mesaje din beletristica lui Eliade. Acest merit îi revine de fapt lui N. Steinhardt, prin afirmația lui netă privitoare la nuvela "Adio!", ca fiind "o elegie legionară", ceea ce mi-a oferit o bază de înțelegere a câtorva producții eliadești "clarobscure". Dar despre ''Adio!'', poate cu alt prilej.

Am început să recitesc atent această categorie de nuvele, oprindu-mă în special la ''Fata Căpitanului''. Aveam impresia clară a unui voalaj premeditat, în spatele căruia autorul nara pe alt etaj semantic.

Deși scrisă la 10 ani după ''Un om mare'', respiră același aer, izvorând din nostalgii comune. De pildă, numele ''Cucoaneș'' trimite la apelativul "Cuconu'" folosit de țăran, care sugerează "coconul" domnesc. Se știe că s-au făcut în epocă nu puține referiri, cu iz de legendă, la o presupusă origine înaltă a Căpitanului. (Este modul specific popular de a răspunde la realități de ordin harismatic). Or, ce îi spune Agripina lui Brânduș în "Fata căpitanului"? ''Brânduș, măria-ta... Poate-i fi os de domn...''

Aceasta este însă o dovadă de ordin secundar. Certitudinea faptului că Eliade, prin personajul Brânduș, a vrut să-l exprime pe C. Z. Codreanu, vine din colaționarea cu opera sa științifică.

Prin studiul său niciodată finisat, ''Mătrăguna'', ca și prin alte eseuri, a demonstrat degradarea miturilor în legende, apoi în descântece, superstiții etc. De exemplu, în "Ierburile de sub cruce", argumentează că mitul arborelui ca *axis mundi* (mit de răspândire universală), se regăsește degradat și camuflat, fragmentar, în credințele despre proprietățile ierburilor magice de leac. Nu este locul să intrăm în amănunte, însă Eliade se servește de această degradare a mitului (ce implică și o camuflare), *pentru a-și camufla propriul lui mesaj* încorporat în "Fata căpitanului". Să ne reamintim: Brânduș, un copilandru misterios, este personajul-cheie al nuvelei. Fitonimul său corespunde numelui (*real*) de Codreanu, camuflându-l *întocmai cum mărunta iarbă de leac dintr-o legendă oarecare, camuflează mitul arborelui cosmic*. (Acestei perspective îi corespunde și dialectica:om în toată firea-copil). Nu mai trebuie să subliniez că un *codru* presupune copaci. Este de ajuns să observăm că în nuvelă - care face la un moment dat referire explicită la folclor - Brânduș, conversând cu Agripina, *se uită mereu înspre pădure*, gest subliniind afinitățile cu codrul și care corespunde retragerii la pădure a lui Cucoaneș, la fel cum C.Z. Codreanu preconiza în cazul invaziei bolșevice. De altfel, așa se încheie și povestea lui Brânduș...

Spre a risipi orice îndoială, a evita orice echivoc, Eliade îl înzestrează pe erou cu trăsături consacrate de Mișcarea Legionară: școala rezistenței la agresiuni fizice și psihice (se lasă de bună-voie snopit în bătaie de fiul lui Lopată), fortificarea în mijlocul naturii etc.

Și atunci, dacă adevăratul Căpitan din nuvelă este Brânduș, căpitanul Lopată nu poate fi decât falsul Căpitan, ce alegorizează pe regele Carol. Fals, pentru că refuzând să fie un rege adevărat și dorit de români, a preferat să fie patronul unei oligarhii antinaționale; fals, pentru că distrugând speranțele populare puse în persoana sa, le distruge și pe cele puse în persoana lui C.Z.Codreanu, cu toate că el însuși nutrea admirație pentru ceea ce făcuse Codreanu din Legiune, admirație pe care și-o exprima însă tocmai de aceea printr-o cruntă invidie și prigonire a conducătorului ei.

Să vedem cum se oglindesc aceste realități în nuvela lui Eliade. Că este vorba de Carol, nu e nici o îndoială; Agripina îi narează lui Brânduș începutul unei nuvele scrise de ea, cu referiri autobiografice: ''În urbea noastră X, pe strada *Principatele Unite*, chiar lângă *Grădina Publică*, se mutase prin anii 193. . . o familie ciudată și care *a devenit curând de pomină*: familia capitanului Lopată... "(subl. mele) Alegoria e perfectă, începând cu numele străzii (desemnând Regatul României), trecând aluziv peste demnitatea pe care o ocupă proaspătul mutat, indicată de faptul că locuiește "chiar lângă" grădina publică (să remarcăm frumusețea asemuirii treburilor statului cu o grădină *publică*) și până la punctarea anului exact al mutării, care nu poate fi decât 1930! (Pentru că, dacă ar fi dorit să se refere la oricare din anii '30, nu ar fi scris "anii193..." ci "anul 193...'' Folosind "anii", nu poate fi vorba decât de 1930, adică anul urcării lui Carol II pe tronul României).

Mai mult; odată mutat în "strada" Principatele Unite, Lopată alias Carol devine foarte curând "de pomină". Scandaloasa camarilă a Elenei Lupescu, cea care abia instalată la Palat, avea s-o țină departe de țară pe legitima soție a regelui, este prea cunoscută ca să lase loc la dubii. Acest subiect este tratat în continuare în povestirea Agripinei: ''El n-a voit să se facă ofițer. (Aluzie la fuga principelui Carol la Odessa și episodul cu Zizi Lambrino?- n. mea). *Și n-a voit nici să fie tatăl nostru, dacă înțelegi ce vreau să spun, n-a voit adică să se căsătorească sau și mai precis, n-a voit s-o ia pe mama*'' (subl. mele).

Cred că pasajele doveditoare sunt mai mult decât suficiente pentru a înțelege sensul acestor nuvele. Mircea Eliade le-a scris nu doar dintr-un fel de datorie față de valorile și prietenii în care a crezut în tinerețe, ci tocmai fiindcă aceste credințe erau și au rămas *vii* în sufletul lui, în pofida scurgerii timpului și a adoptării unei poziții ''oficiale'' voit ambigue.

Cine vrea cu tot dinadinsul să cerceteze, cu sinceritate și fără idei preconcepute, forța acestor credințe și statornica preocupare de a le da viață, să reflecteze la faptul că Eliade nu a renunțat niciodată la convingerea în biruința ''omului nou'', obținută printr-o transformare interioară, spirituală. Și dacă această convingere este asumată explicit în publicistica interbelică, ea e afișată în numeroase rânduri și în exil, prin intermediul unui limbaj ușor modificat, "camuflat", chiar și-n opera științifică.

În capitolul de debut al *Nostalgiei originilor* de pildă, volum apărut în 1969, insistă iarăși[3] asupra uriașului rol al istoricului religiilor care, printr-o profundă cunoaștere a omului (din punct de vedere religios, deci spiritual) cu ajutorul hermeneuticii, e chemat să întemeieze un *nou umanism*.[4]

''Hermeneutica creatoare *transformă* în cele din urmă omul; ea depășește simpla instruire, ea este totodată o *tehnică spirituală* susceptibilă să modifice calitatea existenței înseși ''(subl mea)[5].

Iar ceea ce înțelegea Eliade prin hermeneutică totală era pur și simplu trăirea spirituală profundă a universului religios cercetat (op. cit., cap.4.2,4).

Acestea sunt răspunsurile marelui gânditor român prin care își reafirmă solidarizarea cu idealurile generației sale și cu figurile ei de excepție. Încât, legionarul Vasile Posteucă, în momentul în care afirma în cartea sa: "Eu cred nestrămutat că Mircea Eliade ar putea scrie o carte minunată despre Căpitan"[6], nici nu bănuia că această carte fusese demult scrisă!

Florea TIBERIAN

Note

1) *Mircea Eliade*, Ed. Nemira, Buc. 1995
2) Vezi *Memorii*, vol. 2, Ed. Humanitas, Buc. 1991, p. 27. Ironia soartei face ca o privire sumară asupra poziției eliadești în chestiunea respectivă, să furnizeze nebănuite surprize. Asumându-și această poziție, Eliade se situează de partea celor care vedeau justificată o răsturnare a regimului corupt al lui Carol al II-lea, chiar și prin forță! Evident, prin forța ce o reprezenta pe atunci Legiunea, întruchipând nădejdile aproape unanime ale românilor.
3) Deja în *Imagini și simboluri*, apărută în 1951, își etala limpede concepția în această privință: ''... istoria religiilor ar putea face să se nască un *om nou*, mai autentic și mai complet"(subl. mea), fără a uita să precizeze în pagina următoare : ''Evident, n-am putea pretinde că studierea rațională a istoriei religiilor trebuie sau poate să se substituie experienței religioase însești - *și cu atât mai puțin experienței credinței*'' (subl. mea). Vezi Ed. Humanitas, Buc. 1994, p. 43 resp. 44.
4) *Nostalgia originilor*, Ed. Humanitas, Buc. 1994, p. 16 passim.
5) idem, p. 102
6) Puncte Cardinale nr.11 - nov. 1994, p. 7, citând din V. Posteucă, *Desgroparea Căpitanului*, Ed. Mișcării Legionare, Madrid 1977, pp. 35-36.

REEDUCARE DEMASCĂRI PROCESE

Câteva considerații pe marginea unui volum de documente, publicat recent

În perioada anilor 1949-1952, în câteva închisori din România (Pitești, Gherla, Târgușor, Tg. Ocna, Peninsula) s-a desfășurat o acțiune-experiment, fără egal în analele ororilor penitenciare, cunoscută azi sub numele de REEDUCARE. Inițiată încă din toamna anului 1948, de șeful Centrului Studențesc Iași, Bogdanovici Alexandru, în închisoarea Suceava înainte ca procesele loturilor moldovene să înceapă, și gândită ca o acțiune de câștigare a bunăvoinței comuniștilor aflați la putere, acțiunea e reconsiderată din temelii, după implicarea studentului deținut Țurcanu Eugen și strămutarea loturilor judecate, a celor de studenți, legionari îndeosebi, la închisoarea Pitești, în primăvara-vara anului 1949. Demascarea va lua locul informării. Caracterul facultativ al acțiunii va fi înlocuit cu violența constrângătoare. De data aceasta, pregătit minuțios, de singurele organe în măsură să o poată face, cele ale Ministerului de Interne, prin crearea așa-ziselor "condiții obiective" -foame, frig, teroare - procesul e reluat metodic, potrivit unui plan întocmit minuțios, vizând obiective precise: stoarcerea tuturor informațiilor socotite a fi de un interes oarecare pentru Securitatea statului comunist (nume de oameni, depozite de armament, cazuri de manifestări dușmănoase, tăinuiri, ajutoare, cărți legionare, aur, sabotaje, spionaj). Altfel spus, sunt reluate, de la zero, anchetele de dinaintea proceselor, de data aceasta fără grabă, în condiții, întrucâtva, schimbate. Vor acționa grupuri constituite, de *reeducați*, împotriva altor grupuri, de *refractari*, luate prin surprindere. Până la constituirea grupurilor de torționari și rodarea lor, administrația penitenciarului, prin lt. maj. M.A.I. Dumitrescu Alexandru, comandant, lt. Marina Ion, ofițer politic și un număr de gardieni aflați în subordine, acționează chiar ea, deschizând seria bestialităților ce vor continua, amplificându-se, până în vara anului 1951, când Țurcanu și ultimii studenți trecuți prin demascare sunt transferați de la Pitești la Gherla. Teroarea e neîntreruptă. Torționarii sunt alături mereu. Simpla prezență la schingiuirea altcuiva e resimțită ca schingiuire proprie, la fel de dureroasă. Operează un fel de simpatie înfrigurată. Voința se topește, frica viscerală, ce i se substituie, devenind singura realitate. Limitele rezistenței umane sunt depășite și oamenii cedează, unul câte unul, transformându-se, vai, cei mai mulți, din victime, în călăi, din oameni, cât de cât liberi, unii în demonizați, alții în simple păpuși acționate de la distanță, în temeiul unor reflexe condiționate.

Obținerea de informații incriminatorii nu era însă singurul scop al ororii. Trebuia lichidată rezistența *morală* a adversarului politic, a tineretului intelectual îndeosebi, trebuia sfărâmată demnitatea lui, trebuia să-i fie desfigurată imaginea, cu orice preț, întrucât reprezenta viitorul. Și, cum acest tineret era, în copleșitoarea lui majoritate, legionar, lichidarea Mișcării Legionare, fizic și moral, a fost declarată pe față obiectiv prioritar. Fizic, demersul nu comportă probleme deosebite. Fizic, oamenii pot fi ușor suprimați. Suprimarea morală, se pare, e mai dificilă, ea neputând fi realizată prin violență. Loviturile trebuiau să survină din interior, ca sfâșiere a oricărei urme de respectabilitate, prin denigrare și autodenigrare. La capătul demascărilor, în Pitești, se considera că nu mai există ființe umane, toți pătimitorii fiind constrânși să se recunoască public, fie și formal, drept criminali, perverși, putrezi. Vizat era, în mod deosebit, sacrul. Totul trebuia pângărit. Nimic sfânt să nu mai existe!

La Gherla, Țurcanu întâlnește acțiunea de reeducare, respectiv demascare, în plină desfășurare, sub conducerea unui emul ușor stânjenitor, studentul Popa Alexandru, zis Țanu. Ucenicul ținea cu orice preț să-și depășească maestrul. Tensiunea e menținută totuși sub control, iar lucrurile se desfășoară după regulile de-acum cunoscute, până în luna decembrie 1951, când un prim grup de torționari, în frunte cu Țurcanu, este ridicat și dus nu se știe unde, nu se știe petru ce. Circumstanțele ridicării erau prielnice acreditării de zvonuri contradictorii: ba că vor fi anchetați și judecați pentru crimele săvârșite, ba că vor fi eliberați și promovați în funcții de răspundere, în cadrul Securității, pentru serviciile aduse. Cert rămâne, deocamdată, faptul că reeducarea prinde să agonizeze, pentru ca în anul 1952 să i se pună capăt. Reeducarea Țurcanu, întrucât, sub altă formă, cu alte mijloace de constrângere, mai puțin violente, la fel de pustiitoare însă, va fi reluată la Aiud, în anul 1962, sub directa coordonare a colonelului Crăciun, și va dura până în vara anului 1964, când deținuții politici sunt puși în libertate. Întreruperea "Fenomenului Pitești"- ca să preiau sintagma d-lui Virgil Ierunca - trebuie să aibă o explicație. Care anume, e greu de precizat. Se presupune că, urmare a dispersiei, conspirativitatea nu i-a mai putut fi asigurată. La Canal, doctorul Simionescu, lider al generației '22, este asasinat. Posturi de radio străine difuzează știrea. Ororile încep să ajungă la cunoștința opiniei publice din țară și din străinătate: Din rațiuni politice deci, fenomenul se cere oprit, dar și explicat într-un fel. De unde ideea cinică, obișnuită de altfel în lumea comunistă, a unor procese cu "țapi ispășitori".

La capătul a mai bine de doi ani și jumătate de anchete, procesele au efectiv loc: în luna noiembrie 1954, procesul Țurcanu; va urma procesul Pătrașcu-Vică Negulescu, iar în aprilie 1957, procesul unor cadre M.A.I., în frunte cu lt. col. Sepeanu Tudor.

Ca fenomen, reeducarea e relativ cunoscută, mai ales prin cărți precum: Dumitru Bacu, "Pitești"; Virgil Ierunca, "Fenomenul Pitești"; G. Dumitrescu, "Demascarea": Bordeianu Dumitru, "Mărturisiri din mlaștina deznădejdii": Paul Goma, "Patimile după Pitești". Prin forța lucrurilor. fragmentare, literaturizante, unele, altele fruste și, implicit, subiective, toate aceste mărturii sunt convergente, oferă adică informații incontestabile asupra a ceea ce a fost, prin descrierea evenimentelor, prin nominalizarea personajelor, prin relevarea ororii și chiar a unor motivații. Ceea ce lipsește acestor mărturii e perspectiva globală, sondajul prospectiv și punctul de vedere al autorității. Să nu uităm, "Fenomenul Pitești" a fost nu doar un fenomen, ci și un act vindicativ, resentimentar, un atentat asupra viitorului unui neam, după cum a fost și un abominabil experiment vizând determinarea limitelor rezistenței umane. Complexitatea lui obligă la o abordare pe măsură, de care suntem încă departe. Un pas, încă un pas, s-a mai făcut totuși. Editura VREMEA din București publică un volum de 926 pagini, MEMORIALUL ORORII. DOCUMENTE ALE PROCESULUI REEDUCĂRII DIN ÎNCHISORILE PITEȘTI ȘI GHERLA." Precizările Editurii, sub formă de "Cuvânt înainte", extrem de sumare, relevă, de la bun început, atât meritele, cât și limitele întreprinderii. Pintre merite, cel mai de seamă, rămâne, indiscutabil, publicarea în sine a documentelor, cu tot ce incumbă unui asemenea demers: obținerea aprobărilor legale, colaborarea surprinzător fructuoasă cu membrii SRI, munca imensă de selectare, efortul de imparțialitate. La capitolul limite, respectiv lipsuri, se pot aminti: absența unei puneri în temă și a unui aparat critic, menit să faciliteze înțelegerea corectă a celor întâmplate. Documentele nu sunt comentate. Interogatoriile în fața instanței de judecată, lipsesc. La fel depozițiile martorilor, pledoariile apărării, ultimul cuvânt al acuzaților. "Culegerea (...) se dorește a fi doar un izvor de informație nudă, un instrument de lucru", grevat și acesta de unilateralitate, întrucât, " avertizăm cititorul că aceste documente sunt emanația autorităților comuniste și, ca atare, reprezintă strict punctul de vedere al acestora. Rămâne în sarcina cititorului să cântărească adevărul care transpare printre rânduri și să acorde locul cuvenit victimelor și călăilor". Drămuirea nu e ușoară. Cum să discerni ceva ce nu încape în limitele înțelegerii normale? Cum să apreciezi o realitate de a cărei existență pur și simplu te îndoiești, pe considerentul că nu e cu putință? Pentru a facilita depășirea impactului, redacția a adăugat celor trei capitole propriu-zise ale cărții ("Primele cercetări", "Ancheta"; "Procesul") încă unul (" După 40 de ani"), cuprinzând mărturiile a patru foști deținuți politici: Voinea Octavian, coinculpat în procesul Țurcanu și supraviețuitor, Tomuță Octavian, Itul Nicolae și Teja Constantin, martori și victime, oferite recent, în condiții de libertate. Inițiativă binevenită. Insuficientă totuși, motiv pentru care voi încerca, în cele ce urmează, să stărui asupra documentelor publicate, ca și asupra "reeducării" în sine, prevalându-mă de faptul că am trecut și eu prin demascările de la Pitești și Gherla și că am cunoscut nemijlocit o bună parte dintre protagoniștii condamnați la moarte.

*

Prin SENTINȚA nr. 32 din 10 noiembrie, 1954, pronunțată de TRIBUNALUL MILITAR PENTRU UNITĂȚILE M.A.I., instanța de fond, prezidată de General Maior de justiție PETRESCU ALEXANDRU, ȚURCANU EUGEN, împreună cu încă alți 21 de coinculpați, sunt condamnați la moarte, în temeiul art.1 lit. d din D. 199/950; art.6 al.2 comb.cu art.1 din D.199/950 și art. 4 din același Decret, pentru crima de acte de teroare în grup și crima de acte de pregătire la crima de uneltire contra securității interne a R.P.R.. Din numărul de 22 de condamnați la moarte, 18 au fost executați, pentru 4 pedeapsa fiind cumutată, din capitală, în m.s. pe viață. Explicația? Folosirea lor ca martori ai acuzării, în procese ulterioare. În cele din urmă, doi din cei patru, vor fi uciși și ei în "casimca" Jilavei. La o privire sumară, încadrarea pare să fie corectă. La Pitești, la Gherla, în colonia de muncă de la Peninsula s-au petrecut lucruri ce pot fi calificate, fără dubiu, acte de teroare (terorizare) în grup, soldate, potrivit rechizitoriului și sentinței cu schingiuirea, în perioada 1949-1952, cu peste 780 de victime la Pitești, alte sute la Gherla, peste 70 la Târgșor, 7-8 în Orașul Stalin, 5-6 deținuți la Tg. Ocna și mulți alții în coloniile de muncă de la Canalul "Dunărea-Marea Neagră". Au fost uciși peste 30 deținuți. Peste 100 din cei torturați au rămas cu infirmități grave. Câțiva au înnebunit. S-au înregistrat și câteva cazuri de sinucidere. Acestea sunt faptele și nimeni nu le contestă. Adevărata problemă e însă alta. *Cine* anume a inițiat teroarea în grup, *prin cine* a fost ea exercitată, *cu ce mijloace*, *în ce circumstanțe* și *în ce scop* mai ales?

Răspunsurile oferite de anchetatori și reținute de instanță pot fi condensate în unul singur. Inițiativa a avut-o... Mișcarea Legionară, prin Horia Sima, care, în anul 1947, transmite locțiitorului său Pătrașcu Nicolae, prin Eugen Teodorescu, ordinul ca "întreaga Mișcare Legionară să se organizeze pe linie informativă, să culeagă informații din domeniul politic, economic, social și militar" (p. 692). Într-adevăr, în anii 1947-1949 se mai spera încă în izbucnirea unei noi conflagrații, se mai aștepta încă "venirea americanilor". Premizele, prin urmare, pot fi acceptate, nu și generalizate însă. Dar, chiar și așa, ce legătură logică poate să existe între această activitate de colectare de informații și "reeducarea" inițiată de Bogdanovici Alexandru la Suceava? Nici una, pentru simplul fapt că la Suceava, din motive oportuniste sau nu, se citeau cărți, se discutau teorii, se scriau memorii, nu se culegeau informații.

Demascarea în schimb, la Pitești și Gherla, viza în mod expres obținerea de informații cu orice preț, nu pentru Mișcarea Legionară și americani însă, ci pentru cei ce guvernau țara. Întrucât subiecții erau legionari, pentru a oferi informații Mișcării Legionare, nu era necesară recurgerea la forță, la tortură și asasinat. Poveștile cu existența unui "Comandament al închisorilor" care conducea din umbră totul, ca și aceea a existenței unui "Tribunal" care judecă abaterile și condamnă la moarte, sunt simple elucubrații. Răspunsul corect e cât se poate de simplu: Inițiativa și planul întregii operațiuni aparține Regimului comunist și Securității sale. Argumentele ce pot fi invocate în acest sens sunt și numeroase și indubitabile. Iată câteva:

1. *Criteriul de selectare a inculpaților*. Toți sunt legionari, deși din documentele publicate, declarații și procese verbale de interogatoriu, rezultă clar că la ☛

☛ comiterea ororilor au participat şi deţinuţi aparţinând altor orientări sau formaţiuni politice: Titus Leonida, naţional ţărănist; Fuchs şi Steir, evrei sionişti; Gherman Cori, socialist; Bogdănescu şi Enăchescu, fără apartenenţă politică precizată. Unii dintre aceştia au pe conştiinţă vieţi omeneşti. Alţii au fost de o bestialitate ce depăşea cu mult pe aceea a unora din condamnaţii la moarte, călăi ce nu au fost în prealabil victime. Pentru ce au fost ocoliţi? Pentru a nu aduce prejudicii tezei oficiale.

2. *Modul de întocmire a dosarelor*. Pe parcursul instrumentării cazului, anchetatori diferiţi, în centre de anchetare diferite - Ploieşti, Râmnicu Sărat - fac eforturi considerabile de a imprima interogatoriilor aceeaşi orientare preconcepută. Nu ştiu ce presiuni s-au făcut asupra anchetaţilor. Într-un limbaj confuz, distorsionat, agramat, incoerent şi impropriu, limbaj ce nu poate fi al interogaţilor, cu câteva excepţii, ci al inchizitorilor, se încearcă acreditarea absurdului. Procedeul nu e câtuşi de puţin nou. Menirea Securităţii nu a fost niciodată numai aceea de a obţine informaţii corecte, ci şi aceea de a dezinforma sau de a "fabrica" dovezi pentru vinovăţii imaginare. Duşmanul de clasă, când nu e, se cere inventat. Cazul în speţă prezintă însă şi câteva particularităţi. Cu excepţia unuia singur, anchetaţii, de voie de nevoie, erau reeducaţi, fiinţe înmuiate, fantome uşor manipulabile. Dificultatea era în altă parte: în lipsa de coerenţă a proiectului. Anchetatul, nemaiavând putere să se opună, semnează orice. Ceea ce i se cerea să semneze, ceea ce efectiv a semnat, nu avea însă sens, ţinea de domeniul absurdului. Un singur exemplu, din zeci, poate sute de asemenea exemple: *Proces Verbal de Interogatoriu* (dactilogramă). Interogat: VOIN ION. 10 august 1953, Râmnicu Sărat (p. 566).

Întrebare: În interesul cui ai comis dumneata crime în penitenciarul Gherla?

Răspuns: În penitenciarul Gherla am comis crime în interesul acţiunii legionare ce se desfăşura acolo, deci în interesul legionar.

Întrebare: La ce serveau legionarilor crimele?

Răspuns: Crimele serveau legionarilor pentru cunoaşterea legionarilor rămaşi afară, nearestaţi.

Întrebare: După ce l-ai omorât (e vorba, fie de Cristea Ion, fie de Tâmpa Ion, ambii ucişi în camera 102, unde oficia şi Voin Ion), ţi-a dat legionarii de afară?

Răspuns: Legionarii rămaşi afară mi i-a dat înainte de a muri.

Întrebare: Şi atunci de ce l-ai omorât?

Răspuns: L-am omorât deoarece numai în felul acesta îl puteam face să ne spună ceea ce ne interesa pe noi, legionarii...

3. *Convergenţa celor declarate*. Două lucruri se voiau acreditate cu orice preţ: caracterul legionar, premeditat, al acţiunii şi neimplicarea administraţiei penitenciarului. În absolut toate documentele, "demascarea" e numită, fără nici un fel de justificare, "o nouă formă de activitate legionară" sau "continuarea activităţii criminale de dinaintea arestării şi după arestare". Până la iniţierea demascărilor, activitatea legionară, în închisori, se confunda cu un anume stil de viaţă: rugăciune, instruire, cântece şi întrajutorare, evident, în limita posibilului. După, această activitate devine, potrivit anchetatorilor, torturare neîntreruptă, în grup, în scopul obţinerii de informaţii! Informaţii utile cui? Mişcării Legionare, pretind şi, întrucât ele, informaţiile, erau triate, o parte, cele fără relevanţă, fiind predate administraţiei, cele semnificative fiind stocate, ascunse prin poduri, în vederea scoaterii din închisoare şi predării lor legionarilor nearestaţi, aciuaţi, potrivit unor declaraţii, în chiar incinta Ambasadei S.U.A.! Spionajul devine laitmotivul întregii uverturi.

4. *Reaua credinţă* sau concluzionări siluite. "Fapta cea mai gravă care reiese din dezbaterile procesului - se spune în sentinţă - este aceea că principalii acuzaţi au prezentat în faţa deţinuţilor această acţiune criminală, huliganică şi tâlhărească, drept o acţiune a regimului de democraţie populară, iar metodele de tortură, folosite, (...) drept metode de anchetă ale organelor de stat, aceasta în scopul de a discredita şi defăima conducerea partidului şi statului de Democraţie Populară" (p. 696). Minciuna e sfruntată. Afirmaţiile nu se susţin prin nimic. Niciodată Ţurcanu şi ai lui nu au prezentat reeducarea şi demascările ca acţiuni iniţiate de regim. Dimpotrivă, în pofida faptului că toţi cei ce ne aflam în situaţia de "bandiţi" cunoşteam adevărul, Ţurcanu, sfidând evidenţa, şi-a asumat responsabilitatea acţiunii. E clar că avea dispoziţii în acest sens, după cum tot atât de clar e şi faptul că procesul Ţurcanu, ca şi cele care vor urma, nu a fost un proces de elucidare, ci unul de disculpare, de ştergere a urmelor, fapt care îl transformă în argument indubitabil al vinovăţiei Regimului.

5. *Recunoaşterea parţială a unei anume vinovăţii*. Aceiaşi anchetatori care impun recunoaşterea caracterului legionar al fenomenului, contrazicându-se, conced, respectiv acceptă, ca anchetaţii să implice şi oameni din rândul administraţiei, dar numai *anumiţi* oameni, dintr-un *anumit* eşalon. Ţurcanu, îndeosebi, dar nu numai el, precizează (P.V.I. din 19 Aprilie 1954, Ploieşti):

Întrebare: Vorbeşte dumneata despre activitatea pe care ai desfăşurat-o în penitenciarul Piteşti, activitate ce contravine legilor în vigoare.

Răspuns: În penitenciarul Piteşti nu am dus nici un fel de activitate care contravine legilor.

Întrebare: Dar ce ai făcut dumneata în acel penitenciar?

Răspuns: În acel penitenciar am desfăşurat o anumită activitate, din ordinul anumitor persoane ce aveau sarcini de conducere în acea instituţie.

Întrebare: Care au fost acele persoane ce aveau sarcini de conducere în acel penitenciar şi care ţi-au dat ordine pentru desfăşurarea acelei "anumite activităţi"?

Răspuns: Acele persoane au fost: dl. Alex. Dumitrescu, directorul penitenciarului; dl. Marina, referent; dl. Iosif Nemeş, insp. gral. din M.A.I., dl. col. Sepeanu Octav insp. gral. din M.A.I., dl. lt. Mircea Mihai, şeful biroului inspecţii din penitenciar şi dl. slt. Iagăru Marin, adjunctul d-lui lt. Mircea" (p. 108). Urmează precizări cu privire la natura ordinelor primite, respectiv cu privire la scopul urmărit, obţinerea de informaţii şi a modalităţilor de a le obţine; infiltrarea grupurilor de deţinuţi cu informatori, organizarea de încăierări între grupuri (pretext de intervenţie a administraţiei), bătaia. În P.V.I. din 4 mai 1954, Ţurcanu, după ce reiterează numele specificate, adăugând încă unul, însp. gen. Răileanu, precizează până şi data când a primit ordinul de a recurge la violenţă: 21-22 noiembrie, 1949. "În ianuarie 1950 - deci după 6 dec. 1949, data marelui cutremur din camera 4 spital - am mai primit de la dl. Dumitrescu Alex. şi Marina Ion ordin *că nu-i interesează câţi ochi sar* şi peste vreo oră mi-a mai repetat acelaşi ordin prin care eu am înţeles că am voie să bat deţinuţii, dacă e nevoie, că nu-i interesează câţi ochi sar, adică ce se va alege de ei" (p.124). Nu e singura precizare de acest fel: "Ai fost păpuşă, îi va spune Sepeanu -vei fi păpuşar" (P.V.I. din 17 mai, 1954, p. 126).

Transferat la Gherla, Popa Alexandru iniţiază şi în acest penitenciar reeducarea, demascările. Nu trece însă la violenţă până nu obţine dezlegare din partea administraţiei. "Ştiu - scrie Popa în Declaraţia din 13 aug. 1953 - de la Grama Octav, că la început dl. lt. SUCIGAN nu a fost de acord cu această metodă (e vorba de bătaie) şi că a dat aprobarea folosirii acestei metode după ce el însuşi a obţinut această aprobare din partea forurilor sale superioare de la Bucureşti" (p.150). În luna iunie 1950, însuşi ministrul MARIN JIANU, însoţit fiind de lt. col. TEODOR SEPEANU, aflaţi în inspecţie, se pronunţă, în camera nr. 107, astfel: "Veţi putea continua şi aici ceea ce aţi început la Piteşti (se referea la demascare), însă să aveţi grijă să păstraţi conspirativitatea acestei acţiuni" (p. 150). Dacă la cele spuse se mai adaugă faptul că, prin SENTINŢA nr. 101 din 16 aprilie 1957, TRIBUNALUL MILITAR AL REGIUNII A II-a MILITARE condamnă pe SEPEANU TUDOR, DUMITRESCU ALEXANDRU, SUCIGAN GHEORGHE, AVĂDANEI CONSTANTIN şi BĂRBOSUL VIOREL, în temeiul aceluiaşi DECRET 199/950, la pedepse privative de libertate, variind între 5 ani tg. şi 8 ani ms. dovada vinovăţiei REGIMULUI COMUNIST, pentru ororile reeducării, devine peremptorie. Iniţial, procesele acestea s-au vrut publice, în săli tixite de "muncitori indignaţi" şi "oameni de bine". Faptul că s-a renunţat la idee şi că procesele s-au desfăşurat cu uşile închise, în cel mai deplin secret, are o singură explicaţie. Regizorii şi-au dat seama că lucrătura e atât de străvezie, tezele atât de aberante şi de necrezut, încât ei, nici chiar ei, nu pot să-şi asume riscul!

Publicarea DOSARULUI privind PROCESUL SEPEANU, ar fi fost, de bună seamă, relevantă. E de presupus, că Ţurcanu, care pe parcursul anchetei nu s-a dovedit a fi timorat, asemenea celorlalţi coinculpaţi, ci ferm, nu a mărturisit nici el chiar totul. Şi-a asumat, până la un punct, răspunderea, nu a implicat Mişcarea Legionară şi a indicat *zona* dinspre care veneau deciziile cărora li s-a supus. *Zona*, nu *centrul*. Dincolo de NEMEŞ IOSIF şi SEPEANU TUDOR, el nu a trecut, sau nu i s-a îngăduit să treacă. La Piteşti, printre studenţii veniţi de la Suceava, circula zvonul că, în timpul popasului de la Jilava, Ţurcanu s-ar fi întâlnit cu NICOLSCHI şi că împreună cu acesta ar fi pus la la punct proiectul acţiunii de la Piteşti. În anchetă, acest lucru nu e confirmat. În schimb, într-un RAPORT privind activitatea globală a lui SEPEANU TEODOR (un fel de FIŞĂ întocmită de SECURITATE după arestarea acestuia), publicat în Nr. 13 al revistei "MEMORIA", se poate citi: "Acţiunea de *demascare* a deţinuţilor legionari din penitenciare a fost dusă sub controlul şi îndrumarea directă a Serviciului Inspecţii din Direcţia Generală a Penitenciarelor. SEPEANU TUDOR şi predecesorul său (NEMEŞ IOSIF) au primit instrucţiuni despre modul de lucru în problema penitenciarelor (şi deci şi *demascărilor* între legionari) de la superiorii lor, în frunte cu fostul adjunct al M.A.I., PINTILIE GHEORGHE, căruia îi erau trimise şi informaţiile obţinute prin sus amintita metodă". O precizare mai clară, în ascendenţa celor declarate de Ţurcanu, nici că se putea.

Capitolul IV al cărţii ("După 40 de ani"), în afara unei corespondenţe cu Popa Alexandru, rămasă fără răspuns, cuprinde patru mărturii prestate în condiţii de libertate. Voinea Octavian recunoaşte că, sub imperiul fricii, al anormalităţii, a semnat tot ce i s-a pus în faţă, dar fără ca el să fi scris ceva cu mâna lui. Tomuţă Octavian şi Teja Constantin reiterează întâmplări semnificative, în mare parte cunoscute. Din amintirile lui Itu Nicolae, reţin un fapt deosebit: în cursul lunii mai, 1955, în trecere prin Jilava, spune că a auzit o voce "venind de departe" (au auzit-o şi cei ce se aflau cu el în curte, la plimbare): "Aici Ţurcanu. Sunt condamnat la moarte. Spuneţi tuturor cărora le-am greşit să mă ierte". Să se fi petrecut cu el o minune? Dacă faptul e adevărat, e singura revelaţie a acestor documente, singurul lucru pe care nu l-aş fi putut anticipa: Ţurcanu în acelaşi timp, lucid şi onest, Ţurcanu, cerând victimelor iertare! În ce mă priveşte, l-am iertat de mult.

"Timeo Danaos et dona ferentes". Parafrazând, mă tem de dl. VIRGIL MĂGUREANU - nu de persoana sa, de instituţia pe care o reprezintă - chiar şi atunci când pare binevoitor. De unde şi până unde bunăvoinţă faţă de legionari? Nişte explicaţii trebuie să fie totuşi. Gestul ar putea fi socotit o dovadă a departajării S.R.I.-ului de astăzi, de SECURITATEA de ieri. E foarte probabil, apoi, să se fi mizat pe impactul negativ al revelaţiilor asupra cititorului neavizat cu privire la Mişcarea Legionară. Fragmentul din Sentinţa nr. 32/10 martie 1954, cu valoare de concluzie a instanţei, publicat pe coperta a patra a cărţii, confirmă, se pare, aserţiunea, constituindu-se în preţ al bunăvoinţei. E reiterată, în acest fragment, activitatea criminală dusă în penitenciare, sunt enumerate victimele, morţii sunt specificaţi, aşijderea autorii: "toţi legionari". Se încearcă a fi inculcate cititorilor cel puţin trei idei:

1. În închisori (în închisorile *comuniste*, precizăm noi) s-au petrecut crime abominabile.

2. Săvârşirea acestor crime a fost posibilă datorită lipsei de vigilenţă, datorită neglijenţei unor organe administrative.

3. Acuzaţii lasă să se înţeleagă că autorii sunt toţi legionari. Prima afirmaţie e cât se poate de exactă. Cea de a doua e profund neadevărată. Administraţia nu a fost lipsită de vigilenţă, nu a fost neglijentă, ci a fost direct implicată, în sensul că a iniţiat şi condus demascările participând efectiv la comiterea crimelor. Nici cea de a treia afirmaţie nu e adevărată. Inculpaţii au fost "toţi legionari". Autorii ororilor, nu. Mai mult, inculpaţii, în momentul săvârşirii crimelor, nu mai erau legionari, erau *deţinuţi cu convingeri comuniste* liber consimţite sau impuse cu ranga, nu are importanţă. Morala în numele căreia săvârşeau cele ce săvârşeau era *morala proletară, morala luptei de clasă*. Au schingiuit şi ucis în numele *clasei muncitoare*. Legionarii erau cei schingiuiţi sau ucişi, ca unii ce nu voiau să se desprindă de trecut, să se renege.

Evident, răspunsurile noastre sunt departe de a fi exaustive. Am interogat doar faptele. Dimensiunea ontologică - instinctele primare, frica ancestrală, rădăcinile comportamentale, educaţia - nu a fost nici măcar enunţată. Cel puţin trei întrebări fundamentale îşi aşteaptă răspunsul:

1. Cum a fost cu putinţă?

2. Pentru ce vizaţi au fost, cu precădere, legionarii?

3. În ce măsură, într-o altă formă, nu întotdeauna îndeajuns de disimulată, cu alţi protagonişti, de toate culorile, "fenomenul Piteşti" continuă?

Viorel GHEORGHIŢĂ

TEOLOGIA MISTICĂ şi DOGMATICĂ

14. Viaţă, moarte şi înviere (continuare)

Trupurile înviate se cheamă "nestricăcioase", deoarece nu vor mai cunoaşte nici bolile, nici decrepitudinea; se cheamă "preamărite", deoarece vor străluci de slava "Zilei a Opta"; se cheamă "puternice", deoarece nu vor mai fi dependente de cele materiale şi nu vor mai cunoaşte nici neputinţa, nici truda; se cheamă "spirituale" sau "duhovniceşti", deoarece vor fi supuse sufletului (spiritului, duhului) în toate; şi, în sfârşit, se cheamă "nemuritoare", deoarece moarte nu va mai fi (devenind atunci nestricăcioase şi nemuritoare prin fire, iar nu doar "în potenţă", cum fuseseră protopărinţii). Aici, cursul citat de *Teologie dogmatică şi simbolică* (vol. II, p. 981) aduce următoarele două precizări: a) că aceste însuşiri ''le vor avea în totalitate numai trupurile drepţilor, pe când cele ale păcătoşilor vor avea numai însuşirea nestricăciunii, care cuprinde în sine şi pe cea a nemuririi'' şi b) că "deşi drepţii vor avea toate aceste însuşiri, totuşi nici trupurile lor nu vor fi toate la fel; între ele vor exista deosebiri determinate de vrednicia vieţii lor terestre" (cum se vede şi din I CORINTENI 15,41).

În ce priveşte chipul vieţuirii de după înviere, Domnul Însuşi a spus: ''Căci la înviere nici nu se însoară, nici nu se mărită, ci sunt ca îngerii lui Dumnezeu în cer'' (MATEI 22,30). Nu este vorba, se subînţelege, numai de "însurătoare" sau "măritiş", ci de abolirea generală a nevoilor fizice cărora omul le este rob în viaţa pământească (foame, sete, somn, ş.a.m.d.). Prezentând, ceva mai târziu, viziunile din *Apocalipsa* biblică, vom desluşi şi alte aspecte ale vieţuirii în "Noul Ierusalim" post-istoric.

Credinţa în înviere o cunosc şi celelalte două monoteisme: iudaismul într-un chip foarte vag, iar islamismul într-un chip mai precis, dar destul de grosolan (musulmanii au preluat din Biblie ideea învierii, deformând-o însă în spiritul senzualist al religiei lor eclectice). Celelalte religii necreştine, politeiste sau cel mult henoteiste, cred, în genere, într-o post-existenţă tulbure a sufletului (fie personală, fie impersonală) şi doar atât. Învăţătura specific creştină privitoare la învierea din morţi a fost, pentru mentalitatea păgână, una dintre cele mai surprinzătoare învăţături ale noii religii (a se revedea, bunăoară, relatările din FAPTE, cap.17, 24 şi 26). Dar mentalitatea religioasă cea mai străină de credinţa într-o înviere personală şi într-o împărăţie veşnică rămâne, fără îndoială, cea indiană, iar aceasta din două principale motive: 1) pentru că indienii nu concep existenţa veşnică decât la modul impersonal şi abstract, ca "anulare" sau "stingere" (*Nirvana*) a Sinelui în absolutul primordial (*brahman*) orb şi nediferenţiat şi 2) pentru că ei afirmă şirul indefinit al reîncarnărilor terestre (*Samsara*), guvernat de obscura lege a *Karmei*, astfel că nu s-ar putea stabili în care dintre trupurile succesive ar avea să se înveşnicească sufletul călător în eventualitatea unei învieri în sens creştin. Asemenea idei religioase indiene, adesea falsificate şi prost rumegate, au făcut "modă" şi-n lumea europeană modernă, de la "exotismul" romantic la "holismul" *new-age*-ist al zilelor noastre, pe fondul haosului religios şi cultural al ultimelor veacuri. Trebuie subliniată încă o dată profunda lor ***incompatibilitate*** cu învăţătura creştină, cu atât mai mult cu cât unii au încercat (şi mai pretind încă) să le împace în mod forţat, dând curs unui delir intelectual semidoct şi hibrid, ce nu mai are nimic de-a face cu religia adevărată. Credinciosul creştin are a se feri cu grijă de asemenea "mărfuri" de contrabandă ocultă, însuşindu-şi temeinic dreapta învăţătură a Bisericii strămoşeşti şi străduindu-se mereu "să deosebească duhurile", după sfatul apostolic (I IOAN 4,1).

În ce-i priveşte pe cei ce tăgăduiesc posibilitatea şi realitatea învierii morţilor, pe motivul că aceasta s-ar împotrivi legilor naturii ori puterii de înţelegere a minţii omeneşti, ei sunt de fapt pe alăturea de problemă, judecând în mod nelegitim religia cu măsuri nereligioase. Unora ca aceştia le grăieşte Apostolul, zicând: ''Dar, omule, cine eşti tu ca să răspunzi împotriva lui Dumnezeu ? Oare făptura va zice Celui ce-a făcut-o: De ce m-ai făcut aşa? Sau nu are olarul putere peste lutul lui ...?'' (ROMANI 9, 20-21). Creştinul (şi omul religios în genere) ştie că "la Dumnezeu nimic nu este cu neputinţă" (LUCA 1,37; a se vedea şi MATEI 19,26; MARCU 10,27; ROMANI 4,21 etc.).

Nu putem încheia fără a sublinia faptul că învierea morţilor nu este numai o pildă de **iubire** şi de **milă** către oameni din partea lui Dumnezeu, ci şi un act al ***dreptăţii*** Sale. După cum arăta încă apologetul Tertulian (sec. III), de vreme ce omul activează pe pământ cu trup şi cu suflet, drept este ca el să fie răsplătit sau pedepsit în întreaga sa natură, deci şi-n trup şi-n suflet. ''De aici mai rezultă şi aceea că trupurile înviate vor trebui să fie identice cu cele de pe pământ, deoarece nu ar fi just ca răsplata sau pedeapsa pentru virtuţile sau pentru păcatele din viaţa terestră să fie primite de alte corpuri decât de acelea ce au fost împodobite cu virtuţile respective sau au fost înjosite prin respectivele păcate'' (*Teol.dogm. şi simb.*, vol. II, pp. 984-985; a se vedea şi Sf. Ioan Damaschin, *Dogmatica*, ed.cit., pp. 202-206).

Prin toate acestea, Învierea se arată a fi suprema raţiune şi încununare a vieţii întru Hristos şi a întregii Creaţii văzute, precum şi suprema expresie a iubirii, milei, dreptăţii şi atotputerniciei lui Dumnezeu.

Şi încă o precizare: învierea morţilor şi ***parousia*** finală nu se pot disocia decât din necesităţi discursive; altminteri ele alcătuiesc o unică realitate ***eschatologică***, complexă şi indivizibilă.

În *Simbolul Credinţei* mărturisim că Iisus Hristos "iarăşi va veni cu slavă, să judece vii şi morţii, a Căruia împărăţie nu va avea sfârşit". Aceasta este "a doua venire", numită îndeobşte ***parousia*** Domnului. În greceşte cuvântul înseamnă "prezenţă"; vom înţelege deci prin ***parousia***, în sens strict, "prezenţa plină de slavă a lui Iisus Hristos întru împărăţia Sa de la sfârşitul veacurilor", chiar dacă ea este parţial experiată încă de aici, în viaţa duhovnicească de după Hristos (prezentând învăţătura Sfântului Simeon Noul Teolog, VI. Lossky scria: ''Sunt realităţile veacului viitor pe care le întrevedem aici pe pământ, în extaz la început, într-o comuniune constantă cu divinul la cei mai desăvârşiţi (...) Totuşi, această realitate nouă este prezentă în toţi creştinii, căci ea nu este nimic altceva decât harul baptismal (...) «Căci lumina străluceşte deja în întuneric, ziua şi noaptea, în inimile şi în minţile noastre...»" - *Vederea lui Dumnezeu*, trad. Maria-Cornelia Oros, Editura ''Deisis'', Sibiu, 1995, pp. 133-134; iar la pp.144-145 se precizează încă: "Vederea desăvârşită a divinităţii, ce devine perceptibilă ca lumina necreată care *este* divinitatea, e misterul «zilei a opta»; ea aparţine veacului viitor, în care Îl vom vedea pe Dumnezeu faţă către faţă. Totuşi, cei vrednici, cei ce se unesc cu Dumnezeu, ajung să vadă încă din această viaţă «Împărăţia lui Dumnezeu venind cu putere», cum au văzut-o ucenicii pe Muntele Taborului''...). A doua venire se deosebeşte de cea dintâi (viaţa pământească a Mântuitorului) atât prin ***scopul***, cât şi prin ***caracterul*** ei: prima dată Domnul a venit pe pământ întru umilinţă (a se revedea paginile despre ***chenoză***), pe când a doua oară va veni cu mărire; prima dată a fost judecat de oameni (judecata iudeo-romană de dinaintea răstignirii), pe când a doua oară îi va judeca EL pe oameni, după cum este scris: ''Tatăl toată judecata a dat-o Fiului'' (IOAN 5,22).

Dar la scenariul eschatologic creştin ne vom referi mai pe larg în Numărul viitor, încheind cu el expunerea noastră dogmatică (şi totdeodată primul volum al acestui *Curs elementar de religie creştină*).

Vasile A.MARIAN

Curs elementar de religie creştină (XLIV).

Denumirile lui Dumnezeu în Vechiul Testament

1. IAHVE

Cel mai frecvent nume dat lui Dumnezeu în Vechiul Testament este *Iahve*. Pronunţarea "Iehova" este greşită. Până în sec. al XV-lea nici iudeii, nici creştinii nu pronunţau astfel. Papa Leon al X-lea Galatin a pronunţat pentru prima dată "Iehova" şi de aici forma s-a răspândit în sec. al 16-lea, susţinută şi de câţiva exegeţi.

Unii au căutat originea acestui nume la egipteni, alţii la fenicieni, la perşi, la asirieni. Este sigur însă că cele spuse în *Exod* (6,3) lui Avraam, Isaac şi Iacov - "M-am arătat ca «El Saddai», dar după numele meu, *Iahve*, nu eram încă cunoscut" - sunt adevărate. Acest nume a fost introdus de Moise, conform poruncii divine din *Exod* (3,14). Ceea ce nu înseamnă că acest nume nu era cunoscut înainte de Moise, ci numai că israeliţii nu cunoşteau încă adevărata lui semnificaţie divină. Din *Exod* (3,14) aflăm că *Iahve* este numele Domnului şi înseamnă "Eu sunt cel ce sunt", adică fiinţa prin excelenţă, Dumnezeul cel viu. El nu se schimbă, ci este în eternitate Acelaşi. Acest Dumnezeu le dă mărturie evreilor despre existenţa sa în istoria lor, li se descoperă ca Dumnezeu Unic şi le arată calea pe care trebuie să meargă, pentru binele şi mântuirea lor.

Denumirea *Iahve* este mai potrivită pentru stadiul descoperirii divine din vremea lui Moise. De *Iahve* se leagă ideea activităţii teocratice a lui Dumnezeu faţă de poporul iudeu. *Iahve* este Dumnezeu care lucrează în istorie, a cărui activitate se vădeşte în timp şi spaţiu, care se face cunoscut oamenilor (*Gen*.1,1). Toţi scriitorii Vechiului Testament făceau această constatare: *Iahve este numele cel sfânt al lui Dumnezeu*, cunoscut numai evreilor.

S-a format convingerea că *Iahve* este singurul şi adevăratul Dumnezeu al întregii lumi. Această idee despre divinitate a fost antecedentul ideii de Dumnezeu predicate de Mântuitorul Hristos (Care adaugă vechiului monoteism iudaic revelaţia specific creştină a Treimii).

Termenul *Iahve* este întrebuinţat de 134 de ori în *Cartea Facerii*, ceea ce ne indică vechimea şi răspândirea lui. În *Facere* (4,26) citim că Enoş a fost cel dintâi care "a chemat numele lui *Iahve*". Aceasta este o formulă de cult pe care redactorul nu a putut-o schimba, adică este o formulă veche (nu născocită de el), cunoscută din vremi imemoriale, mai înainte de Moise şi chiar de neamul evreu (Gunkel, ''Genesis", pag.54). Originea cuvântului *Iahve* nu pare să fie canaaneană, după cum s-au exprimat unii critici biblici, pentru că, din cele ce se ştiu despre dispreţul pe care-l aveau evreii pentru canaaneni, e prea puţin credibil un asemenea împrumut. *Iahve* (după cum susţin Ewald şi alţi critici biblici) face parte din denumirile semitice foarte vechi, cunoscute şi fenicienilor şi arabilor.

Într-un manuscris vechi al *Psalmilor*, aproape peste tot găsim "*Adonai*" în loc de *Iahve*. Pe vremea Mântuitorului, această substituire era generală. În *Septuaginta*, în loc de *Iahve* figura ''*Kirios*'' (Domnul).

La început, numele de *Iahve* se pronunţa numai la Templu, dar niciodată în particular. După unii talmudişti, de pe la 270 d.Hr. Simion ''cel drept'' a încetat de a-l mai pronunţa chiar şi în sinagogă. În loc de *Iahve* se spunea "*Adonai*", având sensul de "Stăpânul", ca nume generic dat lui Dumnezeu; acesta devenise singurul nume cu care Dumnezeu era pomenit.

Deci Iahve este, la origine, Dumnezeul lui Israel, considerat mai mare decât zeii tuturor celorlalte popoare: ''*Iahve*, Dumnezeul Dumnezeilor" (*Dt*.10,17). Ulterior s-a format convingerea că numai *Iahve*, Dumnezeul lui Israel, este singurul şi adevăratul Dumnezeu al întregii lumi. Odată cu creştinismul s-au dezbrăcat de pe acest nume toate adaosurile particulare şi a rămas numai ideea unui Dumnezeu personal, viu, neschimbător, de-sine-stătător. Sub acest aspect putem spune că ideea Dumnezeirii din Vechiul Testament a trecut, purificată, în concepţia creştină.

Nicu CRĂCEA

EXPANSIUNEA DEMOCRAŢIEI ORIGINALE PESTE HOTARE CU AJUTORUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

- VALERIAN DOBRESCU -

Exilul a fost un obiect deosebit de important pentru Securitate, mai ales începând cu anul 1970, când Ceauşescu a înţeles că îl poate transforma pentru foloase proprii, pur şi simplu, în "*coloana a 5-a*"! Cei 600.000 de emigranţi urmau a fi manipulaţi într-o armată de simpatizanţi în ţările occidentale, cu ajutorul Bisericii Ortodoxe Române (B.O.R.) adică, în cel mai eficace mod, prin preoţii trimişi în acest scop. Protestul permanent al exilului în contra regimului neomenesc de acasă, urma astfel să fie adus la tăcere, el intrând în sfârşit sub controlul Bucureştiului. În "Orizonturi Roşii", Mihai Pacepa (Grimberg), s-a ocupat într-un întreg capitol de emigraţia românească şi posibilităţile de a o înhăma la carul partidului comunist.

Vizita recentă a Preşedintelui României Ion Iliescu din 28 Noiembrie 1994 la Biserica Ortodoxă Română din Paris, rue Jean de Bauvais, a reactualizat vechea problemă într-un mod surprinzător de straniu: preşedintele cu o suită de 30 de personalităţi de vârf, a fost primit de preoţii Mihai Constandache şi Valentin Bratu, însoţiţi de câţiva membri ai Biroului de conducere al comunităţii, care fuseseră alarmaţi în pripă, dar fără ştirea şi asentimentul consiliului parohial sau eparhial. Această vizită a fost declarată ca fiind de natură "privată", ea nefigurând pe lista programului protocolar anunţat.

Reacţia multor credincioşi surprinşi de eveniment, a fost variată, ea mergând de la consternare până la revoltă şi ea s-a manifestat în mod public prin proteste, iniţiative, etc., iar preotul Constandache a trebuit să dea socoteală şi în scris pe data de 3 Ianuarie crt. Acesta a respins ceea ce a numit: "*O campanie de agresiune verbală şi scrisă de dezinformare şi de zvonuri, cu intenţia de a crea tensiuni artificiale, cu ţinta desfacerii de rânduri*", şi dezbinare a unităţii Românilor din jurul Bisericii, insinuând prin asta, că tulburarea a fost provocată de chiar credincioşii care s-ar fi sesizat eronat, nu de el care a generat conflictul.

Preotul a mai subliniat în raportul său, că el nu a vrut să refuze dialogul solicitat de Iliescu şi că în cadrul discuţiilor purtate cu acesta a precizat că nu are un mandat (din partea enoriaşilor) de a discuta problema relaţiilor parohiei sale cu Mitropolia din Bucureşti.

Exact aici, preşedintele neocomunist al statului, a oferit "*serviciile dezinteresate*", pentru a facilita "*reluarea legăturilor cu Patriarhia*". Acest lucru luminează ca un fulger, scena macabră şi nesfârşit de tristă: un comunist de frunte, preşedinte al statului român şi maestru al dezinformării, vrea tocmai el să medieze întoarcerea unei oi pierdute de turmă, împinsă de 50 de ani în pribegie, chiar de sistemul politic din care se trage. Este deci natural ca în Exil, toate sirenele să dea alarma.

În luna Decembrie 1994, au avut loc şedinţele Consiliului Parohial şi eparhial fără însă ca să ia vreo hotărâre, fiindcă Î.P.S. Mitropolitul Vitalie, autoritatea supremă a Sinodului, a numit o comisie alcătuită din 3 preoţi, cu misiunea de a cerceta cazul şi de a raporta, aşa încât numai după aceea, autoritatea eclesiastică cea mai înaltă, va putea decide, astfel că până atunci rămâne suspendată şi ţinerea unei adunări generale.

Evident că intenţia Î.P.S. Sale Mitropolitului Vitalie a fost de a linişti spiritele, împiedicând luarea unei hotărâri pripite şi emoţionale. Totuşi, neliniştea şi agitaţia din rândurile credincioşilor este mare, fiindcă vizita inopinată şi "privată" a preşedintelui neocomunist la biserica principală a exilului, are o importanţă politică deosebită, ţinând seama că ea a fost întemeiată în 1853, de exilaţii revoluţiei din 1848, refugiaţi în Franţa, acea generaţie care a contribuit în mare măsură la realizarea Unirii Principatelor Române.

Această Biserică a rămas de atunci şi până azi, în posesia Comunităţii Ortodoxe Române Libere, ca un simbol al credinţei ortodoxe şi al ataşamentului enoriaşilor ei cu România, de asemenea şi a voinţei lor de libertate - atât pentru ei cât şi pentru fraţii lor din ţară.

Mai ales în jurul acestei Biserici, s-a format rezistenţa şi adversitatea de neîmpăcat a Exilului politic românesc faţă de opresiunea din ţară, iar nenumăratele încercări ale sistemului militant ateist din Bucureşti de a neutraliza acest focar de opoziţie, s-au soldat toate până astăzi cu eşecuri. În special, trebuie menţionată şi încercarea spectaculoasă a guvernului de la Bucureşti din Mai 1975 când l-a dat în judecată pur şi simplu, pe preotul Vasile Boldeanu, somându-l să-i predea ceea ce numea "*averea Statului*", exercitând cu ocazia asta toate presiunile posibile şi utilizând chiar ca martori falşi preoţi ortodocşi, catolici, un episcop şi chiar un rabin. Acest proces a fost câştigat de exilaţi în faţa justiţiei franceze (v. Jean Miloe: "*La riposte*", Paris, 1976) încât Biserica Ortodoxă Română a supravieţuit nevătămată.

Şi atacul guvernului comunist român din 1972 contra Arhiepiscopului pentru U.S.A şi Canada, Valerian Trifa, a fost organizat tot din ordinul lui N. Ceauşescu, fiindcă repetatele încercări ale Securităţii de a-l şantaja, nu avuseseră efect. Atunci s-au "*construit*" documentele necesare care au fost predate "*Mosadului*", care la rândul său, le-a dat mai departe autorităţilor americane (v. Mihai Pacepa, "*Orizonturi Roşii*", New York, 1988, pag. 216-222). Ca urmare, Episcopul Valerian Trifa a fost "*descoperit*" în anul 1977 de Oficiul special de Investigaţii al Ministerului de Justiţie, ca fiind "*un criminal nazist care i-a persecutat pe Evrei*". În consecinţă, urma ca la începutul anului 1980 să fie acţionat în judecată pe motiv că nu ar fi făcut declaraţii corecte la intrarea sa în America, pentru a i se retrage cetăţenia americană. Din capul locului însă, armele celor două părţi, au fost complet inegale, oficiul respectiv având la dispoziţie toate mijloacele, inclusiv concursul nemărginit al guvernului român, dispus să elibereze orice "*dovadă*". Cu ajutorul mediei de informare "*interesate*", se răspândise vestea pe tot globul. Totuşi, Ministerul de Justiţie, în urma detectării lui Pacepa, avea la dosar declaraţiile acestuia în care recunoştea că toate "*dovezile*" au fost fabricate şi trucate de Securitatea română. Tăcerea Justiţiei americane a rămas ca o pată neagră condamnabilă şi de neexplicat. Pus în această grea situaţie, Arhiepiscopul Trifa, a renunţat la cetăţenia americană în schimbul retragerii acuzaţiilor de "*criminal de război*". După 33 de ani de păstorie în U.S.A., la vârsta de 70 de ani, după ce a asigurat continuitatea conducerii spirituale, şi-a reluat toiagul exilului în August 1984, stabilindu-se în Portugalia, unde a murit în Ianuarie 1987. Aşadar, atacul Bucureştiului în contra rezistenţei româneşti din America, s-a soldat cu o victorie parţială, fiindcă, deşi Arhiepiscopul Valerian Trifa, nevinovat, a fost alungat, Arhiepiscopia lui a supravieţuit atacului.

Nouă variantă a expansiunii regimului odios din ţară, a fost înfiinţarea Mitropoliei Ortodoxe Române pentru Germania şi Europa Centrală, în urma iniţiativei luate de Î.P.S. Mitropolitul Nicolae Corneanu, în luna mai 1993, şi după "*apelul la unire*" a 7 preoţi din Germania, lansat în luna Mai 1992. Ţinta precisă a acestei acţiuni a fost din capul locului, subordonarea bisericilor exilului faţă de B.O.R., iar multele "*variante*" prezentate succesiv pe parcurs de iniţiatori, au fost numai diversiuni menite să deruteze şi să dezbine exilul - credincioşii fiind excluşi de la dezbateri şi hotărâri - aşa încât toată problema poate fi calificată ca fiind o treabă exclusiv preoţească.

Personal m-am ocupat de această temă în 5 lucrări consecutive, şi răspândite celor interesaţi (preoţi şi mireni) ca şi presei exilului, în care redau situaţia pas cu pas, faţă de acest nou pericol care îi ameninţă, pornit de la însăşi Patriarhia B.O.R.

Iată deci, un eveniment important al cărui rezultat a fost parţial realizat de Patriarhia din Bucureşti la 5 Iunie 1994, prin instalarea Î.P.S. Sale Arhiepiscopului şi Mitropolitului Serafim, ca păstor pentru nou înfiinţata Mitropolie din Germania şi Europa Centrală, subordonată canonic, dogmatic şi spiritual, Sfântului Sinod al B.O.R., de care aparţin în prezent 8 preoţi. Am menţionat că este doar o "*victorie parţială*" a B.O.R. şi a regimului, fiindcă toţi ceilalţi preoţi din Germania şi din restul lumii libere occidentale (europene), în total 36, au refuzat aderarea la această Mitropolie. Dar odată cu înfiinţarea acesteia, au avut loc şi alte defecţiuni, fiindcă comunitatea română din München s-a scindat, membrii cei vechi care au dus greul zeci de ani şi care s-au văzut înşelaţi de P.C. Preot Felecan, au fost nevoiţi să înfiinţeze o altă comunitate legată în continuare de Eparhia exilului, încât acuma se află în München 3 parohii româneşti, dacă o numărăm şi pe aceea a preotului P.C. Mircea Basarab, care aparţine nemijlocit de B.O.R. De asemenea şi comunitatea din Nürnberg a refuzat aderarea la noua Mitropolie, rămânând credincioasă Exilului.

Cele două procese cu răsunet, din Paris şi U.S.A., la fel ca vizita lui Iliescu la Paris şi noua Mitropolie română din Germania, au dezvăluit în mod clar, permanentul conflict dintre Exil şi guvernul comunist şi neocomunist din ţară. Frământările şi celelalte lupte interne din toate comunităţile exilului, i-au rămas din contră marelui public quasi necunoscute, ele fiind generate doar de inerente diferenţe mărunte de opinii, dar şi de unele instigaţii venite din afară ale Securităţii, prin agenţii săi infiltraţi în cadrul comunităţilor religioase, adesea sub sutană de preoţi.

În Exil, s-a dovedit permanent, că indiferent de natura unui conflict în cadrul unei comunităţi româneşti, întotdeauna aşteaptă la pândă, un reprezentant al Bucureştiului ca să dea "*o mână de ajutor*" la dezbinare. Este izbitor cât de bine sincronizat a lucrat şi lucrează B.O.R cu stăpânirea veche şi nouă a ţării, ea rămânând mai departe înfeudată Puterii şi folosită ca un instrument docil contra oponenţilor din străinătate ai regimului. Deşi în ţară este atâta mizerie şi jale, Biserica română nu oblojeşte rănile atâtor bătuţi de soartă - mai ales copii şi bătrâni - de acasă, ci sprijină slugarnic Puterea, în activităţile ei de expansiune, cu orice preţ.

Ultimul atac al Preşedintelui Iliescu de la Biserica română din Paris, este numai o variantă a aceleiaşi strategii de anihilare a Exilului prin Biserică. Ceauşescu cel crud şi sângeros, dădea doar ordine, dar el rămânea în umbră, în vreme ce Iliescu, mai abil şi mai inteligent, întinde personal o mână "*prietenească*" peste baricade şi ar fi fatal pentru Biserica din Paris ca şi pentru întregul Exil, dacă aceasta ar cădea într-o astfel de capcană prea vizibilă.

Actualul conflict de la Biserica din Paris, ne obligă să tragem învăţăminte odată mai mult pentru viitor şi să înţelegem în sfârşit, că nici o comunitate religioasă nu poate suporta mai multe încercări de asemenea natură a unor profesionişti ai dezinformării şi dezagregării, fără să rişte să se destrame ori să capituleze.

NOTĂ: *Ultima ştire de la Biserica Ortodoxă Română din Paris: Prin Decretul Sinodal din 2 Mai 1995 al Mitropolitului Vitalie, Preotul Mihai Constandache a fost destituit din funcţia de preot al Bisericii din Paris şi aceea de vicar al Eparhiei Ortodoxe Române în Europa occidentală.*

Articol reprodus din publicaţia **"Cuvântul Românesc"**, nr. 228 din iunie 1995

LUCIAN BLAGA ȘI CREȘTINISMUL

I

Epoca interbelică românească se caracterizează, înainte de toate, prin fericita întâlnire dintre *cultură* și *creștinism*. "Explozia" culturală fără precedent s-a săvârșit pe fondul unei renașteri naționale în duh ortodox, dovedind că presupusa incompatibilitate între "robia" credinței și "libertatea" creației este o simplă prejudecată, foarte păgubitoare pentru spiritul modern.

Pentru noi, "redescoperirea" Ortodoxiei a echivalat cu o rodnică adâncire a *tradiției naționale* (spre deosebire de Catolicism, care jertfește concretul național unui universalism abstract, Ortodoxia a avut dintotdeauna deschidere atât spre național, cât și spre universal, cu un remarcabil simț al firescului și al organicului). Semnificativă rămâne trecerea de la tradiționalismul "chtonian" al sămănătorismului la tradiționalismul "uranian" al gândirismului: "*Sămănătorul* a avut viziunea magnifică a pământului românesc, dar n-a văzut cerul spiritualității sale (...) Peste pământul pe care din *Sămănătorul* am învățat să-l iubim, noi vedem arcuindu-se coviltirul de azur al Bisericii Ortodoxe" (Nichifor Crainic, "Sensul tradiției"). Creștinismul ortodox - afirmă același autor - "e tradiția eternă a Spiritului care, în ordinea omenească, se suprapune tradiției autohtone" (art.cit.). Această întrepătrundere între factorul etnic și factorul creștin - sinteză de "sînge" și "spirit", expresie particulară a armoniei "teandrice" - a fost temeiul consistentei mișcări gândiriste, formă îndrăzneață de neobizantinism românesc, replică națională și ortodoxă la diferitele "spiritualisme" occidentale ale vremii (neotomismul, guénonismul, "existențialismul creștin" și, nu în ultimul rând, o anumită latură a expresionismului). Pentru a denumi această mișcare cultural-religioasă (ce numai tangențial a avut și un caracter politic, firește "de dreapta"), s-a încetățenit mai ales termenul de "ortodoxism" (eticheta sub care G.Călinescu a tratat-o, cu destulă neînțelegere, în *Istoria...* lui). Termenul este însă prea larg și se potrivește mai degrabă ansamblului manifestărilor național-creștine ale epocii, care nu s-au redus la "gândirismul" propriu-zis. Sub eticheta de "ortodoxism" mai încap cel puțin încă două "curente" de epocă: școala lui Nae Ionescu (persiflată de Șerban Cioculescu cu denumirea de "trăirism", pe care "năiștii" de astăzi tind să o ia de bună!) și legionarismul (în ipostaza năzuită de întemeietorii lui, în frunte cu Corneliu Z. Codreanu: aceea de "școală spirituală" altoită pe tradiția ascetică și eroică a creștinismului). Toate acestea sunt manifestări spirituale sau politice incontestabil înrudite, întretăindu-se adesea, dar care totuși nu se pot confunda. "Ortodoxismul" este numitorul lor comun și nici una dintre ele nu-l poate monopoliza; de aceea, ar fi de preferat, pentru fiecare caz în parte, să sprijinim termenul generic cu câte un atribut particular: ortodoxism *gândirist*, ortodoxism *naeionescian*, ortodoxism *legionar*.

Întreaga epocă a fost obsedată de definirea "specificului național"; mai toți marii filosofi și eseiști ai vremii - de la cei mai vârstnici, din generația lui Nicolae Iorga (un C. Rădulescu- Motru sau un Simion Mehedinți), trecând prin generația medie (cea a lui Nichifor Crainic, Nae Ionescu și Lucian Blaga), până la cei mai tineri, din generația lui Mircea Eliade (un Mircea Vulcănescu sau un Constantin Noica) - asociază, în diferite grade și din diferite perspective, *ortodoxia* cu *românismul* (spre sfîrșitul perioadei, teologul Dumitru Stăniloae va publica chiar un volum intitulat *Ortodoxie și românism*, încercând să sintetizeze, dintr-un unghi de vedere strict teologic, două decenii de discuții în jurul acestui subiect). Mai toți cad de acord (și nimeni n-a putut aduce contestații serioase) că ortodoxia se poate defini în afara românismului, dar că românismul nu se poate defini în afara ortodoxiei. Cu toate acestea - și aici stă interesul și performanța epocii - viziunile asupra acestui raport, pe cât de incontestabil, pe atât de inefabil, sunt de o mare diversitate, așa cum sunt și personalitățile "catalizate" de acest nou spiritualism, mișcându-se fascinant între teologie și filosofie, între metafizică și artă, între știință și eseu, între formele apusene și duhul răsăritean, între "mărturiile" trecutului și "aventurile" prezentului, cu un magnific elan creator și iscoditor.

"Noua generație" românească părea cu precădere hotărâtă (dar și hărăzită) să aducă României Mari "a doua neatîrnare" (metafora este a lui N. Crainic): după independența *politică*, pe cea *spirituală*. Ne voiam "europeni" în toată puterea cuvântului, dar cu chipul nostru inconfundabil, nu cu "creierii spălați" (cum tot mai des ni se propune astăzi).

Până la urmă totul s-a prăbușit, printr-o mare neșansă istorică, în văgăuna infernală a comunismului. Astăzi însă, ridicându-ne de pe fundul ei nămolos, s-ar cuveni să privim spre "ortodoxismul" interbelic ca spre un temei luminos al regăsirii noastre de sine. Trebuie, vorba lui C. Noica, "să devenim ceea ce suntem", reactivându-ne și armonizându-ne energiile creatoare pe linia tradiției creștine românești. Iar dacă nu putem deocamdată să rodim la înălțimea celor de odinioară, să căutăm măcar a-i înțelege și prezenta corect, în întîmpinarea posibilelor generații mai vrednice care ne vor urma.

II

Lucian Blaga, cel mai împlinit gânditor român, nu poate fi redus la acest context, dar nici nu poate fi înțeles în afara lui. Fără a fi stat în fruntea unei "școli", ca Nae Ionescu, sau în fruntea unei "grupări", ca Nichifor Crainic, Blaga a fost totuși, alături de aceștia doi, unul dintre directorii de opinie ai epocii (dacă nu sub aspect politic, în orice caz sub aspect cultural-artistic). Nefiind nici teolog propriu-zis, nici apologet filosofic al ortodoxiei, el a fost totuși puternic marcat, atât în filosofie, cât și în artă, de problematica și sensibilitatea creștină, mai ales în varianta răsăriteană (afirmând acest lucru, nu-i ignorăm nici anumite note catolico-protestante, fatale, am zice, atât formației sale nemțești, cât și înseși îndeletnicirii cu metafizica filosofică).

"Creștinismul și ortodoxia" lui Blaga se află în situația derutantă de a fi primit, de-a lungul timpului, atât afirmări cât și infirmări violente. După ce la început l-au primit cu entuziasm, ca pe unul "de-al lor", ortodoxiștii (mai cu seamă cei de formație teologică) au sfârșit prin a-l ataca fățiș și chiar sistematic (cazul D. Stăniloae), cu rare excepții (cum a fost aceea a lui N. Crainic însuși care, deși nu putea fi de acord cu multe temerități teoretice ale filosofului, a evitat să-l atace public și să se pronunțe categoric asupra lui, chiar și după ce Blaga, rupându-se de gândiriști, l-a tratat cu nemeritat de dure accente pamfletare).

În contextul politico-ideologic de după 1945 (de care nici astăzi nu ne putem considera deplin emancipați), Blaga a fost atacat încă mai radical (iar o vreme chiar scos din circuitul oficial al valorilor publice), tocmai sub acuzația că ar fi fost... "mistic" și "obscurantist", promotor al "ideologiei reacționare a ortodoxismului"! Pentru ca mai târziu, când vremurile se mai îmblînziseră, să nu lipsească nici încercările forțate de a fi parțial anexat "gândirii progresiste" a materialismului ateu (cazul Al. Tănase)! Prin urmare, se naște întrebarea: care au fost, de fapt, judecate cu seninătate, dincolo de extreme, raporturile lui Blaga cu creștinismul în general și cu ortodoxia în special?

Fecior de preot ortodox din Ardeal și copilărind în universul satului tradițional (pe care-l va elogia cu atâtea prilejuri mai târziu, mai ales pentru sensibilitatea-i metafizică și pentru deschiderea spre mit), s-ar zice că Blaga a avut, din capul locului, "pecetea" creștină, deopotrivă bisericească și folclorică. La o privire mai atentă, lucrurile nu sunt atât de simple. Isidor Blaga, așa cum ni-l atestă mărturiile, era un preot ortodox destul de atipic: funcționar corect, dar lipsit de entuziasm al altarului, avea o gândire mai degrabă pozitivistă, iar modul lui de viață nu era tocmai cel al unui om evlavios. Chiar educația pe care a dat-o propriilor copii a fost una fundamental laică, ghidându-se mai degrabă după principiile, valorile și metodele raționalismului și eticismului de origine germană. Modestele lui preocupări culturale ne arată un intelectual atras mai mult de abstracțiunile filosofice, de noutățile civilizației tehnice și, contextual, de viața politică. De la tatăl său, micul Lucian nu putea învăța decât o anume *deferență* față de creștinism și religie în general, fără vreo "patimă" confesională. Mai târziu, el va ajunge, pe cale livrescă, la o înțelegere mai profundă a ortodoxiei decât o putuse avea părintele Isidor.

Nici cu "orizontul" satului tradițional nu trebuie să exagerăm (în ce privește strict creștinismul ortodox). "Creștinismul folcloric" este adeseori divergent față de cel teologic și bisericesc, mai ales într-o zonă de interferențe și agresiuni confesionale cum a fost și este încă Ardealul. "Religiozitatea" populară este puternic contaminată de reminiscențe magico-mitologice; nețiunute în frâu de Biserică, adică de o conștiință teologică, ele pot genera cu ușurință sincretisme eretice sau alunecări sectariste. Din mentalitatea folclorică tradițională, experimentată pe viu, lui Blaga poate să-i fi rămas o anume fascinație (ulterior potențată cultural) față de "fire", de "cosmos" și de "taină" în general, fără vreo legătură necesară cu "dreapta credință". Această "moștenire" va fi fost fructuoasă și relevantă mai degrabă pentru poetul expresionist decât pentru gânditorul creștin. Ea poate fi considerată, într-adevăr, drept "fondul originar" al unei sensibilități lirico-metafizice de tip neoromantic, indiferentă (și chiar refractară) la orice rigoare teologică și confesională.

Studiile teologice pe care le va face (strângând din dinți) mai târziu, în anii primului război mondial, cu scopul mărturisit de a scăpa de recrutare (sugestia venise de la unul dintre frații săi mai mari, ce experimentase direct coșmarul frontului), nu vor face din el un teolog. Imediat ce contextul îi îngăduie, răsuflă ușurat și se dedică filosofiei și chiar științelor exacte.

La Viena se va apropia de ideologia și arta expresionistă și, sub influența "catalizatoare" a culturii germane, va căuta să-și găsească nota personală pe fondul mai general al unei specificități etnice de coloratură creștin-ortodoxă. Nu din vreo autentică trăire religioasă, ci din rațiuni artistice și teoretice va ajunge Blaga să se aplece mai îndeaproape asupra creștinismului ortodox, integrându-se de altfel, pe o cale personală, în contextul spiritual al epocii. Cinstit cu sine și cu ceilalți, el nu va face niciodată pe teologul, nici nu-și va ascunde scepticismul religios sau dezaprobarea pentru orice formă de "fundamentalism". El rămâne la *o superioară receptare culturală a religiei*, ceea ce implică libertatea față de dogme, speculația originală, evaziunea conceptuală, precum și refuzul oricărei "angajări".

De pe aceste poziții s-a apropiat Blaga de tabăra ortodoxistă, în care a avut prieteni destul de înțelegători (N. Crainic, Al. Busuioceanu, pictorul Tase Damian, mai târziu V. Băncilă etc.). A fost prezent în paginile revistei "Gândirea" vreme de 20 de ani (1921-1941) și nu i-a displăcut deloc orientarea pe care Crainic o va da revistei mai ales după 1926. Multe dintre marile lui pagini filosofice sau literare, înainte de-a apărea în volum, sunt tipărite (și uneori comentate) în "Gândirea". Revista găsește prilejul de a-l omagia cu generozitate, dedicându-i două Numere de-a lungul deceniului al patrulea (1934, 1938). În special Numărul din decembrie 1934 cuprinde cele mai judicioase și mai profunde aprecieri de care Blaga s-a bucurat în acea perioadă (T. Vianu îl prezenta ca poet, D. Protopopescu ca dramaturg, I. Brucăr ca metafizician, V. Băncilă ca eseist, iar N. Crainic îi schița un portret -memorabil, întemeiat pe calde amintiri personale, numărându-l printre întemeietorii și promotorii de bază ai ortodoxismului gândirist). Cea mai substanțială carte închinată până azi ansamblului personalității și operei blagiene va veni tot de la un gândirist: Vasile Băncilă (*Lucian Blaga, energie românească* - 1938). Lui Blaga contextul îi convenea (și ca orientare generală, dar îndeosebi ca satisfacere a orgoliului personal).

Să menționăm că el a simpatizat și cu alte manifestări naționalist-ortodoxiste; a aderat la asociația "Prietenii Legiunii", i-a purtat o vie admirație lui Corneliu Codreanu și i-a dedicat inițial piesa Avram Iancu (1934); nu s-a angajat în "lupta legionară" ("Fiu al faptei nu sunt..."), dar pare a-i fi înțeles sensul (cel puțin până-n 1938) și a fi fost solidar cu suferințele acestei generații martirizate, din rândul căreia a avut destui prieteni apropiați, unii dintre ei și colaboratori ai "Gândirii" (a se vedea și articolul "Afinitățile politice ale lui Lucian Blaga", pe care l-am publicat în "Gazeta de Vest", Nr.110, iunie 1995, p. 25). Altminteri, prudent, Blaga a evitat să facă prea mult caz de crezul lui naționalist, chiar dacă acesta trebuie să fi fost extrem de "nuanțat" (se cade avută în vedere nu doar "distanțarea" lui culturală, dar și cariera lui diplomatică de până în 1937). E grăitor că simpatiile lui legionare, fie și ponderate, nu l-au împiedicat să aibă un adevărat cult, bunăoară, pentru personalitatea unui Nicolae Titulescu...

Mult discutata ruptură a lui Blaga de mișcarea gândiristă nu s-a datorat, cum au speculat unii contemporani sau critica marxistă de mai târziu, unor divergențe "politico-ideologice" ireductibile, cât *orgoliului* său lezat. Nu "pronazismul" lui Crainic (discutabil, de altfel, la autorul asprului rechizitoriu antinazist "Rasă și religie", inclus în vol. *Puncte cardinale în haos*), nici "prolegionarismul" altor colaboratori și chiar lideri ai grupării gândiriste, nici autohtonismul ortodox militant al revistei (cu care se împăcase de minune până atunci) nu i-au determinat reacția, ci critica pe care Dumitru Stăniloae (ce-i drept, nu fără asentimentul tacit al altora) a făcut-o unor puncte vulnerabile ale sistemului său filosofic (*Poziția d-lui Lucian Blaga față de creștinism și ortodoxie*), nu din dorința unui atac personal, cât în încercarea de a preveni anumite devieri dogmatice pe care voga intelectuală a "blagianismului" amenința să le genereze chiar în mediile teologice mai superficiale. D. Stăniloae invoca responsabilitatea teologului oficial (era pe atunci director al "Telegrafului român" și rector al Academiei Teologice Andreiane din Sibiu).

Ruptura de "Gândirea" nu s-a produs brusc, în 1940, cum se afirmă curent; în acel an aflăm numai originea viitorului divorț (D. Stăniloae începuse deja publicarea treptată în "Telegraful român" a viitoarei sale cărți anti-Blaga), ce s-a produs efectiv și definitiv abia în 1942 (când cartea teologului sibian va apărea în volum, adusă la zi, cu ecouri favorabile în mediile gândiriste). În 1940 Blaga îl elogia încă fără rezerve pe N. Crainic la primirea acestuia în Academie (luna mai), iar semnătura îi va apărea în "Gândirea" și-n 1941. E drept că apoi, scoțând în 1943 revista filosofică "Saeculum", are nedrepte și reprobabile răbufniri nu doar împotriva părintelui Stăniloae (pamfletul "De la cazul Grama la tipul Grama"), dar și împotriva lui N. Crainic (pamfletul "Săpunul filosofic", greșit interpretat de unii critici comuniști ca un atac împotriva profesorului Nae Ionescu, mort demult la acea dată și cu care Blaga n-a avut niciodată vreo polemică deschisă). Gestul lui Blaga e regretabil, pentru că N. Crainic nu-l "atacase" niciodată (și nu-l va ataca nici după aceea, nici măcar în *Memoriile* postume, știind să-i ierte - cum nu iertase altora - "ieșirea" din '43). Dar Blaga îl stigmatiza deopotrivă și pe bătrânul filosof raționalist C. Rădulescu-Motru (rebotezat cinic "Constantin Mortu"), care-i criticase profesoral, din altă perspectivă, ideile filosofice, ba chiar crezuse a-l fi "concurat" prin inconsistenta-i carte *Românismul sau catehismul unei noi spiritualități* (a se vedea pamfletul

Adolf CRIVĂȚ - VASILE

(continuare în pag. 15)

DESPRE CRIZA ECHILIBRULUI ATITUDINAL

Vom vorbi în cele de față despre umor, ironie și bășcălie. Și am ales această temă pentru că frecvent auzim prin *mass media* formulări de tipul acesta: ‘‘poporul nostru s-a salvat numai prin râs” sau “mereu am știut să facem haz de necaz”etc. De asemenea, nu credem că trebuie neglijat faptul că una dintre gazetele românești de mare tiraj este “Academia Cațavencu”, publicație ce și-l revendică pe I.L. Caragiale drept patron spiritual.

Vasile Marin atrăsese cândva atenția: ‘‘Țara românească are nevoie de oameni tragici și sintetici”, continuând profetic: ‘‘În lături cu ideologia caragialescă a teoreticienilor din bâlciul public autohton; iar acest spirit a dominat și mai departe toată generația de la 1927. Tineretul vremii a tratat problemele cu sobrietate, umorul fiind considerat de majoritatea luptătorilor naționaliști un mijloc ineficace de corecție a serioaselor imperfecțiuni ale societății, de înlăturare a meschinăriilor și potlogăriilor contemporanilor lor. S-a instituit, dacă vreți, un arhetip ontologic al tragicului, tragicul însemnând ‘‘un act de supremă conștiință, asumarea conștientă a limitei, în sensul activ al depășirii acesteia, indiferent de consecințe” (G.Liiceanu).

Ne confruntăm deci, în esență, cu două atitudini în fața aceleiași realități: cuvântul lui Eminescu, dramatic, profetic, angajat interior, generat de răni și dureri adânci, respectiv satira ‘‘cinicului Caragiale”(cum îl numea Eminescu însuși) scârbit de tembelismul, decadența, fanfaronada, diletantismul și ridicolul atâtor Mitici contemporani. E firesc, astfel, să ne întrebăm care din cele două reprezintă atitudinea proprie și definitorie pentru noi, românii.

*

‘‘Academia Cațavencu” este o gazetă ce nu poate fi etichetată foarte ușor, cel puțin la prima vedere. Distingem însă în ea două laturi: una pozitivă și alta negativă. Sublinierea acestei bipolarități nu înseamnă respingerea nuanțării sau problematizării unor aspecte constitutive discuției noastre, ci doar reprezentarea imaginii de ansamblu a acesteia. Ridiculizând prostia crasă, non-valoarea, demagogia politică, articolele domnului Dinescu sunt adesea fine radiografii ale stării de spirit românești actuale. De asemenea, dezvăluirile de pe pagina a treia sunt de fiecare dată interesante și relevante, având largi ecouri în rândul opiniei publice și a instituțiilor Statului. Totodată, articolele semnate de un Ioan T. Morar sau de Mircea Toma punctează perfect problemele și, concomitent, sunt reconfortante. Dar de aici și până la aerul de promiscuitate degajat de articolele imunde ale paginii a șasea, glumele deplasate făcute pe seama unor texte din Sfânta Scriptură ori frecventele colaje fotografice impudice, este o distanță prea mare. Și mai trebuie să spunem că, din păcate, accentul cade pe acestea din urmă. Oare în scrierile lui Caragiale, pline de “subtext”, emulii săi nu descoperă nimic profund, nimic grav, nimic esențial, nimic sfânt?!

*

Să încercăm acum să lămurim sumar și problema umorului care, deși la început definea doar o stare de spirit, ulterior a devenit un concept literar ce acoperă o realitate psihologică și una estetică.

Vom lua spre exemplificare cazul lui Ion Creangă, fiindcă el este un scriitor care și-a păstrat nealterat pe tot parcursul vieții fondul țărănesc. Râsul e cheia de boltă a operei sale și aceasta ni se pare semnificativ. La Creangă, umorul și ironia (tipuri fundamentale ale comicului) sunt într-un perfect echilibru. Râsul are numeroase nuanțe: surâsul (blajin și comprehensiv), râsul tonic, sănătos, râsul amar, ‘‘râsu' plânsu”. Să facem acum o necesară distincție între cele trei categorii ale comicului: *umorul*, *ironia*, *satira*. Umoristul manifetă întotdeauna față de obiectul său înțelegere și chiar simpatie. Abaterile sunt considerate imanente existenței noastre, intrinseci naturii omenești. El nu sancționează niciodată atât de drastic precum satiricul. Acesta din urmă, necruțător, își înmoaie în otravă săgețile, încercând să dizolve astfel minciuna și imoralitatea. Satiricul săvârșește numai acte categorice, nerelativizate. Nici umoristul și nici ironicul nu flagelează atât de puternic precum satiricul. Umorul și ironia coexistă adesea în același individ, doar că ironicul are o anumită detașare față de obiect, pe când umoristul privește realitatea din interiorul ei “cu un oarecare sentiment al consubstanțialității”(I.Cheie-Pantea).

Ironic era Socrate cu cei cu care dialoga (Anytos - pe care filosoful îl lua mereu peste picior- nemaiputând suporta zeflemeaua, l-a ațâțat pe Aristofan împotriva aceluia, apoi l-a convins pe Meletos să-l cheme în judecată pe gânditor, sub acuzația de impietate și corupere a tineretului; după cum bine se știe, Socrate a fost condamnat la moarte). Persiflând falsul și injustiția, ironia poate fi deseori considerată un apostol al dreptății. Pascal o numea “o anticameră a dreptății”, iar teologul danez protestant S. Kierkegaard “un drum spre adevăr, dar nu adevărul însuși”. Fără îndoială, ironia este expresie a inteligenței, a vivacității spiritului, a sprintenelii minții. Dar când ironia devine caustică și agresivă, transformându-se în malițiozitate, ea nu este decât un substitut pentru ceea ce numim dușmănie, intrigă, josnicie. În binecunoscuta lor intransigență, Sfinții Părinți nu arareori considerau ironia drept o latură negativă a comportamentului uman. Sfântul Ioan Damaschin, bunăoară, așează pe lângă grele patimi sufletești (lipsa de evlavie, slava deșartă, mândria, fățărnicia, necredința, toată erezia) și ironia (în înțelesul pe care l-am definit). La fel de categoric este și Sfântul Maxim Mărturisitorul și, precum el, mulți alți Sfinți Părinți. De ce? Deoarece de prea multe ori ironia conține venin și devine periculoasă, fiind foarte greu să-i stabilim și să-i stăpânim limitele. Și astfel se face trecerea de la ironia fină, subțire, la ironia grosieră, adesea licențioasă, al cărei obiect îl constituie, fără nici un criteriu moral de selecție, orice personalitate sau instituție, fie că este vorba de Iisus Hristos ori regele Cioabă, de Parlamentul României ori Biserica Ortodoxă.

Ca peste tot, însă, există și uzurpatori, în domeniul umorului unul dintre ei fiind *bășcălia*. Bășcălia e un amestec de trivialitate, impuls scatologic și abjecție lirică, glisând adesea în zone nepermise. Foarte pe românește, în bășcălie “se sare peste cal ’’ inacceptabil de ușor, fenomen condiționat, printre altele, și de alterarea uneia dintre virtuțile fundamentale ale umanului: respectul pentru sacralitate.

Observăm că întotdeauna, în cazul bășcăliei, subiectul are un dispreț relativ și ascuns față de obiectul bășcăliei sale. De ce? Fiindcă subiectul are conștiința propriei deșteptăciuni (să zicem așa) și cade în păcatul mândriei luciferice. E însă o falsă construcție exterioară, căci în spatele “hă-hă-hă’’-ului neîntrerupt nu se ascunde nici cea mai mică autoexigență. Autorul bășcăliei crede că inteligența (care nu e în abundență și pe care o traducem aici prin: sprinteneală, viclenie, șmecherie) îi justifică orice faptă. Ceea ce pierde din vedere acest ins este un fapt banal, dar prea adesea ignorat. Inteligența nu e o virtute, ci un dar de la Dumnezeu, pe care, din prea tainice motive numai de El știute, unii îl primesc, iar alții nu. Inteligența în sine nu înseamnă nimic și, deci, pentru a căpăta valoare și dimensiune, ea trebuie orientată spre zone de construcție, iar nu dizolvante. Bășcălia, pentru a reveni, nu înseamnă doar o aplecare spre frivolitate, ci mult mai mult: o îmbinare de superficialitate, cinism și reflexe mahalagești. E lipsă de smerenie, derogare de la sentimentul vinovăției (una dintre reflecțiile ortodoxe cele mai adânci este cea care spune că ‘‘Fiecare se face vinovat pentru păcatele tuturor”), indecență și mizerie morală, într-un cuvânt: viciu. Or tocmai acesta se dovedește a fi de multe ori apanajul confraților noștri de la “Academia Cațavencu”; și nu numai al lor...

*

Acum vom formula și răspunsul la întrebarea din introducerea acestui articol: Credem că există o perfectă complementaritate între spiritul lui Eminescu și cel al lui Caragiale. În toată istoria sa, românul a știut și *cât și cum*, și *de cine* să râdă. Totodată, a știut când să se oprească, iar atunci a adoptat alte formule decât bancul sau “șopârla”. Căci ceea ce credem că a caracterizat dintotdeauna neamul nostru este un mare și greu de obținut lucru, atunci când nu îl ai în sânge: *dreapta măsură*. E linia pe care și noi trebuie să o urmăm.

Mihai George NEAMȚU

LUCIAN BLAGA ȘI CREȘTINISMUL

(urmare din pag. 14)

“Automatul doctrinelor”). De unde rezultă destul de limpede, credem, că nu o anume apartenență politică sau spirituală îl deranja pe Blaga la cineva, ci faptul însuși de a-i fi criticat teoriile sau de a-i fi relativizat, fie și indirect, personalitatea creatoare. Conștiința legitimă a propriei valori a alunecat adeseori la Blaga în “narcisism”, ducând la reacții caustice și radicale (multe astfel de situații sunt expuse în recenta monografie a d-lui Ion Bălu).

III

Elementele creștine (adesea cu vădită tentă ortodoxă) sunt destul de numeroase atât în poezia și teatrul lui Blaga, cât și în filosofia și eseistica lui. Nu ne propunem aici nici inventarierea, nici discutarea lor, interesându-ne doar problema de principiu. Blaga e profund îndatorat creștinismului în genere și, în mod deosebit, teologiei mistice răsăritene, din care preia *pro domo* multe teme, motive și argumente. El le tratează întotdeauna nedogmatic, într-un mod liber și creator, abătându-le adesea de la sensul lor originar. E un fel de *valorificare culturală a creștinismului*, negreșit benefică pentru discursul filosofic sau artistic. Privit însă dinspre teologie, care nu se poate dispensa totuși de rigorile și responsabilitățile ei, demersul nu mai este la fel de benefic. Pornind de aici trebuie înțeleasă atitudinea lui D. Stăniloae (facem abstracție de obscurul Gh. Iftimie, ce în *Lucian Blaga și creștinismul românesc* a căutat să-l imite inabil pe ilustrul său contemporan), cu care Blaga fusese altminteri în bune relații mai înainte.

Două sunt mai ales volumele blagiene ce au determinat reacția fermă a teologului: *Religie și spirit* și *Diferențialele divine*. Ceea ce l-a afectat foarte mult pe Blaga a fost faptul că D. Stăniloae nu s-a rezumat la a evidenția incompatibilitatea unor teorii de-ale sale cu creștinismul și ortodoxia, căci el însuși era conștient de ea și avertizase adesea asupra perspectivei sale neteologice, ci că, pornind de aici, teologul a dovedit, uneori chiar cu instrumentar filosofic, șubrezenia unor concepte sau construcții teoretice, ce-i leza, de fapt, întregul sistem (de care era așa de mândru). Se pot cita, în acest sens, mai ales capitolele “Religie și stil” și “Cosmologia d-lui Lucian Blaga”.

Principalele reproșuri aduse lui Blaga sunt negarea originii dumnezeiești a religiei (deci a revelației divine), pe care-o supune determinărilor stilistice abisale din subconștientul omenesc (subordonând-o deci sferei mai largi a culturii, ca simplă plăsmuire a geniului natural), relativizarea ideii de divinitate prin straniul “mit filosofic” (cu valențe fataliste și panteiste) al Marelui Anonim, precum și oscilațiile sau contradicțiile sale cu privire la raportul (necontestat) dintre ortodoxie și românism (a se vedea mai ales capitolul inițial al cărții, intitulat chiar “Românism și Ortodoxie”). Autorul are dreptate să conchidă, din punctul lui de vedere: “D-l Blaga procedează cu religia ca unul care sugrumă pe cineva spunându-i cuvinte de mângâiere” (ed. 1942 - p. 37; ed. 1992 - p. 33).

Părintele Stăniloae stă în fața noastră cu dreptul și dreptatea (dumnezeiesc-obiectivă) a Credinței; filosoful Blaga ni se înfățișează cu dreptul și dreptatea (omenesc-subiectivă) a Creației. Înțelept ar fi să le facem loc deopotrivă în conștiința noastră, judecându-l pe fiecare în sistemul său de referință. E loc, sub cerul unui creștinism viu, atât pentru marile *adevăruri*, cât și pentru marile *închipuiri*. Teologia și cultura trebuie să învețe să coexiste neantagonic, azi mai mult decât ieri, în echilibrul complex al unei spiritualități moderne. Mai rezonabilă ni se pare, retrospectiv, poziția medie pe care au știut să se așeze, față de aventurile speculative ale poetului-filosof, un N. Crainic sau un V. Băncilă, altminteri mari misionari ai ortodoxiei. Prin chiar “duhul” ei, ortodoxia este “tolerantă” și “integratoare”, dăruindu-și lumina tuturor, după măsura fiecăruia.

Există trei ipostaze fundamentale ale cugetătorului în raport cu religia (și ele au fost toate prezente în bogatul peisaj spiritual al României interbelice): *teologul* (tipul Crainic sau Stăniloae), *filosoful religios* (tipul Nae Ionescu sau M. Eliade) și *metafizicianul* (tipul Blaga). Cum am mai arătat și altădată (“Pentru dreapta înțelegere a lui Nae Ionescu”, în “Puncte Cardinale”, Anul II, Nr. 3/15, martie 1992, p. 5), *teologul* se ține în afara “cercului vicios” al filosofiei; el subordonează rațiunea suprarațională asumat prin credință, mișcându-se smerit în liniile de forță ale tradiției dogmatice, dincolo de orice “aventură” a gândului autonom. *Filosoful religios*, în speță gânditorul creștin, mult mai tributar rațiunii, simte și el nevoia de a se raporta la un absolut revelat, față de care se mișcă însă nedogmatic, permițându-și libertatea unor interpretări “originale”. *Metafizicianul*, în fine, este un filosof radical, care se măsoară rațional cu absolutul, având grijă, din scrupul sau din orgoliu, să se delimiteze de religie în demersurile sale, ba chiar să facă abstracție complet de ea. *Teologul* nu face altceva decât să “administreze” o sumă de adevăruri veșnice, permițându-și să încerce cel mult o mai limpede formulare a lor sau o mai sistematică ordonare; *filosoful religios* reinterpretează personal adevărurile revelate sau presupusele consecințe filosofice ale acestora, pe când *metafizicianul* își proclamă exclusivist propriile adevăruri. E oarecum nelegitim să-l judeci pe teolog cu măsuri filosofice, ca și pe filosof cu măsuri teologice, chiar dacă problematica lor se suprapune adesea. Or Blaga stă pe muchia dintre *metafizica autonomă* (spre care a năzuit) și *filosofia religioasă* (cu care a cochetat), pe unul din piscurile cele mai înalte ale culturii noastre moderne, *fără vocație teologică*, dar poate mai aproape de Dumnezeu decât îl putem noi judeca.

FENOMENUL ROMÂNESC AL BANCULUI

Motto: *"Aş plânge, dar nu pot de râs"*
(zicală românească)

E o constatare la îndemâna oricui că *bancul* trage să moară. Fenomen foarte viu şi atât de caracteristic pentru lumea românească, el a cunoscut un regres vizibil şi destul de accelerat în ultimii 10 - 12 ani. După ce şi-a trăit apogeul în perioada comunistă (mai ales în anii '60 - '70), filonul lui pare astăzi să fi secătuit aproape de tot. S-ar putea întreprinde, pornind de la acest fapt, o profundă analiză socio-psihologică a lumii noastre, ce ar putea ajunge la concluzia unei grave degenerări interioare. Căci bancul n-a fost doar un soi de glumă între altele, ci o ultimă formă semnificativă de creativitate orală, ca şi una de rezistenţă spirituală în faţa istoriei. Dispariţia lui poate fi, de aceea, semnul unei morţi sufleteşti.

Fenomenul bancului a fost puţin cercetat, ba chiar ocolit cu grijă, fie din dispreţ, fie din teamă. Ne aflăm, cu acest subiect, într-un cvasi-deşert bibliografic. Desigur, materia este oarecum familiară fiecăruia, dar într-un mod parţial şi difuz. S-au încercat, după '89, câteva antologii modeste, mai mult cu caracter comercial. Materia s-ar preta însă la vaste culegeri sistematizate şi comentate, tematice sau tipologice. Revelaţiile ar fi, credem, enorme. Adunarea şi sistematizarea materialului ar înlesni studiul lui din diferite unghiuri de vedere: etnologic, lingvistic, psihologic, sociologic, ba chiar şi - nu băgaţi în seamă zâmbetele academice! - din perspectiva integratoare a unei filosofii a spiritului românesc.

Ne-am propus în rândurile de faţă, sintetizând un amplu eseu mai vechi, să dăm câteva lămuriri şi sugestii în această privinţă. Ne-am bucura să se găsească cineva care să completeze şi să adâncească cercetarea, într-un viitor cât mai apropiat. (Câteva fragmente din vechiul eseu - stângaci în anumite privinţe şi mai ales cu obositoare "lungimi" - s-au publicat în revista <<Cuvântul Românesc>> din Canada, Anul 20, Nr. 214, martie 1994, p.18).

I

Genetic şi funcţional, bancul ţine de domeniul culturii orale; el este o specie de folclor nou, orăşenesc, întrunind notele caracteristice ale faptului folcloric (oral, anonim, colectiv şi adeseori sincretic). Indiferent de statutul său axiologic, el reprezintă ultima manifestare vie, fertilă şi relevantă a creativităţii noastre populare.

S-a făcut mare caz în folcloristica secolului XX de importanţa explorării "prezentului folcloric", ca o reacţie faţă de spiritul romantic al cercetărilor folclorice din secolul al XIX-lea, cu exaltările lui paseiste şi arhaizante, în virtutea cărora creaţiile populare suscitau interesul doar ca mărturii ale trecutului, "*survivances du passé* ". La noi "lupta" în acest sens a fost iniţiată de un folclorist semi-profesionist, lingvistul Ovid Densuşianu (*Folclorul. Cum trebuie înţeles*, Lecţie de deschidere la Facultatea de Litere - 9 noiembrie 1909), el însuşi continuând să se ocupe însă mai mult de folclorul tradiţional; folcloristica noastră interbelică a urmat, cu mici excepţii, aceeaşi cale. Imperativul teoretic (util, dar exagerat) al lui O.Densuşianu (prezentul folcloric ar fi "mai ales partea ce trebuie explorată") a fost adoptat tendenţios în regimul comunist de mai târziu, ducând, prin mistificare ideologică, la aşa-zisul "folclor nou" al "orânduirii populare" (contrafaceri propagandistice de tipul "Că trăiesc bine şi cînt, / C-amu-n Republică sînt..." sau "Frunză verde mere coapte, / Eu cu partidul mi-s frate, / Că el îmi face dreptate, / La dreaptă cale mă scoate..." !). Bancurile în schimb - formă autentică de creativitate orală, dar şi de incomodă libertate spirituală - au fost ignorate de cercetători şi "proscrise" de autorităţi, urmând ca abia de-acum încolo să li se facă, eventual, cuvenita dreptate.

De la un moment dat, bancul pare să fi monopolizat energiile plăsmuitoare ale spiritului popular. Acest spirit s-a retras întreg în lumea bancurilor, cu mijloacele, experienţele, observaţiile, prejudecăţile, obsesiile şi temerităţile lui. Universul bancurilor nu-i decât lumea noastră esenţializată în ficţiune, eliberată convenţional de sub "teroarea istoriei", râzându-şi cu voluptate de ea însăşi, într-un joc pestriţ şi subţire, fără iluzii şi fără reticenţe. Pe de altă parte, bancul nu vrea să amuze numai; el aspiră la o hilaritate superioară, cu funcţie compensativă în plan existenţial. Bancul are întotdeauna un scop mai complex decît râsul; el este, ca măscăricii regilor de odinioară, şi confesorul nostru: ne ştie păsurile toate şi îşi râde de ele cu propriul nostru râs. Dar acesta nu este doar râsul vulgar de la periferia lumii, ci un râs mai subţire, aproape filosofic, voind parcă să ne aducă aminte că în "a face haz de necaz" stă, într-un fel, toată înţelepciunea şi toată libertatea existenţei noastre. Bancurile au o "filosofie" a lor - practică, nepretenţioasă, cu rădăcini venerabile în realismul gîndirii populare.

Această nouă formă de creativitate de tip folcloric, chiar dacă mai grăbită, mai cerebrală şi mai perisabilă decât cele tradiţionale, nu este mai puţin reprezentativă. Urmând vremurilor, ea a devenit una preponderent (dacă nu exclusiv) urbană. De altfel, noţiunea însăşi de "spirit popular" ar trebui rediscutată poate în contextul noilor realităţi socio-economice. Nivelarea socială, alfabetizarea în masă, urbanizarea accelerată (şi, implicit, depopularea treptată a satelor), *mass-media* în expansiune, scientismul şi desacralizarea - iată tot atâţia factori de disoluţie a mediului şi mentalităţii tradiţionale. Bancul apare drept copilul teribil al acestei lumi în chinuită prefacere, căreia îi lipseşte poate consistenţa, dar nu şi vitalitatea, rectitudinea, dar nu şi isteţimea.

În condiţiile vechiului regim, bancurile au avut o existenţă viguroasă, dar oarecum ilicită şi subterană. Criticismul lor implicit, manifestare anonimă şi nescrisă a acelei "opinii publice" ce a înlocuit în lumea modernă - *mutatis mutandis* - "norma colectivităţii" din societăţile tradiţionale, făcea spaima multor urechi, ca semn de netăgăduit al unei nealinieri interioare la linia ideologică a puterii. De altfel, multe bancuri - din categoria celor politice - au reprezentat adevărate "manifeste" orale, transfigurate de hilaritate. Nu este deci de mirare că ele n-au avut nici o "trecere" oficială; când nu se tăcea asupra lor, erau stigmatizate sau bagatelizate. De aceea mulţi le-au judecat şi le mai judecă încă superficial, ignorându-le sau falsificându-le şi statutul şi funcţia socială. *Dicţionarul limbii române contemporane* exprimă clar această depreciere, definind bancul drept o "glumă uşoară". Regretatul folclorist Ovidiu Bârlea, în primul volum al solidei sale sinteze *Folclorul românesc* (Editura Minerva, Bucureşti, 1981), la capitolul dedicat snoavei, atinge în treacăt şi problema bancului, numindu-l însă, prudent, tot "glumă". Problema este expediată într-o singură pagină, mai mult sub aspect formal, în căutarea unor criterii delimitative între specii. Statutul spiritual şi social al bancului, ca şi "universul" acestuia, sînt trecute cu vederea.

II

Originile bancului, ca specie folclorică, trebuie căutate negreşit în snoavele de altădată. Se pot face totuşi apropieri şi de specia cultă a anecdotei (să reamintim că grecescul *anékdota* este echivalentul vechiului slav *iz nova*, ce a dat românescul "snoavă"; ambele vocabule au înţelesul de '"istorie inedită", ca şi romanicul *novella*). Spre deosebire de snoavă şi de banc, anecdota nu numai că nu este o specie folclorică, dar are adeseori chiar un aer erudit, referindu-se la celebrităţi şi fiind pronunţat didactică. Se întâmplă ca anecdota să fie chiar lipsită de umor, subzistând doar prin "pilda" pe care o conţine sau prin "curiozitatea" pe care o relatează. Mediul popular în care trăieşte bancul ne îndepărtează deci de anecdota clasică. În zilele noastre cuvântul "anecdotă" şi-a şi pierdut, prin extensie semantică, înţelesul clasic, ajungând să însemne "glumă" în general sau desemnând uneori acele glume cu circulaţie scrisă de care sunt pline periodicele de mâna a doua (existând chiar şi autori consacraţi de astfel de ''anecdote''). Bancurile, dimpotrivă, sunt *orale* şi *anonime*, ducând adesea o existenţă de culise şi necunoscând, în principiu, reticenţe de expresie sau de conţinut. Nu este exclus totuşi ca la origine bancul să fi avut şi el provenienţă semi-cultă, "folclorizându-se" abia apoi, mai cu seamă în veacul nostru. De altfel, în condiţiile civilizaţiei moderne, influenţele culte asupra ultimelor resurse folclorice au un caracter fatal. Plecând de aici, se poate pune în discuţie întreg statutul modern al noţiunii de "folclor".

Ar trebui stabilită (chiar dacă cu aproximaţia fatală în asemenea cazuri) epoca ivirii cuvântului "banc" în lumea românească (vom pune ceva mai departe problema etimologiei lui). El trebuie să fi răspuns unei necesităţi lingvistice generate de ivirea unei realităţi pe care cuvintele tradiţionale înrudite n-o puteau reda mulţumitor (în specificitatea ei). Specia în sine, chiar dacă nu atât de bine precizată ca azi, trebuie să fi fost anterioară cu cel puţin un deceniu termenului care o denumeşte; presupunem ivirea ei pe la mijlocul veacului trecut, odată cu sedimentarea unei vieţi orăşeneşti moderne în părţile noastre, căci avem de-a face cu o specie folclorică masiv de-ruralizată, cu toate probabilele ei modele tradiţionale (snoava şi - într-o măsură mai neînsemnată - ghicitoarea). Spre deosebire de snoave, bancurile ni se înfăţişează, în majoritatea lor, ca expresie a unui alt univers existenţial şi al unui alt tip de spirit colectiv. Ele s-au lepădat, pe de altă parte, de orice "sfătoşenie" manifestă, grăbindu-se, s-ar zice, prea tare spre "efect" pentru a mai întârzia pe cale. "Cum se ştie, gluma (se poate citi : bancul - n.R.C.) este în primul rând ilariantă şi abia în subsidiar satirică, pe când în snoavă primează intenţia satirizantă..." (O.Bârlea, op. cit., p. 232). Nu trebuie neglijat, de asemenea, un alt aspect foarte caracteristic bancurilor în raport cu snoava tradiţională: în vreme ce aceasta se apleca cu predilecţie asupra imperfecţiunilor naturii umane (prostie, vicii, neputinţe etc.), pe temeiurile unei moralităţi de tip clasic, bancurile se apleacă cu predilecţie asupra tarelor de ordin social, caracteristice prin excelenţă mediului nou, aproape din născare corupt, al centrelor urbane.

Sintetizând, snoavele erau "înţelepte", bancurile sînt "şmechere" (un soi de "şmecherie" superioară, de ordin intelectual, constituindu-se din substanţa momentului şi ieşind din actualitate odată cu el; pare că umorul tradiţional s-a "subţiat" în bancuri, rafinându-şi toate mijloacele şi devenind - cum observa acelaşi O.Bârlea - "prin excelenţă un exerciţiu de inteligenţă", epurat de orice didacticism direct, dar şi de orice sentiment al consistenţei). Snoavele erau "morale" (fie şi prin recul), bancurile sunt amorale, aşezându-şi personajele nu în perspectiva unor "norme", ci în aceea a unor "interese". În fine, snoavele reflectau o experienţă de viaţă străveche, dar limitată,

Răzvan CODRESCU

(continuare în pag. 17)

FENOMENUL ROMÂNESC AL BANCULUI

(urmare din pag. 16)

cucerită într-un univers închis şi static. Bancurile vehiculează nişte experienţe noi, într-o perspectivă dezmărginită; ele sunt expresia unei lumi cu principii fluctuante, "dezrădăcinată" şi fundamental anarhică prin "atomizarea" ei socio-culturală. Iată de ce putem vorbi, la rigoare, de o autonomie a bancului în raport cu speciile tradiţionale, dar şi cu celelalte "glume" curente în viaţa socială.

III

În merituoasa sa lucrare *La typologie bibliographique des facéties roumaines* (Editura Academiei, Bucureşti, 1969, t. I-II, XXXVIII + 1767 p.), Sabina C. Stroescu a dovedit cu prisosinţă că România este "ţara snoavelor"; cercetătoarea a stabilit nu mai puţin de 4000 de tipuri în repertoriul românesc al snoavei. "El depăşeşte cam de trei ori repertoriul ucrainean, semnalat până azi a fi cel mai bogat din Europa", observă O.Bârlea. Este surclasat în întregime chiar catalogul internaţional Aarne-Thompson (nu-i mai puţin adevărat că nu pentru fiecare ţară din lume există o lucrare de genul şi proporţiile celei a Sabinei C. Stroescu; oricum însă, numărul tipurilor româneşti rămâne uimitor şi greu de "concurat"). O.Bârlea încearcă şi o explicaţie: "Mulţimea snoavelor atestă încă o dată înclinarea românului spre satiră şi pornirea lui de a specula situaţiile pline de umor, foarte probabil o moştenire de la înaintaşii romani, deosebit de porniţi spre satiră, încât retorul Quintilian exclamase, nu fără orgoliu: *Satira tota nostra est*" (op. cit., p. 252). Nu întâmplător, fără îndoială, într-o ţară în care tradiţia snoavei e atât de bine reprezentată, a înflorit şi noua specie a bancului. O cercetare asupra bancului, corespunzătoare celei întreprinse pentru snoavă de Sabina C. Stroescu, ar duce negreşit la concluzii la fel de spectaculoase.

Fenomenul românesc al bancului nu poate fi explicat doar conjunctural (de pildă prin condiţiile social-politice de după 1945, pe care le întâlnim şi la alte meridiane, fără ca acolo să fi generat, cu titlu de "reacţie" sau "rezistenţă", un fenomen folcloric de asemenea proporţii), pentru că el a străbătut timp de un veac şi mai bine, până la apogeul său, contexte foarte diferite, iar aria nu i se poate reduce la "bancul politic". "Condiţiile" favorizante ale fenomenului nu trebuie confundate cu "cauzele" lui. El derivă, înainte de toate, dintr-o anume structură spirituală.

Rostind fraza aceea devenită faimoasă (*"Nous sommes ici aux portes de l'Orient, où tout est pris à la légère"*), Raymond Poincaré, indignat, voind să ne jignească, a sfârşit prin a ne defini, desigur într-un sens pe care nu putea să-l bănuiască. Să-l lăsăm pe politicianul francez să se odihnească în pace şi să procedăm cu înţelepciune, scăpând cuvintele de om.

"Lejeritatea" noastră, într-un sens mai adânc, nu-i doar "zeflemeaua" balcanic-orientală, nici "nevricoasa" lipsă de protocol, ci ţine de acea însuşire a firii româneşti de "a face haz de necaz". În acest înţeles, ea este semn de înţelepciune străveche şi de tărie sufletească. Nu este bine, zice românul, "să pui totul la inimă". Poţi trece totul prin sita minţii tale, spre a prinde "noima" lucrurilor, "a le da de rost" şi a te păzi eventual de cursele lor, dar "să pui la inimă" nu e bine. Ar fi semn de slăbiciune şi de lipsă de minte. Căci lucrurile te încearcă şi trec, iar tu se cuvine să rămâi în urma lor zâmbitor şi nevătămat, îndrăgostit - nu fără "filosofie" - de spectacolul fără seamăn al lumii. Eşti mai bogat sufleteşte cu fiecare experienţă, dar trebuie să te bucuri de această bogăţie într-o pace netulburată: pacea inimii tale. Iar de te loveşte necazul, arată-te mai puternic decât el; căci de te vei arăta mai slab, vei deveni robul lui. Râde-ţi de el şi o să se îndepărteze de la tine neputincios şi ruşinat; o să crape, vezi bine, necazul de necaz... Numai "orbul când dă de perete socoteşte că s-a isprăvit lumea"; dar "cine începe cu Dumnezeu, cu Dumnezeu sfârşeşte"...

În bancuri rezidă, difuz, un sentiment al permanenţei pe deasupra istoriei; ele sunt, în fond, expresia unei împăcări cu realitatea, a unei acceptări superioare a lucrurilor aşa cum sunt ele (atitudine riscantă în imediat, dar legitimă în perspectiva eternităţii). Bancul pune realitatea la stâlpul infamiei, dar mai degrabă în joacă, făcându-i cu ochiul, fără înverşunare, ba chiar oarecum recunoscător că se poate hrăni din imperfecţiunile ei. E un fel de bufonerie compensativă pe marginea realităţii, de o maximă luciditate, dar şi de o superioară deferenţă.

Când priveşti lumea ca un imens spectacol care te înconjoară, cu imperfecţiunile, dar şi cu primenirile sale, dominând-o cu robusteţea spiritului tău, prinzând-o "cu ocaua mică" şi făcând haz pe seama ei, fără răutate sau îndârjire, ci mai degrabă cu compasiune (care poate fi şi milă de tine însuţi ca mădular al acestei lumi), atunci se cheamă că trăieşti în "orizontul" bancului. Eşti din tagma celor ce ar plânge poate, dar nu pot de râs...

IV

Deşi România pare să fie patria ideală a bancului, fenomenul nu este egal reprezentat pe tot cuprinsul ţării. Geografia bancului îşi are centrul incontestabil în zona dunăreană (Muntenia şi mai ales Oltenia). În Moldova bancul este încă viguros, pe când în Ardeal şi-n Bucovina îl întâlnim mult mai slab reprezentat şi cu o mult mai mică "priză la public". Faptul ţine, probabil, de profilul particular pe care istoria - dincolo de un evident fond comun - l-a conferit diferitelor provincii româneşti. Oricine poate simţi încă, trecând munţii, diferenţa dintre atmosfera generală "regăţenească" şi cea transilvăneană. Se simte imediat că Ardealul (şi într-o oarecare măsură şi Bucovina) a trăit multă vreme în bătaia spiritului occidental, atât de diferit de "bizantinismul" de la sud de Carpaţi. De altfel, "regăţeanul" tinde până astăzi să-l considere pe fratele său de peste munţi cam posac şi lipsit de umor, domol şi fără "scânteie", trăgând oarecum "a neamţ". Ardeleanul, pe de altă parte, detestă adesea "uşurătatea" celuilalt şi ar putea subscrie şi astăzi la verdictul (exagerat poate, dar nu lipsit de temei) dat de Ioan Codru-Drăguşanu pe la jumătatea veacului trecut: "În Ţara Românească meritul n-are preţ şi numai porc de cânele înaintează"...

E interesant cum se reflectă diferenţele chiar în bancuri. Tipul maximal de personaj "şmecher", "descurcăreţ", ager la minte şi la vorbă, este "olteanul", pe când "ardeleanul" e greoi, lipsit de mobilitate spirituală (aspect care nu trebuie confundat în nici un caz cu profunzimea de cugetare sau simţire, de care ardelenii fac adesea dovadă). În orice caz, în *sudul* României este lumea în care comicul tronează prin excelenţă, conştient şi inconştient, unde s-au putut încetăţeni, la extremă, "mofturile" şi "comédiile" caragialeşti şi unde se poate întâlni, în mod curent, "exorcizarea" prin râs. (Ar fi foarte interesant să se ocupe cineva de tipologia umană a bancurilor, pe provincii şi naţionalităţi: "olteanul", "ardeleanul", "ţiganul", "evreul", "rusul", "negrul", "americanul", "neamţul" etc.).

V

Odată fixate aceste sumare repere privitoare la originea, funcţia, caracteristicile şi răspândirea bancurilor, ne apare ca un "banc" al realităţii culturale faptul că etimologia cuvântului respectiv sare hăt, dincolo de aria fenomenului, tocmai în atât de puţin umoristica Germanie. Asemenea curiozităţi se ivesc cu precădere în zonele de răscruce (interferenţă) culturală, ceea ce este şi cazul spaţiului românesc.

E destul de sigur că românescul "banc" (cuvânt atît de curios şi de solitar în contextul limbii noastre, dar pe care îl receptăm cum nu se poate mai potrivit realităţii denumite) provine din germanul *bank*, numele unui joc de cărţi, destul de gustat şi la noi în secolul trecut, dar căzut demult în desuetudine. Ne-am consolat, în lipsa altor informaţii sigure despre jocul respectiv, cu o preţioasă referinţă literară (indicată, fără comentarii, şi-n *Dicţionarul limbii române contemporane*): cea din nuvela ("povestea") *Toderică* a lui Costache Negruzzi.

Toderică, "cel întâi jucător (de cărţi - n.n.) de pe pămînt", face un târg cu diavolul, urmând să sloboadă din iad, pe alese, atâtea suflete câte partide va câştiga de la "împăratul adâncului". În cazul în care ar fi pierdut fie şi o singură partidă, sufletul lui ar fi încăput pe mâinile insolitului partener. Scaraoţchi acceptă şi au loc următoarele preliminarii:

"Pe loc un drăcuşor mititel şi frumuşel, ce împlinea slujba de jochei (ciocoi), pregăti toate cele trebuincioase.

- Ce vrei, stos sau banc? întrebă Toderică.

- Stos, răspunse stăpânitorul Tartarului; ştiu că *la banc se încap multe şulerii*" (subl.n.). Aşadar Scaraoţchi însuşi se codeşte să joace "banc" şi preferă "stosul" (la care posibilităţile de a trişa par considerabil mai mici). "Bancul" se preta la multe "şulerii" ("şmecherii", cum am zice astăzi); era, deci, un joc şmecher, mincinos, avându-şi probabil maeştrii lui temuţi, cartofori din speţa lui Toderică.

Credem că aceste câteva constatări ne pot înlesni suficient înţelegerea evoluţiei cuvântului în limba română. Având în vedere înclinarea spre "şulerii", distanţa de la denumirea nemţească a jocului de cărţi la specia de "glumă" românească nu este atât de mare, amândouă aparţinând zonei de haz şi petrecere a existenţei. "Şiretenia" orientală va fi gustat mult jocul de "banc", mai ales în Moldova de Nord, pe unde el pare să fi intrat în lumea românească, în contextul istoric de la răscrucea secolelor XVIII-XIX (Negruzzi însuşi a trăit în zona respectivă). Pe româneşte, când vrei să propui cuiva o partidă de cărţi, se spune de obicei: "Te fac un ... (tabinet, stos, banc etc.)?". De la "a face un banc" (joc de cărţi) la "a face bancuri" (glume) e o trecere cât se poate de firească, susţinută chiar de spiritul limbii (se spune deopotrivă "a face" şi pentru jocuri şi pentru glume). "Jocul de banc" şi "bancul ca glumă" au un numitor comun: "şmecheria". Maeştrii jocului, ca şi maeştrii glumei, sunt deopotrivă "şmecheri" sau "hoţi" (în sensul de vicleni), atribute înrudite cu cel de mincinos (de altfel "banc", prin extensie semantică, a ajuns să fie folosit uneori şi cu înţelesul de "minciună").

Odată făcut saltul de la înţelesul originar de "joc de cărţi" la cel local de "glumă, şmecherie, minciună", cuvântul s-a încetăţenit şi s-a extins în lumea românească, ajungând să răspundă unei necesităţi lingvistice şi să denumească o manifestare mai nouă, dar tipică spiritului nostru naţional.

Iată cum s-a ajuns, aşadar, ca o realitate atât de specifică nouă, atât de "latină" şi de "orientală" în esenţa ei, să fie spânzurată de un biet cuvânt nemţesc, care la el acasă nu desemnează nimic asemănător (termenul nemţesc cel mai apropiat de noţiunea noastră de "banc" este cunoscutul *Witz*)!

Scrisoare deschisă către *Domnul Gabriel Liiceanu*

Detest frica şi laşitatea şi îmi repugnă poliţia-politică şi cenzura, oricui ar folosi ele; de aceea vă adresez scrisoarea de faţă, cu speranţa că - în calitate de membru fondator al G.D.S. şi implicit al revistei "22", editate de acesta - vă veţi desprinde de generozitatea de a cauţiona moral erorile d-lui H.R. Patapievici şi abuzurile d-nei Gabriela Adameşteanu: de necunoaştere a istoriei româneşti, la primul, de încălcare repetată a deontologiei profesionale, la colega sa de redacţie.

La 30 iulie 1991 - după ce "22" îi refuzase d-lui Sorin Dumitrescu, în acea vreme colaborator al revistei, dreptul de a replica d-lui Andrei Pippidi la acea pagină de atacuri la persoană şi de insinuări la adresa Pieţei Universităţii, intitulată "O dreaptă, două, câte? Pentru o dreaptă măsură", apărută în numărul din 31 mai 1991, eu protestasem în scris la Comitetul director al GDS, la data de 27 iunie 1991, împotriva transformării revistei de către conducerea ei într-un posibil organ al unui Grup de Monolog Socialist - v-am solicitat o întâlnire.

După o lună de tăcere, neprimind vreun răspuns nici din partea GDS, am venit la Dvs. la "HUMANITAS", atât ca să vă spun despre episodul Voineasa 13 iunie 1990 ("omul de bine"care se băga în vorbă întrebând: "Aţi văzut ce a făcut Liiceanu cu muncitorii?", pregătind şi căutarea Dvs. de către "mineri", dar şi justificarea ei în faţa opiniei publice), însă mai ales pentru responsabilitatea ce revine Comitetului director al GDS pentru acoperirea prin tăcere a noii cenzuri de la revista "22". Acest punct de vedere, percepţie a cititorilor din ţară, vi s-a părut demn de interes: m-aţi rugat să-l repet şi faţă de dl. Th. Kleininger, pe care l-aţi oprit pentru aceasta din drumul spre secretariat. Discuţia dintre noi a avut loc nu în în biroul Dvs., ci pe hol, probabil nemicrofonat; şi, întâmplător, a sosit dl.Gabriel Andreescu şi, apoi, d-na. Gabriela Adameşteanu, pe care i-aţi rugat să rezolve demersul meu, dat spre soluţionare... tocmai d-lui Andrei Pippidi! O nouă copie-xerox realizată atunci, pe loc, a avut parte tot de o înmormântare...în tăcerea absolut vinovată a Redacţiei.

În dubla Dvs. calitate: de mentor al opiniei româneşti şi de protector al d-lui H.R.Patapievici, cred că numai imposibilitatea practică de a-i fi citit toate textele din "22" a făcut ca generoasa Dvs. bună credinţă să nu fie mai reticentă în prezentarea recentă din nr.10/8-14 martie 1995. De aceea mi-am luat îngăduinţa să o reproduc, alături de două mostre din producţia de "otrăvitor de fântâni"a protejatului Domniei Voastre, atunci când informarea sa este înlocuită cu speculaţii rău gândite.

La primul text, "Încercările experienţei": ca fenomenul Piteşti să fie pus pe seama "specificului naţional" românesc mi se pare o enormitate la fel de mare ca transferul vinovăţiei de la cei care au iniţiat fenomenul şi l-au impus cu forţa (prin înfometare, chinuri şi teroare fizică şi morală) asupra studenţilor deţinuţi politici anticomunişti care l-au răbdat!

Dacă este vorba de vreun "specific naţional" implicat în fenomenul Piteşti, atunci cărui "specific naţional" aparţin Nikolski sau Zeller, Dulberger sau Burăh Tescovici (Teohari Georgescu) - iniţiatorii, organizatorii şi susţinătorii fenomenului Piteşti?

Nu este mai drept şi în concordanţă cu adevărul ca această "experienţă" să fie trecută nu în contul "specificului naţional" românesc, ci în repertoriul crimelor comunismului, ca experienţă *anticreştină* în primul rând? De unde o fi scos dl. H.R.Patapievici anticreştinismul ca notă constitutivă a specificului naţional românesc?! Nu cumva dintr-o viziune monadică asupra existenţei, în locul celei triadice, creştine şi româneşti?

Potrivit opticii aberante a d-lui H. R. Patapievici, evreii ar trebui să fie acuzaţi că au suportat Auschwitz-ul, Dachau-ul, Besen-ul, fiindcă Holocaustul ar fi inclus poate în specificul lor naţional...

Dl. H.R.Patapievici confundă - neintenţionat? - matricea stilistică a poporului român, "spaţiul mioritic", cu o anticameră a fenomenului Piteşti, pentru că l-a citit, dar se vede că nu l-a înţeles pe Blaga; şi nici nu este informat, cum s-ar cuveni, când se încumetă să filozofeze despre fenomenul Piteşti. Îi lipseşte din lecturi o carte, *Piteşti* de Dumitru Bacu, pe care a folosit-o şi dl. Virgil Ierunca spre a scrie *Fenomenul Piteşti*; şi îi mai lipsesc multe informaţii: câţi studenţi - deţinuţi s-au sinucis sau au fost omorâţi prin tortură în timpul "demascărilor"de la Piteşti, Gherla şi Târgu Ocna, şi, fapt esenţial, că, dintre cei care au trecut prin "reeducarea" de la Piteşti, cei mai mulţi, când represiunea a încetat, s-au redresat, revenind la condiţia umană, cu coşmarurile lor nocturne, pe care le ştiu din învecinarea cu ei, timp de patru ani (1952-1955), la Peninsula-Valea Neagră, la Aiud, la Cavnic, la Gherla, la Jilava, la Iaşi.

Spre deosebire de dl. H.R.Patapievici, care scrie în necunoştinţă de cauză (i-am considerat prezumţia de nevinovăţie), eu cunosc fenomenul *dinăuntrul* închisorilor comuniste, antiromâneşti şi anticreştine; şi mulţumesc lui Dumnezeu că, devenit fugar în 1948, am putut fi arestat abia în 1952; cine nu a trecut prin infernul de la Piteşti nu are dreptul să emită sentinţe despre el. Pe cei care au trăit "reeducarea" numai Dumnezeu îi poate judeca, dacă nu le va lua însăşi trecerea pe acolo drept o ispăşire a păcatului originar!

Cu privire la cel de-al doilea text al d-lui H.R.Patapievici, intitulat "Despre patriotism, Nae Ionescu şi Graciov/Vişinski": lipsa de ruşine, pe româneşte neruşinarea, începe de la titlul şocant ca în gazetele de scandal. Pentru ideile sale şi "democratismul" contemporanilor săi (şi nu numai...), Nae Ionescu a suportat rigorile lagărului de la Miercurea-Ciuc în 1938 şi prefer mărturia lui Mircea Eliade (*Memorii*-vol.II, pp. 10,27-33, Ed. Humanitas, 1991) denigrării practicate de noul (noii) detractor(i).

Am recitit, din *Roza vânturilor* de Nae Ionescu, pp. 194-217: despre a fi "român"; şi/sau bun român ori dl. H.R.Patapievici nu putea să priceapă distincţia operată, ori interesul său resentimentar l-a oprit să-l citeze şi pe "Bereu Solomon - din târg de la Paşcani" (menţionat la pp. 195-196 ca exemplu de "bun român"), ca să nu i se întrevadă cumva interesul şi resentimentele.

Recitind textul repudiat de noi: a pune semnul egalităţii între structurile organice la care se referea Nae Ionescu şi "organicităţile ierbivore", cum le recepteazǎ dl. H. R. Patapievici, reprezintă o eroare logică şi taxonomică, dacă sintagma în cauză nu reflectă cumva o autodeterminare a limitelor autorului ei!

Includerii lui Nae Ionescu într-o "antologie clasică a prostiei româneşti, cum cu obrăznicie pretinde dl. H.R. Patapievici, îi contrapun afirmaţia lui Vasile Băncilă din deschiderea cărţii *Curs de istorie a logicii* de Nae Ionescu, Ed.Humanitas, 1993: "...Având o inteligenţă ce constituia o permanentă surpriză şi care în viaţă a fost însuşirea care i s-a apreciat cel mai mult, fiind ridicată la nivelul de «faculté maîtresse» (aptitudine dominantă)"... şi ne oprim aici.

În această postură, de cel mai deştept "bun român", dl. H. R. Patapievici este în compania d-lor Norman Manea, Ion Vianu, Zigu Ornea, Alexandru George şi a altor slujbaşi ai campaniei împotriva lui Eminescu, Noica, Blaga, Nae Ionescu şi celorlalţi slujitori de seamă ai spiritului românesc.

Cu încredinţarea că, după puterile noastre, slujim acest spirit.

Gheorghe Stănescu
Râmnicu Vâlcea, 07.04.1995

Extrase din Revista "22", semnate de H. R. Patapievici:
Nr. 1/5-11 ianuarie 1994, text intitulat "*Încercările experienţei*": pag.11

"Or, cum nimeni nu îşi alege înălţimea scheletului, nici popoarele nu îşi pot inventa forma lor sufletească. Nu cred că bonjuriştii au inventat capitalismul românesc şi nici că fenomenul Piteşti este un accident fără trimitere la specificul naţional. Ambele sunt experienţe şi, ca experienţe, trebuie să ne întrebăm neîncetat asupra încercărilor la care fiecare dintre ele a supus sufletele noastre avide de manifestare. Căci dacă regula sufletului este setea de expresie, regula însetării este revenirea identicului. Or, setea este întotdeauna sete de acelaşi. Atât în spaţiul mioritic, cât şi în fenomenul Piteşti, ceea ce se manifestă este setea de acelaşi. Abia când privim spaţiul mioritic ca anticameră a fenomenului Piteşti, gravitatea chestiunii specificului naţional este cu adevărat pusă. Viaţa poporului român nu este un taraf folcloric condus de un Lăceanu şi ilustrat de un gurist precum Dolănescu. Nici dacă spunem că este dirijat de un Alexandru Drăghici nu înţelegem mai mult (sau mai bine). Răspunsul la întrebarea privind adevărul sufletesc nu este ceva de tipul unui enunţ profund sau al unei formule geniale: este pur şi simplu o experienţă. Şi, să nu ne amăgim: cum identitatea la români e o veche carenţă, noi trăim zi de zi experienţa crucialului. Doar că, într-un chip senzaţional, noi nu o resimţim decât fie ca pe un banc, fie ca pe o condamnare nemeritată. Dar tot experienţă e: adică o încercare prin care ceea ce suntem îşi caută, în sfârşit, alături de realizare, odihna."

Nr. 17/27.04-13.05 1994, text intitulat
"*Despre patriotism, Nae Ionescu şi Graciov/Vişinski*"

"Fireşte, cei care îl preţuiesc pe Nae Ionescu îşi vor fi dat seama că eu aici susţin o teză pe care el a combătut-o. Aplicată la cazul lui Ion Brătianu, ideea sa fusese că acest eminent patriot era poate «bun român», dar că «român» pur şi simplu nu a fost. De ce ? Pentru că statul modern pe care Brătianu l-a construit nu era «românesc», era străin de firea românească profundă pe care, inevitabil, Nae Ionescu o compară cu organicităţile ierbivore. În acelaşi fel, Samuil Micu nu nu ar fi (după Nae Ionescu) un român neaoş, ci doar un «bun român». Şi asta de ce? Pentru că era un «călugăr papistaş». Întrucât mă priveşte, acest text poate fi fără grijă rânduit într-o antologie clasică a prostiei româneşti. Nu mai puţin, între naţionaliştii de azi, aşa se gândeşte."

Extras din revista "22", nr.10/8-14 martie 1995
H. R. Patapievici prezentat de Gabriel Liiceanu:

"H.R.Patapievici a colaborat constant la revista «22» cu eseuri de filozofie şi cu analize politice. A mai publicat în «Contrapunct» şi «Dilema». După mine, el este cel mai important reprezentant cultural al generaţiilor care vin după cei de vârsta noastră. Din punct de vedere al filozofiei şi culturii filozofice, H. R. Patapievici este în clipa de faţă omul cel mai strălucit pe care-l are ţara noastră. Este fizician de formaţie, dar cu o cultură umanistă absolut uimitoare pentru un om care a făcut numai Facultatea de Fizică. Are lecturi cu totul impresionante. Până în 1990 nu a publicat nici un rând, iar în 1990 a refuzat să debuteze cu o carte, spunând că întâi va începe prin a scrie eseuri şi analize politice. A părăsit catedra de la Politehnică, unde era asistent, pentru a conduce o facultate de studii interdisciplinare umaniste, de limbă germană, la Universitate. În clipa de faţă, H. R. Patapievici este cu o bursă în Germania. Acesta este portretul sumar al persoanei în cauză.."

ESTE TÂNĂRA GENERAȚIE... "O GENERAȚIE PIERDUTĂ"?

Așa cum am făgăduit în Numărul trecut, vă oferim de această dată o selecție de texte aparținând unor elevi din clasele terminale ale Școlii Normale "Elena Cuza" din București. Textele sunt reproduse din revista "Pași pe nisip" (Prof. coordonator: Ioana Triculescu): "Constatări" din Numărul 8/1994-95, iar celelalte din Numărul 9-10/1995. Ne-am îngăduit să eliminăm câteva pasaje neesențiale, din motive de spațiu (ele se reduc la câteva rânduri sau la sintagme redundante).

Menționăm că lansarea festivă a ultimului Număr al revistei s-a făcut în prezența unui invitat de excepție: d-l Octavian Paler, care a făcut o mișcătoare profesiune de credință național-creștină, mărturisind că trei sunt astăzi reperele fundamentale ale existenței sale: *credința în Dumnezeu, iubirea de neam* și *hotărârea de a rosti adevărul cu orice preț*. Fie ca în acest duh să-și afle împlinirea măcar o parte a tinerei generații!

"Puncte Cardinale"

CONSTATĂRI

Realitatea românească a devenit deja un subiect închis. Mulți au scris că totul merge pe dos, că nu vom ieși din mizerie decât peste zece-douăzeci de ani. Mulți au încercat să ne prescrie rețete de fericire. S-a cerut părerea te miri cui și rezultatul... zero. S-au găsit țapi ispășitori, s-au arătat cu degetul oameni mai mult sau mai puțin vinovați, s-au făcut manifestații, mitinguri de protest și alte forme de isterie colectivă. Să nu fiu înțeleasă greșit! Nu blamez aceste manifestații; numai că nu le consider o rezolvare viabilă. Ele nu au rezolvat nimic, nu au provocat decât ranchiune și o secătuire a capacității de a fi în opoziție a celor care le organizau (de ambele părți). Ca să mă exprim într-un limbaj plastic s-a produs un fel de sictireală, de acreală colectivă. Ne mișcăm în virtutea inerției și așteptăm soluții din afară sau vreo minune care să ne scoată din mocirlă. E un soi de prostrație a simțurilor noastre. Îmi pare rău s-o spun, dar mi se pare că dacă cineva nu ne prelevează rapid niște probe de ADN, în viitor s-ar putea să nu mai figurăm pe harta genetică a lumii. Pentru că tot îl omagiem "din inimă" și cu fiecare ocazie pe poetul național, aș vrea să vă spun că a fost și profet. Suntem, în momentul vorbirii sau scrierii sau ce vreți, "morți frumoși cu ochii vii". Vorbim peste tot și la orice oră de fenomenul românesc, de geniile, de măreția pământului nostru și alte fraze care odată nu erau numai fraze. Dar unde sunt toate acestea?! Ne impresionează toate prostiile din interior sau din afară, ne delectăm cu tot felul de absurdități, ne scăldăm asiduu în murdărie și apoi nu ne mai săturăm să ne batem pe burtă mulțumiți. Unde ne sunt perspectivele, oameni de bine sau de rău!? (Să nu râdeți că nu-i de râs!). Învățăm abia să ciripim câte ceva și fuga repede la Robingo să ne demonstrăm capacitățile. Ridică unul un deget și noi râdem. Mai nou (sau mai vechi) totul se învârte în jurul banului. Toți fac afaceri, întreprind un business, își cumpără *computere* ultimul sughiț, pun de-o butică unde vând potcoave de cai morți, vorbesc afectați despre valoarea dolarului și despre exchange houses (pronunție literală) și altele asemenea. Părinții își "educă" ai lor prunci (prunc este un cuvânt prea prețios pentru fenomenul respectiv): "Dă din coate, descurcă-te, mă descurcă-te! Banii vorbește, mă, banii vorbește!" Ehei, tinere vlăstare, stați bine și cu grijă și luați aminte!

Acum concetățenii mei află cu mare mirare cum că românul până acum nu și-a trăit viața, de-acum încolo începe năsărâmba. Ce-i aia viață liniștită, de familie, cu copii!? Păi acum când cu cazinourile, când cu fetele care se oferă harnice la orice colț de stradă, când cu tot felul de ierburi și cu... și cu. Vor toți să trăiască în viteză și nu la înălțime.

Îmi veți spune că toate astea le-ați mai auzit sau că nu-i adevărat, că am o sensibilitate prea mare. Unii dintre dumneavoastră vor admite că așa este și vor spune la ce bun acestea toate. Nu știu dacă e vreun bine în ceea ce voi spune, dar cum și-au dat toți cu părerea, o voi spune și eu pe-a mea, așa umilă și chinuită cum este. Mă credeți sau nu, eu gândesc că există ceva soluții. Pentru că am numai un cap, am întrevăzut doar una. Dar va fi cam greu de acceptat, pentru că e pe dos față de tot ce ne-am învățat să gândim.

Ne-am obișnuit să găsim vinovații în jurul nostru, în afara noastră. Eu cred că fiecare poem are ceea ce merită și, extins, fiecare popor are viața la care aspiră. Sună a jignire, afront? Nu vă place? Cu atât mai bine. Singurii vinovați suntem noi, fiecare în parte! Nu mai umblați după vinovați, uitați-vă la voi și-i veți găsi! Ne merităm soarta cu prisosință. Ne plângem c-a dat dictatura peste noi, că altfel eram departe. Nu-i adevărat! Noi am dat peste dictatură și-am îmbrățișat-o cu entuziasm. Ne cam săturasem de libertate și-atunci ne-am găsit pe cine să dăm vina, pe dictatură. Mereu exteriorul ne pune piedici. Nu vă mai amețiți cu iluzii, dictatura e copilul nostru. L-am crescut frumos, încă din fașă i-am jertfit ce-a fost mai bun în noi. Și-am ajuns acum goi. Dacă vrem să schimbăm ceva în afară, trebuie să ne schimbăm întâi pe noi. Să ne punem ordine în gânduri, să judecăm normal, să ne regăsim. Trebuie să ne facem drum pe la esențe, pe la izvorul curăției morale. Realitățile sunt reflexul mizeriei noastre *morale*. Tot aici am ajuns. N-aveți decât să aruncați din mână revista. Am orgoliul să cred că nu eu am de pierdut. Totul începe și se sfârșește cu *morala*. Să mă ierte stimații colegi de generație sau domnii "intelectuali" care nu dau doi bani pe morală. Eu zic să dați măcar un ban' jumate și tot ar fi ceva...

E simplu. Toată problema se concentrează în *om*. Cum e omul, și peisajul. Să fie omul om și se va schimba peisajul fără infuzie de capital străin.

Tot omul cu scaun la cap va da aprobativ din el, adică din cap. Ideea e să nu-i cadă scaunul...

Am credința că nu mă va părăsi speranța. Cred că până la urmă ne vom da seama că problema se află în om și rezolvarea tot acolo!

Elena BAN, cls. a XIII-a E

"Luați, mâncați...!"

"Omul este ceea ce mănâncă", mărturisea cândva, în spiritul materialismului, Feuerbach. În viziunea lui Giovanni Papini, străvechiul și sărmanul staul, cel întunecos, murdar și cu miros greu, descris în *Viața lui Iisus*, "locul cel mai Murdar de pe lume" care a fost "cea dintâi încăpere a singurului Neîntinat dintre cei născuți din femeie", nu părea să fie decât lumea, în ipoteza ei de "deșertăciune a deșertăciunilor", nespus de încăpătoare și familiară pentru "Vitele cărora le zice Oameni", cei care "rumegă și se baligă". Nici tristețea amarnică a *Ecclesiastului*, ce se face auzită din negura timpurilor biblice, nu pare a ezita să vadă în agonia pământească a omului tocmai soarta "dobitocului" care din pulbere a luat "chip de lut" pentru ca în pulbere să se întoarcă, ca o prezență fulgurantă prin lume. Mereu aceiași oameni, rumegând din paiele veștede și uscate ale păcatului, adăpându-se din jgheabul suferințelor, nedreptăților și meschinăriilor lumești; "De a vieții lor enigmă îi vedem pe toți munciți/ Făr-a ști să spună care ar fi mai nenorociți...", spunea Eminescu în *Scrisoarea I*. Același om, multiplicat la nesfârșit, pare a se pierde în negura timpului, măcinat că nu și-a descoperit Chipul... tăinuit de "masca fericirii" (*Glossă*). "Alte măști, aceeași piesă", căci "unul e în toți, tot astfel precum una e în toate". Măștile de lut ale acestei lumi "vesele și triste" sunt același etern șarpe Uros-Boros, la nesfârșit ademenit în "lucii mreje" și "vârtejuri".

A. Schmemann și-a însușit formula materialistă a lui Feuerbach, interpretând-o în spiritul creștin al Sf. Evanghelii. Pentru un creștin, lumea este un ospăț.

Ospățul este prilej de bucurie și de veselie întru Hristos.

"Ca să mâncați și să beți la masa Mea, în Împărăția Mea"...

Fie că Scriptura ne vorbește de nenumăratele vindecări trupești, fie că un suflet intră în rândul mielușeilor Domnului, fie că vameșul se căiește într-o sfâșietoare agonie, descoperindu-și Împărăția în propria-i inimă întunecată de păcat, sau că fiul risipitor bate drumul lung al suferinței pentru a-și căuta tămăduire, orice prilej îi oferă Domnului bucuria de a ospăta cu păcătoșii. Marea căință îndreptățește splendoarea serbării. În Betania ("casa săracilor") este masă îmbelșugată, truda Mariei fiind binecuvântată pentru că, spune Mântuitorul, "Eu am venit ca oile Mele să aibă viață și să aibă belșug" (Ioan 10, 10).

La nunta din Cana Galileei, înmulțirea vinului prilejuiește veselia curățirii cu sângele Mântuitorului, căci vai de cel ce "nu bea sângele Meu". Cerul este împărăția ospățului și tot cel ce va bate i se va deschide.

Sufletul întristat al săracului se veselește întru Împărăție, ascultând tainica cântare a Vecerniei:

"Bogații au sărăcit și au flămânzit. Iar cei ce-L caută pe Domnul ne se vor lipsi de tot binele".

Vă spun vouă că mai fericit este sufletul ce intră în Împărăție, devenind "locaș al Duhului Sfânt", și mai săturat este pântecele ce se mulțumește doar cu două bucățele de anafură! Nu vă fie frică, dar, să renunțați la bunătăți pentru a vă sătura cu Trupul lui Hristos, căci "frica este blestemul Domnului", spune Dostoievski.

Căci cel ce nu mănâncă Trupul și Sângele Mântuitorului, acela nu este om cu adevărat, căci spune Antoine de Saint-Exupéry în *Citadela* că "om este acela care poartă într-însul ceva mai mare decât el."

Mihai HORNICAR, cls. a XIII-a E

PRECONCEPUTE

Episodul 1
Mă cățăram pe trunchiul
Copacului tău
Să-ți scutur frunzele prin mine,
Mă cățăram până-n vârful
albastru
De cer mânjit
Și-mi creștea un semn de
întrebare
Pe frunte,
Între ochi,
Căci te găseam desfrunzit:
Nici Excepția,
Nici Regula,
Nici Romanticul.

Episodul 2
Calc pe frunze albastre
Mâncate de soare,
Mă dorm pe mine într-un vis
Cu tine
Ridic și cobor priviri-
Le ridic de la pământ și
Le cobor către cer,
Presimțirile mă taie
Felie cu felie
În farfuria ta
La micul dejun,
Mi-e o frică nebună de cuvinte
Să nu spună, să nu mă spună
Pe mine.

Mă dor genunchii
De câte ori mă gândesc la tine,
Pentru că eu sunt fata
Secolului XX
Și nu mai pot iubi, mirosi,
Florile
Aruncate la picioare de romanticul
Cu ochii colorați în roz,
Care la primul colț
Va fi călcat de tramvaiul
Galben.

Viața Romanticilor e cât se poate
de neatentă.

Diana Georgescu, cls. a XIII -a F

SENSUL NEGAȚIEI

«Deși, prin urmare, răul, în măsura în care este rău, nu este bine, totuși faptul că răul, ca și binele, există, este un bine. Căci dacă n-ar fi un bine ca răul să existe, existența lui n-ar fi îngăduită de către atotputernicul Dumnezeu».

Fericitul Augustin

Cum vă explicați că în perioada de mare criză sau după acestea a avut loc un spectaculos progres spiritual?

Cum vă explicați faptul că în momentele-criză solidaritatea umană se manifestă în primul rând printr-o formă de *solidaritate a valorilor* și rămâne marcată în timp mai ales prin asta?

Nu este vorba oare de un anumit *instinct de conservare cultural*?

De un instinct posedat doar de "*homo intelectualis*" de care dă seamă și pe care-l resimte doar odată cu receptarea situației limită (război, maladie, sistem totalitar).

Excursul lui în plan intelectual și mai ales consecințele acestui excurs (sunt cel mai adesea cărțile) se constituie ca o manieră aparte de a replica, de a se opune și de a rămâne marcat ca *sine* într-un univers al *maselor*.

În același timp însă, în perioadele de relativ calm (ne referim la acele vremuri semănând puhoaielor ce stau din clipă-n clipă să crească) instinctul acela nu mai funcționează, căci nu mai are la ce să reacționeze; el este adormit și posesorul lui are tendința de a se confunda cu individul-masă.

Totul se bazează, credem, pe un soi de principiu al acțiunii și reacțiunii, cu diferența că "reacțiunea" este mult mai puternică decât impulsul său (adică "acțiunea").

Gide spunea că nu există operă fără colaborarea demonului.

Astfel, dictatura comunistă se manifestă ca o particularizare a răului, ca o supratensionare a unui arc imaginar, încordat în negație.

Decontractarea sau reacția cea mai spectaculoasă este aceea a omului de cultură a cărui atitudine (fie că ține de etic sau de estetic) contrabalansează, sau ca să fim fideli "teoremei" deja enunțate, suprabalansează efectele totalitarismului.

Intelectualul nu neagă nici un moment consecințele răului, ci le întoarce în favoarea lui.

C. Noica mărturisea: "... Și tot ca pe o bucurie am simțit și ultimii ani de închisoare. Orice împlinire, alta decât în cărți, m-ar fi pierdut".

Acel instinct al conservării valorii se pune în mișcare.

S-ar mai fi născut "Jurnalul Fericirii", dacă lui Steinhardt nu i s-ar mai fi revelat "Adevărul" în temnițele comuniste?

Saint-Exupéry vorbea despre copiii polonezilor adormiți prin trenuri franceze, copleșit de adevărul că în fiecare din ei zace un Mozart asasinat.

Închisorile deținuților politici au fost, paradoxal, suflul care l-a trezit la viață pe Mozart-ul din cei mai mulți.

Cine a știut să convertească eroarea comunismului în altceva, să nască și... "elanuri noi/din cele mai triste defecte", a reușit să transgreseze realitatea carcerei pătrunzând într-un alt tip de realitate, aceea a elevației în plan spiritual, cultura devenind - așa cum bine spune G. Liiceanu - o modalitate de transgresare.

Departe de a găsi scuze sau calități temnițelor comuniste, le accept ca fiind catalizatorul unui proces de valorizare, un tip de limitare spațială și fizică și de eliberare prin acces la spiritualitate, ca fiind generatoare de suferință creatoare, cel mai trist și mai dureros exemplu de *închidere în deschidere*.

Dacă ar fi trebuit să exprimăm totul într-o manieră mai plastică și mai rafinată sub raport stilistic, ne-am fi gândit la acea coborâre a lui Dante în "Infern" sau la acel paradoxal și apofatic "cu moartea pre moarte călcând".

... Dar ne gândim că există o Voce a Cetății care spune: Acolo s-a murit, s-a suferit, s-a disperat.

... La ce sunt bune zorzoanele stilistice când, dincolo de conștiințele de care vorbești, au rămas mute, și cumplit de multe, făpturi umane? Au rămas fără să depună mărturie despre...

«Avem noi dreptul să punem pe o poziție superioară categoria esteticului și s-o lăsăm în urmă pe cea a eticului?».

«Aș fi vrut să nu fie nevoie să existe un "Jurnal al fericirii". Ce să facă el? Să schimbe structura mutilaților copii ai comunismului, prin el însuși?».

Dar bine, Voce a Cetății, lectura acestei cărți este etică și estetică deopotrivă; și încă mai mult de atât: nu este o rețetă locală, pentru limpezirea conștiințelor pornind de la modelul Steinhardt, ci o mărturie de viață care poate fi privită sub toate fațetele ei de orice cititor, de oricând și de oriunde. Este o carte *universală*, prin spirit și structură, străbătută de un filon atât de puternic al umanismului încât nici asiaticul, nici eschimosul, nici orientalul și nici vesticul nu va fi mai puțin capabil decât românul în a o recepta.

Când Vulcănescu moare sub semnul martirajului, Noica îl găsește vinovat. El vede în gestul acesta sublimul și inutilul, în vreme ce și l-ar fi dorit sublim secund, convertit în scriitură.

Într-o vreme când Germania, având de ales între filozofie și unt, alesese untul, România era sub semnul totalitarismului, aproape silită să supraviețuiască prin cultură. G. Liiceanu spunea în prefața "Jurnalului de la Păltiniș" că este un privilegiu să reziști astfel.

Întrebarea rămâne. Dacă noi am fi avut de ales între unt, filozofie și comunism și n-am fi fost siliți să-l trăim pe cel din urmă, ar mai fi existat oare un Noica, un Steinhardt, un Țuțea, un Vulcănescu, în varianta în care îi cunoaștem noi astăzi?

Teodora MIGDALOVICI, cls. a XIII- a E

LUMEA ARABĂ, adevăr și prejudecată

IORDANIA

Situația actuală din lumea arabă (6)

Gabriel CONSTANTINESCU

Teritoriul pe care se găsește astăzi statul cu denumirea oficială "**Regatul Hașemit al Iordaniei**" a fost locuit încă din perioada precreștină de triburi de arabi nomazi. Din rândul acestora, arabii din tribul Ghassan se încreștinează în anul 490, adoptând credința monofizită. Concomitent cu increștinarea, conducătorii tribului pun bazele unei dinastii princiare, vasală Împăratului de la Constantinopol, dinastia Ghassanizilor, care are sub control vastul teritoriu al Transiordaniei, Sudul Palestinei și Deșertul Siriei. Vestiți pentru vitejia lor, beduinii din tribul Ghassan sunt folosiți de Imperiul Bizantin ca detașamente de pază la hotarul cu Regatul Persan. În anul 636, regiunea este cucerită de arabii musulmani și populația se convertește la Islam, iar din anul 1516 face parte din Imperiul Otoman, aparținând provinciei Siria.

În 1918, la prăbușirea Imperiului Otoman, teritoriul actualului stat iordanian intră în componența administrației condusă de la Damasc de emirul hașemit Faisal care intenționa să pună bazele unui stat național arab independent în această parte a Orientului Apropiat. Tentativa sa însă eșuează. În 1920, Damascul este ocupat de trupele franceze și Faisal detronat. Prin înțelegerea dintre Franța și Anglia, teritoriul cuprinzând Transiordania și Palestina este preluat de britanici, cu statut de mandat. Noii stăpâni despart teritoriul de la Est de Iordan de Palestina și în anul următor îl înscăunează pe șeicul Abd Allah Ibn Al Hussain ca emir al Transiordaniei cu reședința la Amman. În 1925, prin Convenția de la Hadda, a fost trasată granița cu Arabia Saudită, prilej cu care Transiordaniei îi este cedat orașul Akaba, port la golful cu același nume.

În prima perioadă a existenței sale, noul stat va fi, în fapt, guvernat și administrat de britanici printr-un "înalt comisar". În anul 1946, în cadrul procesului general de decolonizare și lichidare a Imperiului, Anglia acordă independență Transiordaniei. Țara se proclamă regat și emirul își ia titlul de rege.

În anul 1948, armata noului regat, "*Legiunea Arabă*", organizată încă din 1930 de ofițerul britanic Sir J.B.Glubb, ia parte, alături de Egipt, Iraq, Siria și Liban la primul război arabo-israelian (15 mai 1948 - 15 ianuarie 1949), război izbucnit imediat după întemeierea Statului Israel. Războiul, al cărui principal țel urmărit de țările arabe era desființarea nou înființatului stat evreiesc, s-a soldat cu ocuparea părții răsăritene a Palestinei și a Orașului vechi din Ierusalim, situație care se va menține până la cel de al doilea război arabo-israelian.

În anul 1950 guvernul de la Amman adoptă actuala denumire a țării - **Regatul Hașemit al Iordaniei** - și totodată anexează oficial regiunea vestică a Palestinei, acțiune condamnată de celelalte state arabe, dar mai ales de numeroșii locuitori de origine palestiniană stabiliți în Iordania. (Numai 46% din cele 3,2 milioane de locuitori ai țării sunt iordanieni băștinași, în timp ce 54% sunt de alte naționalități, majoritatea palestinieni, refugiați din teritoriul pe care s-a constituit Statul Israel).

Prezența numeroasei minorități palestiniene pe teritoriul Iordaniei a fost un continuu prilej de tulburări. În anul 1951 Abd Allah cade victima atentatului comis de un palestinian. Pentru o scurtă perioadă tronul este ocupat de fiul său Talal, dar care, din cauza unei boli de nervi incurabile, este înlăturat de la conducerea țării, locul lui fiind luat din 11 august 1952 de actualul monarh, Regele Hussein II. Politica dusă de noul monarh se înscrie inițial pe linia avântului naționalist care a cuprins lumea arabă după terminarea celui de al doilea război mondial. Dar primejdia de a-și pierde tronul în cazul realizării unei "*uniuni arabe*" îl determină să înlăture guvernul naționalist și să încheie o alianță cu Iraq-ul ca o contrapondere la acțiunea concretă de unificare a statelor din Orientul Apropiat - unirea Egiptului cu Siria sub denumirea de "**Republica Arabă Unită**", sub președinția lui Gamal ad-Din Abd an-Nasir, unire ce durează din februarie 1958 până în septembrie 1961.

Alianța cu Iraq-ul este însă de scurtă durată. Ea se destramă chiar în anul în care a fost încheiată - 1958 - ca urmare a loviturii de stat militară condusă de generalul Abd-al-Karim Kassem. La 4 iulie 1958, ofițerii iraqieni nemulțumiți de guvernarea regelui hașemit Faisal II îl înlătură de pe tron, abolesc monarhia și proclamă țara republică. Teama ca acțiunea revoluționară să nu se extindă și asupra țării sale îl va determina pe regele Hussein să ceară intervenția unui contingent de trupe britanice care să garanteze stabilitatea și menținerea monarhiei.

Dușmănia arabilor împotriva evreilor s-a dovedit însă a fi mai puternică decât prietenia cu țările occidentale, în primul rând cu Anglia și în anul 1967 regele Hussein se împacă cu Gamal Abdel Nasser, președintele Egiptului, participând cu toate forțele armate ale țării la "*cel de al treilea război arabo-israelian*", "*războiul de șase zile*"(5-11 iunie 1967). Așa cum se știe, războiul a însemnat un dezastru total pentru forțele arabe unite. După distrugerea la sol a întregii aviații egiptene, forțele blindate israeliene au cucerit Fâșia Gaza, Peninsula Sinai, Înălțimile Golan și Iordania de Vest până la Iordan. În urma înfrângerii suferite pe câmpul de luptă, Iordania pierde malul drept al Iordanului (Cisiordania) și partea arabă a Ierusalimului: un teritoriu de 5949 kmp cu o populație de 679.000 de locuitori.

La consecințele înfrângerii militare s-au adăugat frământările interne provocate de organizațiile de refugiați palestinieni care au încercat să pună mâna cu forța pe conducerea statului. În septembrie 1970 și iulie 1971, între armata regulată iordaniană și comandourile palestiniene au avut loc ciocniri sângeroase care s-au soldat cu înfrângerea palestinienilor și izgonirea conducătorilor lor de pe teritoriul iordanian.

La "*cel de al patrulea război arabo-israelian*", "*războiul de Jom-Kippur*"(6-25 octombrie 1973), Iordania nu a luat parte decât indirect, punând la dispoziția armatei siriene o unitate de blindate care a participat la luptele de pe Înălțimile Golan.

Privitor la relațiile cu ***Organizația de Eliberarea Palestinei***, guvernul iordanian a fost obligat să accepte hotărârile Conferinței la vârf a țărilor arabe, ținută la Rabat în octombrie 1974, prin care OEP era recunoscută ca singura reprezentantă a tuturor palestinienilor și totodată să renunțe, în favoarea unui viitor stat palestinian, la revendicările teritoriale asupra teritoriilor de la Vest de Iordan.

În politica externă, Iordania s-a orientat spre o alianță strânsă cu Siria cu care și-a coordonat atât activitatea militară, cât și pe cea politică. Împotriva așteptărilor guvernului american, care era convins că regele Hussein se va alătura Tratatului de pace egipteano-israelian, semnat în martie 1979, Iordania a refuzat să-l semneze deoarece acesta nu prevedea și o soluție la problema palestiniană. În timpul războiului iraqiano-iranian (1980-1988), Iordania a sprijinit Iraq-ul, ceea ce a condus la răcirea prieteniei cu Siria și la ruperea relațiilor diplomatice cu Iran-ul.

În timpul "*Războiului Golfului*"(ianuarie-februarie 1991), Iordania a rămas neutră deoarece Iraq-ul era principalul partener economic al statului hașemit. O atitudine care i-a adus prejudicii politice și economice atât în relațiile cu celelalte state arabe, cât și în legăturile cu Occidentul. Această situație este pe cale de ameliorare datorită faptului că, recent, Regele Hussein depune eforturi în vederea îmbunătățirii legăturilor cu Statul Israel.

Conform Constituției din 1952, Iordania este o monarhie constituțională. Capul statului este regele, căruia îi revin și prerogativele puterii executive. Regalitatea iordaniană este ereditară și, deși regele trebuie să depună la înscăunare un jurământ pe Constituție și de credință față de națiune, el nu este responsabil în fața nimănui. Toate legile trebuie aprobate de rege, el este singurul împuternicit să declare război și să încheie pace, este capul oștirii, convoacă alegeri, deschide lucrările Parlamentului, numește pe primul-ministru și pe miniștri.

În anul 1963 au fost dizolvate toate partidele existente și în 1971 a fost înființat un partid unic, "*Uniunea Națională Iordaniană*". Sub aspect administrativ, Iordania este împărțită în cinci districte conduse de guvernatori numiți de rege. Religia de stat este Islamul, dar sistemul juridic a fost adaptat după legislația britanică.

Fără să se poată compara cu statele arabe bogate în petrol, Iordania are totuși o economie prosperă. Agricultura se bucură de un sistem de irigații artificiale care face cu putință, îndeosebi în Valea Iordanului, cultivarea grâului, legumelor, pepenilor, bananelor, lămâilor și portocalilor. În regiunile deluroase, unde regimul ploilor este avantajos pentru agricultură, se cultivă cereale, tutun, măslini, smochini și rodii. Beduinii nomazi sau seminomazi se îndeletnicesc cu creșterea vitelor, oi, capre, cămile, măgari și catâri. Dar cea mai importantă ramură economică a Iordaniei este exploatarea bogatelor zăcăminte de fosfați aflate la Sud de Amman.

În prezent situația politică a Iordaniei este identică cu situația celor mai multe state arabe din Orientul Apropiat. Ele și-au făcut apariția în urma dezagregării Imperiului Otoman, la sfârșitul primului război mondial și apoi, ca rezultat al descompunerii imperiilor coloniale, proces care a avut loc după cea de a doua mare conflagrație mondială. Ca și celelalte state arabe apărute în aceste circumstanțe, și Iordania este în căutarea unei identități, proprii și convingătoare, căutare în care datele de referință sunt panarabismul, panislamismul, precum și puternica tendință de renunțare la trecut prin adaptarea la stilul de viață occidental.

Dar problema cea mai acută, care creează neliniște și tulburări în Orientul Apropiat este "**problema palestiniană**". O problemă în care Iordania este implicată direct prin prezența numărului impresionant de mare de palestinieni, izgoniți de la casele lor de autoritățile nou înființatului Stat Israel. O populație numeroasă care consideră că Palestina este patria lor, privindu-i pe evrei ca pe niște cotropitori, față de care o singură atitudine este justificată, **jihadul**-războiul sfânt.

(va urma)

BASARABIA - BALANS ÎNTRE TENTATIVELE OCCIDENTULUI ŞI LEGĂTURILE CU RĂSĂRITUL

Împlinirea în acest an a unei jumătăţi de veac de la Ultimatumul sovietic din iunie 1940 şi cotropirea de către Rusia a pământurilor româneşti din stânga Prutului a trecut aproape neobservată. Evenimentul a avut nesemnificative ecouri în presa românească, făcând dovada foarte tristelor realităţi ale actualului moment. Din nefericire, numărul celor pentru care mai înseamnă ceva faptul că nu se mai află în interiorul actualei Românii Basarabia, Bucovina de Nord, Ţinutul Herţei şi Insula Şerpilor este din ce în ce mai mic.

Aceeaşi soartă a uitării a avut-o şi cea de a doua aniversare a primei luni a verii, a zilei în care România a angajat, la 22 iunie 1941, în Cruciada împotriva bolşevismului. Campania din Răsărit a Armatei regale române, reacţie firească şi act de demnitate şi curaj a statului şi neamului românesc la agresiunea sovietică, rămâne în continuare necunoscută marelui public. Din păcate, şi acum la nivelul autorităţilor de stat, abordările şi evaluările legate de aceste evenimente nu sunt fundamental diferite faţă de perioada antedecembristă.

Cu cât mass-media şi autorităţile româneşti, în principal factorii de putere, dovedesc mai puţină disponibilitate şi apetenţă în abordarea acestor chestiuni, cu cât mai multă tăcere în jurul lor, cu atât consecinţele Pactului Molotov-Ribbentrop, în ceea ce priveşte România şi destinele poporului român se dovedesc a fi mai dezastruoase.

*

În ultimul timp, la Chişinău, lupta pentru putere dă semne de înteţire. În acest conflict, Preşedintele Mircea Snegur a administrat o lovitură usturătoare foştilor săi aliaţi din Partidul Democrat Agrar din Moldova, formaţiune de guvernământ din "statul românesc" din stânga Prutului, şeful statului moldovenesc creându-şi propriul partid. Împreună cu Nicolae Andronic, vicepreşedintele Parlamentului basarabean, 11 agrarieni s-au dezis de colegii lor de partid alcătuind o nouă formaţiune botezată Partidul Renaşterii şi Armoniei Naţionale, care, conform declaraţiilor oficiale îşi propune să devină o "formaţiune centristă, de masă".

Iniţiativa prezidenţială de la Chişinău este expresia conflictului lui M. Snegur cu premierul Andrei Sangheli, şeful guvernului fiind adeptul apropierii şi mai strânse a "Republicii Moldova" de Moscova şi de conlucrare efectivă în cadrul CSI prin integrare efectivă în aceasta după model belarus. În acelaşi timp, preşedintele M. Snegur face dovada disponibilităţii sale pentru apropierea de Occident şi integrarea în structurile europene, în ciuda nedezicerii sale de trecut.

Partidul Democrat Agrar din Moldova, formaţiune politică de guvernământ în Basarabia, de orientare făţiş antiromânească, promoscovită şi filorusă, adeptă a unor strânse relaţii cu CSI, este acuzat de către preşedintele M.Snegur şi susţinătorii săi de blocarea reformei, de apărarea unei identităţi lingvistice "moldoveneşti" anacronice. Cu privire la conflictul ce continuă în privinţa limbii de stat în "Republica Moldova", în perspectivă se conturează un nou referendum. Agrarienii îi acuză pe susţinătorii preşedintelui M.Snegur de orientare prooccidentală, de simpatii proromâneşti şi intenţii unioniste.

În realitate şi din nefericire, nimeni dintre cei aflaţi la putere, atât la Chişinău cât şi la Bucureşti, nu dau dovadă de sincere intenţii de reală apropiere între românii de pe ambele maluri ale Prutului. Interesul pentru exercitarea puterii în vederea conservării propriilor interese şi privilegii rămâne prevalent.

Pretutindeni, în cercurile de putere de la Bucureşti şi Chişinău se face multă risipă de vorbe despre *integrare*. La Bucureşti se lasă impresia că decisivă ar fi preocuparea pentru integrarea euroatlantică, în vreme ce la Chişinău s-ar manifesta dilema opţiunii pentru structurile apusene sau a rămânerii în cadrul cunoscut al CSI. Din nefericire se poate observa cu uşurinţă că nimeni nu pare deloc preocupat, dintre actualii deţinători ai puterii de pe ambele maluri ale Prutului, de o adevărată *integrare românească* economică, spirituală şi politică. Reîntregirea naţională se amână pentru alte vremuri...

În Parlamentul de la Chişinău scaunul lui Ilie Ilaşcu rămâne în continuare gol, titularul lui zăcând în închisoare, în timp ce Armata a 14-a rămâne şi ea un permanent memento, la fel ca şi "autonomiile" de la Tiraspol şi Komrat aflate sub aceeaşi ocrotire a Moscovei.

*

Neîncheierea de către România a niciunui tratat cu niciunul dintre vecini, după decembrie 1989, nu poate fi considerată altfel decât un real eşec al actualei diplomaţii româneşti. De altfel, la o analiză cât de cât atentă a stării lucrurilor, nu este deloc surprinzător că nu a fost încheiat nici măcar mult trâmbiţatul şi demult promisul "tratat de fraternitate româno-moldovenesc". Explicaţia este cât se poate de simplă şi rezultă din directa observare a identităţii celor doi deţinători ai funcţiilor celor mai înalte de la Bucureşti şi Chişinău. Apoi, în acelaşi sens, este de constatat că Occidentul acordă, în primul rând, sprijin real Rusiei pentru conservarea statutului ei de mare putere, şi nu eforturilor foştilor sateliţi de a scăpa (unii nici nu doresc cu adevărat!) din orbita Marelui Imperiu.

Nu tocmai întâmplător şi chiar acum, falsurile perioadei sovietice imediat postbelice cu privire la pretinsa identitate etnolingvistică "moldovenească" sunt repuse în circulaţie cu şi mai multă vigoare. În timp ce în şcolile şi în celelalte instituţii de stat din Basarabia, istoria românilor şi limba română se află la concurenţă cu "istoria şi limba moldovenească", în dreapta Prutului (desigur, nu cu totul întâmplător!), ţiganii şi-au inventat şi ei (ori le-a fost fabricată în laboratoarele diversiunii mondiale?!) o nouă identitate etnolingvistică şi instituţională. Faptele sunt urmarea logică, pe de o parte, a actului de naştere a "limbii şi a naţiunii moldoveneşti", iar pe de altă parte, a continuităţii în structuri de esenţă şi în metode de guvernare a regimurilor comuniste. În cadrul acestor procese de autopurificare etnică românească şi de stare de impostură etnolingvistică şi instituţională ţigănească, românul ILIE ILAŞCU şi chestiunea INTEGRĂRII ROMÂNEŞTI nu mai pot constitui obiectul preocupării factorilor de putere de la Chişinău şi Bucureşti.

Pe malurile Dâmboviţei, politrucii demagogi ai pentagonalei comuniste, cu concursul nemijlocit al mass-media aservite şi obediente, continuă jocul scenariilor şi al diversiunilor în jurul imaginarului pericol maghiar. Recenta Lege a învăţământului ca şi controversata "Recomandare 1201" în privinţa minorităţilor a Consiliului Europei rămân un prilej deosebit pentru potrivnicii intereselor româneşti. Din păcate, în joc s-a prins şi ceea ce se declară şi pretinde a fi Opoziţie anticomunistă, dar aducând de fapt mari servicii tocmai forţelor antinaţionale dinlăuntrul şi dinafara României.

Nicolae POP

ÎNAINTAREA RUSIEI

Împărăţia Rusească nu este un stat, nu este un popor, este o lume întreagă, care, negăsind în sine nimic de o mărefie intensivă, caută mângâierea propriei măriri în dimensiunile mari. Lupta între Turci şi Ruşi este o consecvenţă firească a deosebirilor de credinţe; dar mai mult decât din această deosebire, luptele au urmat din prisosul de putere omenească, ce s-a produs totdeauna în Rusia. Ţarul e puternic şi nu ştie ce să facă cu puterile de care dispune. Chiar înlăuntrul împărăţiei sale, nici prin muncă pacifică, nici prin lucrare sufletească aceste puteri nu se pot consuma; pentru aceea ele dau mereu năvală în afară, - altfel ar trebui să se mistuiască în lupte interne. Este o lume săracă şi pentru aceea cuprinsă de neastâmpăr statornic. Încă Ţarul Petru îşi întemeiază chiar capitala pe pământ cucerit, şi pune astfel marca deosebitoare pe noua împărăţie.

De atunci până în ziua de astăzi Ruşii înaintează mereu atât spre răsărit cât şi spre miazăzi. Popoare puternice odinioară au căzut şi s-au sfărâmat sub pasul lor. Leşii au pierit ca "neam hotărâtor" de pe faţa pământului; cetele de cazaci, cari încă la 1711 luptau alături cu Turcii, au căzut sub stăpânirea Ţarului; Kiewul a ajuns a fi un oraş rusesc; Tătarii neastâmpăraţi sunt supuşi poruncilor Ţarului; până la Nistru Ruşii nu găsesc nicio stavilă destul de puternică. Aici însă, la Nistru, ei se opresc. Dar nu se opresc decât spre a se pregăti pentru înaintare. Documentele istorice, relatând fapte netăgăduite, ne dovedesc că Ruşii sunt o putere mistuitoare, mistuitoare nu numai prin puterea braţului, ci şi prin urmările demoralizatoare ale înrâuririi lor. Polonia nu a fost nimicită prin puterea braţului; Crimeea, înainte de a fi fost cucerită, a fost eliberată.

Ca orice popor mare, Ruşii, acolo unde văd că vor întâmpina rezistenţă mare, se opresc şi lucrează cu o răbdare seculară spre a surpa încet, încet, temeliile puterilor ce li se pun în potrivă. Puterea lor în ţările ocupate e blândă, dar plină de o dulceaţă demoralizatoare, şi tot astfel în ţările cucerite, la început sunt plini de îngrijire pentru binele cuceriţilor, încetul cu încetul însă ei se înăspresc până ajung de cer, nu averea, ci sufletul cuceriţilor.

Urmările ocupaţiunilor ruseşti în ţările româneşti le sunt tuturora cunoscute; viciurile sociale, ce Românii au contractat de la binevoitorii lor, nici până astăzi nu sunt cu desăvârşire stârpite. Ei nu sunt poporul plin de îndărătnică mândrie, ce provoacă pe alte popoare la luptă dreaptă şi întăritoare; sunt poporul ce-şi dă mereu silinţa să dezarmeze pe celelalte popoare, pentru ca apoi să şi le supună. Pentru aceea ocuparea pe cât se poate de îndelungată a ţărilor străine este unul dintre semnele deosebitoare ale politicei ruseşti; e peste putinţă ca o ţară să fie timp mai îndelungat ocupată de oştiri străine şi mai ales de oştiri ce au în purtarea lor dulceaţa ademenitoare, fără ca în populaţia ţării să nu scadă energia vitală, fără ca ocupaţia sa să nu devină o deprindere şi încetul cu încetul o trebuinţă din ce în ce tot mai viu simţită. În mai multe rânduri, Austria a ocupat ţările româneşti, pentru ca Ruşii să nu le poată ocupa. În mai multe rânduri le-au ocupat Ruşii; dar peste puţin Austria le-a făcut somaţia obicinuită şi ei s-au retras.

Astfel ocuparea în toate formele cerute de dreptul internaţional a teritoriului cuprins între Nistru, Prut şi Dunăre, are pentru Rusia mai mult decât importanţa unei simple cuceriri; prin aceasta Ruşii câştigă poziţiuni, care dominează ţările româneşti şi Dunărea, câştigă Hotinul, de unde dominează intrările despre miazănoapte ale Carpaţilor, câştigă în sfârşit o înrâurire mai directă asupra poporului român. În tratatul dela Paris nu a fost lipsită de niciunul din aceste câştiguri. Punerea poporului român sub ocrotirea puterilor mari şi restituirea unei părţi mici din teritoriul rupt din trupul Moldovei, sunt două câştiguri mari pentru noi, dar pentru Rusia nu sunt decât nişte lucruri supărătoare.

Mihai Eminescu ("Timpul", 6 Mai 1878).

marginalii

Vederea lui Dumnezeu de Vladimir Lossky (1903-1958) este una dintre cele mai importante cărţi creştine editate în România anului 1995. Aflată şi-n planurile editoriale ale Institutului Biblic... din Bucureşti, ea a apărut în cele din urmă la Editura "Deisis" din Sibiu, în buna traducere din limba franceză a d-nei Maria-Cornelia Oros şi cu un Studiu introductiv (pp. V-LX) semnat de diac. Ioan I. Ică jr. Este a treia carte a lui Vl. Lossky tradusă în româneşte, după *Teologia mistică a Bisericii de Răsărit* (Editura "Anastasia", Buc., 1992) şi *Introducere în teologia ortodoxă* (Editura Enciclopedică, Buc., 1993). Dezvoltare şi aprofundare unor capitole din *Teologia mistică*... (mai ales cap. IV: "Energiile necreate" şi cap. XI: "Lumina dumnezeiască"), *Vision de Dieu* (apărută postum, în 1962) a fost la origine un curs ţinut de autor la Sorbona, în 1945-1946. Cartea prezintă, în duh neopatristic, temeiul cel mai adânc al teologiei mistice răsăritene: dogma specific ortodoxă a "puterilor" (*dynameis*) sau "energiilor" (*energeiai*) necreate ale lui Dumnezeu, experiabile ca "lumină" tainică şi imaterială ("văzut nevăzută şi apropiat neapropiată") în mistica de tip isihast, în directă legătură cu posibila în-dumnezeire (*theosis*) a fiinţei omeneşti. Pornind de la vechea dispută dintre "Tradiţia patristică" a Răsăritului ortodox şi dezduhovnicita "Scolastică" apuseană (dispută radicalizată în secolele XIV-XVI), Vl. Lossky face un excurs istoric în gândirea creştină răsăriteană (mai ales bizantină), de la izvoarele biblice şi primii apologeţi până la marea sinteză palamită. Cartea se încheie cu un Apendice: comunicarea susţinută de Vl. Lossky la a doua Conferinţă Internaţională de Studii Patristice (Oxford, 1955), traversată de năzuinţa unei ecumenicităţi în spirit neopatristic: "E util să amintim din timp în timp că binecuvântarea făgăduită fiilor lui Dumnezeu trece dincolo de mijloacele de expresie teologică ale unui sistem dat. N-am putea reduce problema vederii lui Dumnezeu la o singură perspectivă posibilă fără riscul de a substitui teologia unei anume şcoli de gândire Tradiţiei înseşi a Bisericii - una, dar niciodată uniformă. Cînd vom înceta de a-i mai opune sau împăca pe Părinţi cu Scolasticii, vom descoperi şi în unii şi în alţii adevărata bogăţie a gândirii lor" (p. 179). E în aceste rânduri, desigur, şi o înţeleaptă curtoazie...

Studiul introductiv al editorului, dincolo de utila prezentare generală a personalităţii şi operei autorului (cărora le găseşte "sensul exemplar" în "lupta pentru teologie" - una purificată de imixtiunile perverse ale "filosofiei religioase"), completează în mod fericit excursul lui Lossky, evidenţiind marele rol negativ al lui Augustin şi al augustinismului ulterior "în determinarea destinului acestei întregi problematici în istoria Occidentului creştin, pe care l-a deviat până astăzi pe un alt făgaş decît cel al Răsăritului Ortodox", mai ales prin abuzul de intelectualism neoplatonic, prin "antropologizarea" şi "psihologizarea" dogmei trinitare - rădăcină a tuturor rătăcirilor catolico-protestante.

Inrudită ca tematică şi metodă de abordare, pusă sub semnul aceluiaşi imperativ ecumenic (dar cu formulări mai riscante, cum ar fi bunăoară aceasta: "Se pare că sarcina actuală a teologilor constă în primul rând în a purcede la <<dedogmatizarea>> sau <<transdogmatizarea>> punctelor litigioase, lăsând un loc larg comentariilor teologice" - p. 28), este şi cartea mai concentrată a lui Paul Evdokimov (1901 - 1970) - a cincea scriere a sa tradusă în româneşte - *Prezenţa Duhului Sfînt în Tradiţia Ortodoxă* (trad., prefaţă şi note de Pr.Dr.Vasile Răducă), apărută recent la Editura "Anastasia" şi inaugurând o nouă şi utilă colecţie, "Pnevma", în care urmează să se tipărească scrierile fundamentale despre Sfântul Duh (Didim cel Orb, Ambrozie al Mediolanumului, Sf. Vasile cel Mare, Sf. Grigorie de Nyssa, Patriarhul Fotie al Constantinopolului etc.). Să remarcăm faptul că ne aflăm în faţa uneia dintre cele mai "profesionale" ediţii scoase până acum de editura bucureşteană, semn că acolo ceva "se mişcă" spre bine...

Fără a se număra printre marile cărţi ale lui Evdokimov şi fără a cuprinde elemente deosebite pentru cei familiarizaţi cu teologia dogmatică ortodoxă, studiul în discuţie (structurat în două părţi: "Teologia Treimii şi purcederea Duhului Sfînt" şi "Pnevmatologia Sfinţilor Părinţi în economia mântuirii") e conceput în mod vădit pentru publicul apusean, reprezentând "o parte din cursurile lui Paul Evdokimov ţinute la Paris". În centrul atenţiei se află adaosul *Filioque* şi sensul liturgic al teologiei Duhului Sfânt în tradiţia ortodoxă. Expunerea este de un didacticism superior şi plină de "învăţăminte" metodologice, foarte utile în noul context catehetic şi apologetic (a se vedea, de pildă, cap. 5 al Părţii întâi, cu perfecta "lecţie" despre relaţiile treimice în viziunea răsăriteană: "*Cel mai important pentru a înţelege teologia Treimii în Răsărit este caracterul întotdeauna triplu al relaţiilor.* Relaţiile treimice sunt în acelaşi timp tri-unice şi, datorită acestui fapt, în fiecare relaţie a unei Persoane sunt prezente şi celelalte(...) Acest caracter trinitar al relaţiilor înlătură orice posibilitate de a le reduce la dualitate, de a forma diade în interiorul Treimii, ceea ce ar implica ideea raţională de opoziţie în locul viziunii meta-raţionale de diversitate-unitate trinitară" etc.).

Traducătorul a înţeles să aşeze şi el în fruntea ediţiei, sub numele de "Prefaţă", un mic eseu de teologie didactică (fără referire directă la Evdokimov), altminteri mulţumitor (să nu se creadă că doar rusul e priceput într-ale Duhului!).

O carte cu un aer sănătos de apostolat românesc, având şi farmecul şi handicapul desuetudinii, este *Creştinismul românesc. Adaos la Caracterizarea etnografică a poporului român* de Simion Mehedinţi (1869-1962), reeditată de curând tot la "Anastasia". Studiul (sau mai degrabă eseul) a apărut iniţial în 1941. Autorul, reputat geograf, etnograf, antropolog, sociolog şi chiar autor de literatură beletristică (în duhul pe jumătate clasic, pe jumătate romantic al sămănătorismului), ne apare cel mai pregnant astăzi în ipostaza sa de *pedagog naţional*. Creştinismul românesc este o înşiruire de consideraţii inegale (de la remarcabile intuiţii pînă la deconcertante obtuzităţi), adeseori polemice, fără pretenţii teologale, dar scrise cu o certă sensibilitate românească şi ortodoxă. Credinţa autorului este că "un om, ca şi un popor, atâta preţuieşte, cât a înţeles din Evanghelie". Se încearcă deci o surprindere a principalelor caracteristici ale creştinismului autohton (în număr de unsprezece, după părerea autorului: toleranţa confesională, "neutralitatea" dogmatică, grija deosebită de cele sufleteşti, arhaicitatea, lipsa antagonismului Biserică-Stat, lipsa ereziilor, folclorizarea lui Iisus, duhul blând şi iertător, valorificarea suferinţei, încrederea în triumful final al binelui şi "prioritatea frumuseţii morale asupra justiţiei formale"), apoi acest creştinism, mai degrabă "folcloric" şi "păduret" (cuvânt înlocuit editorial cu "păduratic") decât teologic şi bisericesc, este raportat la "bisericile altor neamuri", pentru ca în final să se ajungă la problema "viitorului dreptei credinţe" (a cărui măsură va rămâne însă tot trecutul: "Mai mult decât oricând, lozinca tuturor românilor adevăraţi trebuie să fie: Îndărăt - spre poporul nostru!" - p.196). Desigur, astăzi problemele nu se mai pot pune în termenii lui Simion Mehedinţi, ceea ce nu înseamnă că volumul e mai puţin plin de învăţăminte. Vorba autorului: "Dacă (tinerii) vor găsi întemeiate cele înşirate aici, atunci şi le vor apropia de suflet; dacă nu, datori sunt să pună în locul lor ceva mai bun" (p.22).

Ediţia este îngrijită cu dragoste, competenţă şi scrupulozitate de d-na Dora Mezdrea (vrânceancă, asemenea autorului), care s-a luptat să "actualizeze" textul fără a-i răpi farmecul vetust şi nota personală. Îngrijitoarea nu este la prima izbândă editorială, dovedindu-se unul dintre cei mai preţioşi colaboratori ai Editurii "Anastasia". Prefaţa ("Educaţia creştină în gândirea lui Simion Mehedinţi") este semnată de d-l Dumitru Muster, "ultim rămas dintre cei pe care Simion Mehedinţi i-a desemnat ca <<executori testamentari>> pentru o viitoare editare a operei sale".

O lucrare modestă (ce are totuşi meritul de a fi *prima* pe tema respectivă în bibliografia teologică românească) este comentariul la *Apocalipsă* semnat de Pr.Dr. Ioan Mircea (n.1903) şi prefaţat călduros de Părintele Galeriu (cu o bunăvoinţă şi o generozitate în aprecieri ce nu trebuie să înşele asupra valorii scăzute a cărţii). Volumul, lipsit de tablă de materii (ceea ce nu-i doar vina autorului, ci şi a editorilor), este alcătuit dintr-o Introducere (pp.9-49),Comentariul propriu-zis (ce urmăreşte verset cu verset textul *Apocalipsei* lui Ioan, într-o traducere adaptată de autor) şi un corp de Note finale (pp.411- 480). Comentariul este strict ortodox, atât în sensul bun (evitarea "aventurilor" exegetice), cât şi într-unul mai puţin bun (discursul desuet, cu aparenţă subculturală). Se vede limpede scopul principal al lucrării: combaterea anumitor răstălmăciri sectante ale *Apocalipsei* biblice; păcat că, în felul în care este elaborată, cartea rămâne departe de a fi convingătoare pentru un cititor neortodox, lipsindu-i şi forţa argumentaţiei şi prestanţa documentară. Bagajul bibliografic al "comentatorului", ce poate fi refăcut din note, se reduce doar la câţiva autori (unii de mâna a doua): vechile tâlcuiri ale lui Andrei şi Aretas (episcopi ai Cezareei), *La Sainte Bible* comentată de L.Cl. Fillion (ed. 1923), B.Allo (lucrare din 1933), H.M.Féret (lucrare din 1943); mai sunt citaţi, tangenţial, câţiva Sfinţi Părinţi, precum şi câţiva uitaţi autori români din anii '20 (modeste scrieri polemice antisectante). Când se aventurează în discuţii filologice, nu trece de nivelul dicţionarului Bailly (şi acela consultat neprofesional) sau are candoarea de a cita dicţionarele latin-române ale lui Ioan Nădejde şi Teodor Iordănescu!

O atenţie deosebită este acordată, fireşte, capitolului 20 al *Apocalipsei*, unde apare problema, pricinuitoare de mari sminteli de-a lungul vremii, privitoare la "împărăţia de o mie de ani" (*hilia éte*). Urmând sugestia altora, autorul încearcă să dovedească, greoi şi neştiinţific, că traducerea corectă n-ar fi "o mie de ani" (traducere generală în limbile moderne, regăsibilă şi-n *toate* versiunile româneşti, de la cea din 1688 până la Gala Galaction şi Vasile Radu), ci "mii de ani" (ceea ce e doar o aparenţă amatoricească sau, pur şi simplu, o speculaţie de ordin gramatical, la fel de forţată ca şi cele pe care încearcă să le combată): E drept că şi-n recenta traducere - o bună-intenţie ratată! - a lui Bartolomeu Valeriu Anania se uzează de această răstălmăcire a sintagmei greceşti (susţinută palid într-o notă de subsol). Părintele Anania a găsit chiar "o soluţie" de tot originală (în care se întrevede, dincolo de "ambiguizare", conştiinţa falsului filologic): traduce *una şi aceeaşi* sintagmă, în cadrul *aceluiaşi* capitol, cînd prin "o mie de ani" (de două ori), când prin "mii de ani" (de patru ori), după cum îi convine sfinţiei-sale!!! Nici nu ne trece prin minte să dăm apă la moara sectanţilor, dar avem convingerea că locul respectiv poate fi lămurit cu argumente teologice bine întemeiate, iar nu cu mistificări filologice *pro domo*!

Cartea preotului Ioan Mircea a fost editată jalnic de către "Harisma": fără foaie de gardă, fără tablă de materii, fără o listă bibliografică separată de trimiteri, cu destule erori de culegere, cu o tehnoredactare ce vădeşte o zgârcenie şi o inelegantă incompatibile cu decenţa editorială... N-ajunge să fii fiul Părintelui Galeriu ca să editezi cărţi!

Să sperăm că va apărea cât de curând şi-n româneşte *Comentariul la Apocalipsă* (1995) al teologului grec Savvas Agouridis, cuprins în planul Editurii Bizantine din Bucureşti; un studiu românesc solid despre *Apocalipsa* lui Ioan

(continuare în pag. 23)

Răzvan CODRESCU

marginalii

(urmare din pag. 22)

(şi poate despre literatura apocaliptică în genere) rămâne de aşteptat de la noile generaţii de teologi...

Pentru că a venit vorba de Editura Bizantină, să consemnăm utilul volum de interviuri alcătuit de mai tânărul Pr. Dr. Constantin Coman (cu care editura se şi confundă) şi intitulat *Ortodoxia sub presiunea istoriei*. Prefaţa ne lămureşte dintru început: "Interviurile şi dialogurile care alcătuiesc cartea de faţă au fost realizate pentru periodicul central al Patriarhiei Române,<<Vestitorul Ortodoxiei>>, şi publicate în coloanele acestuia pe parcursul a patru ani, din toamna anului 1990 pînă în toamna anului 1994. Motivaţia iniţială a interviurilor a fost nevoia de a citi cu cât mai multă exactitate timpul pe care îl trăim, (...) de a diagnostica cât mai precis starea Bisericii Ortodoxe de astăzi...", adică dintr-un tulbure "moment de răscruce", cu "sinceritate" şi "severitate" ("Sper ca gravitatea lucrurilor spuse în aceste interviuri să risipească, măcar pentru un timp, aerul prea liniştitor ce ne îmbie tot mai insistent în ultima vreme").

Convorbirile sunt dispuse cronologic; fiecare este precedată de o notă bio-bibliografică asupra personalităţii intervievate (ba chiar şi de câte o fotografie). Îşi expun părerile atât personalităţi teologice româneşti (Dumitru Stăniloae, Serafim Joantă, Daniel Ciobotea, Rafail Noica, Bartolomeu Valeriu Anania, Petroniu Tănase etc.), cât şi străine (Christos Yannaras, Savvas Agouridis, Kallistos Ware, Arhiepiscopul Constantinopolului şi Patriarhul Ecumenic Bartholomaios I, Theoklitos Dionisiatul, Olivier Clément ş.a.). Ar fi fost păcat, într-adevăr, ca această "radiografie a problemelor majore cu care se confruntă Ortodoxia astăzi, realizată cu concursul atâtor personalităţi de seamă ale lumii ortodoxe" să fi fost "înmormântată odată cu aruncarea ziarului" (mai ales că, fie vorba între noi, foia patriarhală - impropriu numită "ziar"- este destul de cenuşie în ansamblu şi foarte puţin citită în afara cercurilor bisericeşti)!

Printre atâtea lipsuri, actualei Patriarhii i se mai întâmplă să facă şi lucruri bune, pe care ar fi nedrept să le trecem cu vederea. O frumoasă ispravă publicistică şi misionară, cu un înalt rol educativ, este şi editarea, în bune condiţii grafice, a unei reviste lunare pentru copii, "Chemarea credinţei", al cărei Număr 25-26 din 1995 (apărut în preajma Sfintelor Paşti) ne-a fost o adevărată încântare. Alternând versurile cu proza, textele tradiţionale cu cele actuale, opiniile bisericeşti cu cele ale "laicatului" (ne-a făcut plăcere să citim, bunăoară, înţelegătorul text "Profesorul de religie" al d-lui prof. Vasile Molan, Inspector General adjunct la Inspectoratul Şcolar al Municipiului Bucureşti), vechea iconografie cu imaginile actualităţii, aspectele formative cu cele informative - revista se arată ca un excelent instrument auxiliar al noii campanii de catehizare a tinerei generaţii (întreprinse printr-o încă imperfectă, dar totuşi reală colaborare între Biserică şi Şcoală).

"Chemarea credinţei" figurează ca supliment al "Vestitorului Ortodoxiei", iar redactor responsabil este acelaşi Pr.Dr. Constantin Coman, a cărui vrednicie merită toată admiraţia şi consideraţia noastră.

Din sfera misticii occidentale, Editura "Humanitas" (în colecţia "Terra lucida", coordonată de d-l Andrei Pleşu) ne oferă *Podoaba Nunţii Spirituale sau Întâlnirea interioară cu Cristos* (elaborată cam între 1330-1335) a călugărului flamand Jan van Ruusbroec sau Ruysbroek (1293-1381), supranumit "Admirabilul" , un tratat didactic de mistică "scolastică" împărţit în trei cărţi ("Viaţa lucrătoare", "Viaţa interioară sau doritoare de Dumnezeu" şi "Viaţa mărturisitoare de Dumnezeu"), corespunzând celor trei trepte mistice (*via purgativa, via iluminativa, via unitiva*). Traducerea "din olandeza veche" aparţine d-lui Emil Iorga care, din păcate, nu s-a învrednicit să scrie şi o cât de modestă prefaţă sau postfaţă, ce ar fi fost foarte utilă cititorului român, insuficient familiarizat cu mistica apuseană (şi chiar cu mistica în general). Ditamai editura a crezut că poate compensa această lipsă prin câteva rânduri informative, de proporţiile unui articol de dicţionar enciclopedic, înghesuite pe dosul foii de gardă!

O altă mare carte a culturii apusene (de astă-dată de secol XX), deloc străină de criza modernă a catolicismului (autorul ei a scris şi *Agonia creştinismului*, tradusă nu demult în limba română) şi reflectând existenţialismul la meridian iberic, este *Sentimentul tragic al vieţii la oameni şi la popoare* de Miguel de Unamuno (1864 - 1937), apărută deunăzi la Institutul European din Iaşi, în traducerea şi cu notele d-lui Constantin Moise, la care se adaugă o postfaţă a d-nei Dana Diaconu. Cartea este un viu document eseistic al tragediei spirituale a omului modern, desfigurat de individualism şi scepticism. Donquijotismul (obsesie de o viaţă a autorului) apare ca o posibilă soluţie eroic-idealistă, echivalentă cu o sfidare a destinului prin asumarea orgolioasă a absurdului (a se vedea partea finală: "Don Quijote în tragicomedia Europei contemporane"). Unamuno se zbuciumă între nevoia de Dumnezeu şi neputinţa unei autentice credinţe, încercând să dea un răspuns *poetico-filosofic* unei profunde crize *religioase*. Cartea merită citită mai ales pentru cuceritoarea sinceritate şi vervă stilistică a autorului, ce are depotrivă - ca să-l raportăm la nişte repere româneşti - ceva din Nae Ionescu şi ceva din Emil Cioran.

Editura "Moldova" din Iaşi a avut inspiraţia să scoată, între copertele aceluiaşi volum, trei *Texte care au zguduit lumea*: "Protocoalele Înţelepţilor Sionului", "Testamentul lui Petru cel Mare" şi "Manifestul Partidului Comunist". Dincolo de impactul comercial, această "găselniţă" editorială previne, în mare măsură, reacţia taberei evreieşti şi a Ocultei masonice în genere (editarea numai a *Protocoalelor...* ar fi stârnit probabil, cum s-a întâmplat de fiecare dată, un val de consternare, cu acuzaţia consecventă de "antisemitism"). Într-un "Argument" bine cumpănit (pp.5-10), îngrijitorul ediţiei, d-l Gellu Dorian, prezintă "documentele" fără comentarii, în ordinea cronologică (*Testamentul...* de la jumătatea secolului al XVIII-lea, *Manifestul...* de la jumătatea secolului al XIX-lea şi *Protocoalele...* de la începutul secolului XX). Concluzia (cuvântul este al editorului), reluată şi pe coperta finală, sună astfel: "Antologia de faţă propune spre cunoaştere trei texte ale unor doctrine de esenţă politică, emise în sens de programe strategice, care au pus, pentru o perioadă de timp, lumea în pericol. Cunoaşterea lor este absolut necesară, atât pentru a le putea respinge, cât şi pentru a limpezi substraturile politice ale unor înceţoşate capitole de istorie. Sperăm ca intenţia noastră să fie bine înţeleasă şi să se constituie într-o contribuţie decisivă la limpezirea unor etape contestate (mai degrabă "controversate"- n.R.C.) din istoria omenirii. Noi n-am făcut decât să punem la dispoziţie aceste texte. Atât."

Indiferent care au fost intenţiile editorilor, cartea este într-adevăr binevenită mai ales prin faptul că dezvăluie publicului mai larg conţinutul odioaselor *Protocoale...*, a căror transpunere în realitatea politică a secolului XX numai imbecilii n-o sesizează. Abia astăzi cartea îşi vădeşte sinistra actualitate. Acest controversat document de gândire şi practică politică iudeo-masonică face adevăratul interes al volumului în discuţie, chiar şi în absenţa comentariilor şi adnotărilor (cea mai bună ediţie românească, aproape inaccesibilă astăzi cititorului comun, este cea din 1923, cu traducerea din franceză a lui Ion I. Moţa, precedată de o introducere şi o scrisoare a lui Roger Lambelin - "Aux Roumains conscients du Péril juif" - şi urmată de un amplu corp de comentarii şi anexe întocmite mai ales de Em. Vasiliu-Cluj, volumul totalizând 264 de pagini, unele tipărite cu literă foarte măruntă; a mai fost de largă circulaţie înainte de război o traducere a lui N. Davidescu; traducerea din noua ediţie ieşeană aparţine Virginiei Thomas şi este făcută după "originalul în limba engleză", cum suntem înştiinţaţi la p. 8).

În economia volumului textele nu se mai înşiră cronologic, ci în funcţie de importanţa lor (astfel sugerată). Cele XXIV de capitole (şedinţe) ale *Protocoalelor...* ocupă două treimi din volum (pp. 11-105). Textul acestui contestat "plan evreiesc de cucerire a lumii" se află deci astăzi la îndemâna oricui. Pe lângă invitaţia la lectură, s-ar cuveni şi una la responsabilitate, ca-n îndemnul-avertisment neotestamentar: "Cine are urechi de auzit, să audă!". În orice caz, rămâne întrebarea: "Dacă evreii nu-s implicaţi, atunci *ce* minte diabolică a conceput acest plan şi mai ales *care* este forţa ocultă prin care s-au îndeplinit peste 90 % din prevederile lui?"...

În încheiere, semnalăm şi două apariţii sub egida Fundaţiei "Buna Vestire". D-l Simion Ghinea este realizatorul volumaşului documentar *Cînd cobora "cortina de fier" acum 50 de ani* (a se vedea mai ales, între pp.9-48, "Memoriul" adresat în mai 1945 autorităţilor americane, în numele Gărzii de Fier, de Mihai Fotin Enescu, delegat al guvernului român constituit în exil, la Viena).

Teologului N.Crăcea i-a apărut cel de-al doilea volum al *Dezvăluirilor legionare*, în condiţii tehnice superioare volumului întâi. Avem de-a face mai degrabă cu o antologie de texte legionare, mergând până la "decapitarea" Mişcării (1938-1939). Ar mai urma două volume: unul despre evenimentele controversate ale anilor 1940 şi 1941, altul despre exilul, lagărele şi închisorile ulterioare.

În Editura "Alma"-Galaţi a apărut de curând (1995) un roman intitulat "Domiciliu obligatoriu", al cărui autor, Gheorghe Bacalbaşa, este, probabil, medic căci acţiunea se petrece într-o clinică de chirurgie. Desigur, autorul face, în primul rând, literatură, însă el "literaturizează" experienţe de viaţă reale. "Toate personajele sunt imaginare, în afară de cele reale", spune el, cu o vădită ironie, încă de la început. Şi cum majoritatea eroilor sunt reali, în economia romanului rămâne foarte puţin loc pentru personaje imaginare. Căci real este Florin Zugrăvescu, eroul principal, cel care personifică *impostura*, pe care nu era nevoie să-l imagineze deoarece epoca în care se petrece acţiunea şi pe care ne place să o numim "de tristă amintire", este plină de impostori. Fiecare dintre noi am cunoscut un Zugrăvescu în persoana câte unui director de institut sau de instituţie ori a câte unui şef de catedră etc., cocoţaţi acolo sus pe cu totul alt fel de criterii decât cele de competenţă. Real este şi tovarăşul Dinu, cel care reprezenta *puterea*, o putere care nu avea nevoie de motivări şi nici să dea explicaţii, ci se exercita întotdeauna în numele unei dreptăţi abstracte, care era, de fapt, dreptatea ei. Era plină lumea epocii respective de-alde tovarăşi Dinu care nu acţionau niciodată la întâmplare, ci întotdeauna îndeplineau linia şi "ajutau" şi pe alţii să o îndeplinească. De asemenea, reală ca o cicatrice postoperatorie este şi tovarăşa Maria Pietraru, consilier în cadrul Direcţiei cu probleme speciale a C.C. -ului, tovarăşă a cărei menire era, nu de a împărţi dreptate, ci de a restabili ordinea, pentru că asta erau, ea şi toţi cei din tagma ei, păzitori ai ordinii. În sfârşit, la fel de reală este şi lumea complicităţilor, individuale sau colective, a celor pe a căror comoditate, laşitate ori ticăloşie s-a clădit şi s-a menţinut, atât *puterea*,cât şi *impostura*. Căci Florin Zugrăvescu nu ar fi fost posibil fără complicitatea victimelor lui: Ovidiu Singureni, Cezar Hobiţă, Paulică Zamfiropol, Horia Preda, Ioana Lujeriu etc.

"Am ştiut că Zugrăvescu este un impostor, din prima clipă. Şi totuşi am tăcut. De ce am tăcut? De frică. Mi-e frică şi acum", spune doctorul Singureni într-un moment de sinceritate. Şi tot el, care este cea mai lucidă conştiinţă a lumii în care trăieşte, spune cu altă ocazie: "Problema noastră nu este dacă vreodată va veni o altă lume, o lume normală. Problema noastră este alta: oare mai suntem noi capabili să ne readaptăm unei asemenea lumi?"

Şi Singureni nu este singurul care gândeşte astfel. Mai sunt şi alţii. Ioana Lujeriu, de exemplu, una din conştiinţele care până la urmă se răzvrăteşte, reflectează la un moment dat: "În lumea închisă a clinicii profesorului Z., o lume a complicităţii colective, toţi fuserăm pe rând victime sau călăi. Eram oameni. Şi cu toţii, în timpul asprei domnii a lui Z., ne pierduserăm mai devreme sau mai târziu în ţinutul nisipurilor mişcătoare, ţinutul compromisului acceptabil". Şi de la acest "mărunt compromis până la ticăloşie nu mai este decât un pas. Încetul cu încetul ne cufundăm într-o mlaştină... din care nu există drum de întoarcere", continuă reflecţia un altul, Horia Predă, în făptura căruia sălăşluiau, după părerea Ioanei Lujeriu, două suflete unul de senior (cel din sala de operaţie) şi altul de slugă (cel din preajma lui Zugrăvescu).

Nu toţi, însă, îşi făceau astfel de scrupule. Marea majoritate acceptau situaţia ca pe ceva firesc, fără să-şi facă probleme de conştiinţă. Pentru aceasta, însă, nu poţi să-i condamni, ci doar să încerci să-i înţelegi căci erau cu toţii oameni şi fiecare se comporta după cum îi era felul.

Din acest punct de vedere, cartea doctorului Bacalbaşa este o carte document care depune mărturie de ceea ce s-a întâmplat şi cum au fost schilodite sufletele şi conştiinţele în temniţa cea mare care a fost întreaga ţară în perioada de "tristă amintire".

Cecenia nu crede în lacrimi...

Drama poporului cecen continuă, în ciuda atitudinii aparent împăciuitoriste a Moscovei, ce nu caută decât o soluție de compromis, așteptând liniștirea spiritelor după disperata incursiune la Budionovsk a comandoului cecen. Sfidând numeroasele pierderi de vieți omenești și indignarea legitimă a unei bune părți a poporului rus, puterea neocomunistă de la Kremlin continuă să rămână împotmolită în vechea mentalitate imperialistă, profitând și de reacția timorată a comunității internaționale, ce refuză, din lașă comoditate, să încerce a lua taurul de coarne.

Evenimentele din Cecenia sunt însă pline de învățăminte mai generale, ce s-ar cuveni mai bine puse în evidență. *În primul rând,* rezistența cecenă dovedește că "mitul" marilor puteri se bazează, în mare măsură, pe resemnarea fatalistă a țărilor mici, obișnuite să se abandoneze propriului complex de inferioritate, pe care-l ascund în mod curent sub pretextul instinctului de conservare. Cînd însă un popor oarecare se încumetă să facă saltul calitativ de la condiția vegetativă la aceea a asumării eroice a propriului destin, el poate doborî multe "calcule" teoretice și false "înțelepciuni", căci tăria sau slăbiciunea au mai degrabă cauze *morale* decât cauze materiale.

În al doilea rând, se dovedește că Rusia (evităm să vorbim de C.S.I., ca nu cumva să ne râdă curcile) nu mai este și nu mai poate fi tăvălugul de altădată; lustrul de mare putere și-l păstrează doar cu abjectul concurs al Occidentului (care vede în ea singurul "paznic" posibil al unei Germanii încă temute, dar și un factor-cheie în echilibrul oriental). În felul acesta, Occidentul își urmărește propriile interese, iar Rusia își satisface absurda megalomanie. Credem însă că viitorul va arăta că și Occidentul și Rusia se înșeală profund, atâta vreme cât lumea rusă este tot mai ruinată lăuntric (social, politic, economic și mai ales moral). Soluția ar fi, probabil, cea a lui Soljenițîn: Rusia să renunțe la imperialismul ei absurd și să se concentreze asupra refacerii interne.

În al treilea rând, se dovedește încă o dată că scontata "Nouă Ordine Mondială", recomandată a se baza pe principii umanitare și justițiare, e o uriașă minciună. Statele Unite și așa-zisa "comunitate internațională" n-au de gând să se sinchisească în mod real decât de interesele imediate ale celor mari și de securitatea... Israelului. "Măruntii" și "marginalii", dacă nu se luptă singuri pentru dreptatea lor, n-o să le-o facă nimeni niciodată. Dinspre centrul puterii mondiale nu se pot aștepta decât la vreo solidaritate retorică sau la niște făgăduințe demagogice - expresii "publicistice" sau "diplomatice" ale... durerilor în cot! Statele Unite și Occidentul în general, iudaizate până în măduva oaselor, nu pot ieși, pe calea pe care au apucat-o, din negustoria politică de tip Yalta și Malta.

În al patrulea rând, se arată tot mai probabil că viitorul (chiar dacă nu cel imediat) va fi - în pofida aparențelor sau prejudecăților actuale - nu al agonicei civilizații occidentale (care se dizolvă în viciu, în compromis, în comodități, în lașitate), ci al resurselor de vitalitate "barbară" ce mai zac în greu încercata Europă Răsăriteană sau în extremitățile ei euro-asiatice. "Buna sălbăticie", capabilă de eroism, de sacrificiu, de "nebunie", reprezintă, în perspectivă, alternativa de viață și de creație a unei "Europe" astăzi devitalizate, care-și drămuiește cu groază fiecare picătură de sânge și fiecare risc existențial. "Occidentalul", "civilizatul" privește astăzi spre Cecenia sau spre fosta Iugoslavie nu atât cu compasiune, cât cu îngrozită uimire; dacă n-ar fi dezobișnuit să gândească în adâncime și dacă n-ar fi atât de încântat de sine însuși, atunci ar înțelege că-n acest Răsărit "tribal" dospește taina Europei de mâine.

Dar fie toate acestea numai vorbe goale, rămâne, dincolo de zarva lor, minunata pildă a *eroismului* cecen, aducând un aer de primăvară medievală într-o lume bătrână, plângăcioasă și stearpă, care nu mai are nimic "sfânt", nimic pentru care să primească să moară!

"O, țară tristă, plină de humor!"

Să ne întoarcem însă la noi, pe malurile dâmbovițene, unde, deocamdată, forma curentă de "eroism" este *tupeul*, iar forma curentă de "barbarie" este *mitocănia*.

Cum este percepută în România de azi cea mai complexă formă istorică de *eroism național* a secolului XX, Mișcarea Legionară? Ea continuă să fie ignorată în esența ei și evocată aproape exclusiv fie în termenii propagandei masonice, fie în cei ai propagandei comuniste (două curente fundamental convergente în ce privește mistificarea și boicotarea eroismului misionar de sorginte națională și creștină). Circulă despre legionari fel de fel de șabloane și prejudecăți, iar singura întrebare esențială cu privire la ei ("De ce oamenii aceștia s-au întrecut să meargă la moarte?") este sau evitată, sau expediată - cu siguranța *tupeului* și cu suficiența *mitocăniei* - sub eticheta comodă de "fanatism"! Maimuțărind provincial "civilizația occidentală", directorii opiniei noastre publice numesc "fanatism" tot ceea ce nu pot înțelege sau tot ceea ce iese din "convenție", perturbându-le comoditățile cotidiene ori lezându-le interesele meschine. Înainte de *a speria*, Mișcarea Legionară *complexează*; la fel cum îi complexează pe occidentali "fanatismul" cecen sau sârbo-croato-bosniac. E complexul tipic al degeneratului în fața vitalismului eroic și martirajului asumat. Descartes, pare-mi-se, spunea că orbul, când trebuie să se măsoare cu tine, umblă să te tragă în bezna unei pivnițe. Degeneratul umblă să te tragă pe terenul umanitarismului călduț, unde-și are el posmagii și clocitoarea. În locul luptei, el îți va propovădui compromisul; în locul eroismului - spiritul de conservare; în locul idealului - scopul imediat ("realismul" prost). Dacă nu accepți această "înțelepciune" larvară, atunci nu te declară doar dușmanul lui personal, ci "dușmanul umanității."

Este simptomatic, bunăoară, modul în care pot vedea legionarismul doi dintre fruntașii presei noastre "de piață": domnii Ion Cristoiu și Cornel Nistorescu.

Nu de mult, pe Tele7 ABC, domnul C. Nistorescu a organizat și "mediat" o dezbatere privitoare atât la prezentul, cât și la trecutul legionar. Au participat d-nul Dinu C. Giurescu, istoric "obiectiv" sub toate regimurile, și d-nul Șerban Suru, șeful cuibului legionar "Horia Sima" (însoțit de un membru al cuibului, student la Aeronave). Telespectatorii au putut interveni și ei cu întrebări (ca de obicei, fie întrebări "proaste", la care nu se poate răspunde, fie întrebări "incomode", la care se evită a se răspunde!). Pretextul dezbaterii l-a constituit refuzul sistematic și neîntemeiat pe care dl. Suru l-a întâmpinat din partea mai multor instituții oficiale în încercarea de a legaliza o asociație apolitică numită "Legiune Creștină", ce-și propune cercetarea onestă și propagarea adevărului despre Mișcarea Legionară. De la Notariatul de Stat i s-a răspuns în scris că "răspândirea adevărului istoric despre Mișcarea Legionară" "ar putea fi dăunător ordinii publice și bunelor moravuri"!!! (A se vedea reproducerea respectivei "Încheieri de respingere" în "Puncte Cardinale", anul IV, nr. 11/47, noiembrie 1994, p.7).

Domnul Giurescu, până mai ieri istoric oficial al regimului comunist, a ocolit răspunsurile limpezi, a colportat, cu aer savant, câteva banalități și a făcut o patetică profesiune de credință stângistă, în noua limbă de lemn a "democrației" la care s-a convertit după '89. Domnul Nistorescu a fost tot timpul grijuliu să nu dea impresia că ar ține câtuși de puțin partea legionarilor (nu e o constatare nouă că licheaua "democratică" moare, în general, de "obiectivitate", evitând riscurile oricărei "angajări"). Să zicem că postura de "mediator" îl obliga (deși, la rigoare, ar fi trebuit să aibă tot atâta grijă și în a nu da impresia unui adversar aprioric al legionarismului, cum până la urmă s-a dovedit a fi!).

Desigur, nu se aștepta nimeni ca d-nul Nistorescu să facă partizanat legionar, dar nici să se dedea la abjecția de a zeflemisi în manieră sfertodoctă ideile și credințele unei generații martirizate.

Citând un portret de epocă al Căpitanului, în intenția de a persifla cultul personalității și de a sugera o asemănare cu elogiile găunoase aduse liderilor comuniști de mai târziu, dumnealui a crezut că poate scoate de aici un argument împotriva spiritului legionar! Tot ceea ce a dovedit din plin a fost propria lipsă de cultură istorică și propria neputință de a "deosebi duhurile". S-a întrecut însă pe sine însuși, atât în abjecție, cât și în suficiență, atunci când, spre sfârșitul emisiunii, s-a apucat să spicuiască chiar din scrierile lui Codreanu și să concluzioneze abrupt că... "sună a Vadim"! Las' că respectivele citate n-aveau nici în clin nici în mânecă cu insanitățile revistei "România Mare"; grăitoare este metoda (tipică pentru licheaua de presă): insinuarea pe baza unor analogii vulgare!

Să fii un Codreanu, să electrizezi o generație întreagă, să duci viață de ascet în numele unui ideal, să primești moarte martirică pentru Cruce și Neam, iar după cincizeci de ani să vină vreun pigmeu care nu are nimic sfânt și să te zeflemisească în public, asemuindu-te cu paranoicii vremii lui! "O, țară tristă, plină de humor!"...

Cel puțin domnul Cristoiu (mai supărat pe trecutul ante-comunist decât pe prezentul post-comunist!) insinuează, în "Evenimentul zilei", că... "nu înțelege". Nu înțelege, anume, cum vine treaba cu "legionarii blânzi" de astăzi, când dumnealui "știe" că legionarii, ca-n filmele lui Sergiu Nicolaescu, erau un fel de pistolari necruțători, de profesioniști ai violenței! Cel mai realizat și mai invidiat jurnalist al țării este în situația de a confunda o prejudecată pe care și-a însușit-o cu o realitate pe care nu o cunoaște! Ce să-i mai zici domnului Cristoiu? Să și-l imagineze pe Mircea Eliade cu pistolul în mână, terorizând "oamenii de bine"?! Poate că d-nul Cristoiu trăiește, printre editoriale și "evenimente" senzaționale, o particulară "dramă a cunoașterii"... E greu să vrei să înțelegi, dar să nu poți...Așa că noi propunem să i se plângă de milă.

V.A.M.

O nouă "Țiganiadă"

Disponibilitățile actualei puteri din România pentru orice fel de *diversiuni*, este o tristă realitate a perioadei postdecembriste. În scopul păstrării și întăririi pârghiilor și frâielor guvernării, actualul regim nu a omis și nu a neglijat nici o posibilitate. Acest lucru se dovedește cu prisosință și în privința modului în care sunt tratate și abordate chestiunile legate de lumea țigănească (a se vedea și articolul nostru "Problema țiganilor", în Puncte Cardinale, Anul V, nr 3/51, martie 1995, p 15).

Dintre instituțiile tradiționale cu conținut și percepție sacră în conștiința națională românească, instituția monarhică este cea care îi preocupă și îi neliniștește în cea mai mare măsură pe actualii guvernanți. Lucru explicabil, avându-se în vedere incompatibilitatea de esență dintre monarh ca UNS AL LUI DUMNEZEU și ideologiile comuniste atee. *Continuatori* direcți (ori chiar, mulți dintre ei, *autori* și *complici*) ai vechilor fărădelegi comuniste, stâlpii regimului Iliescu nu s-au dat înapoi de la nici o josnicie pentru a denigra și compromite ideea de monarhie, precum și instituția ca atare. Cu o opinie publică dezinformată și dezorientată, ignorantă cu privire la propriul său trecut, scopul nici nu era prea greu de atins.

Spre bagatelizarea și compromiterea în ochii mulțimii a ideii de regalitate, țiganii au fost folosiți din plin, cu rezultate imediate și foarte concrete. Este neîndoielnic că sprijinul direct acordat unora dintre mai marii țiganilor din Sibiu, în vederea însușirii (în chip fraudulos, imoral și blasfemiator) de titluri monarhice, a fost un act premeditat și deliberat al puterii. Actualei puteri faptul îi este cu atât mai necesar cu cât ultimul rege al României, detronat de comuniști, se mai află încă în viață, iar vizita sa în țară, cu prilejul sărbătorii Învierii Domnului din anul 1992, a dovedit că nu-i chiar imposibil ca neamul să se trezească, să se regăsească pe sine, cu trecutul cel adevărat și cu instituțiile sale firești. Spre a contribui la înlăturarea unei asemenea eventualități, s-a apelat și la țigani, mizându-se pe percepția negativă pe care o au aceștia în conștiința mulțimilor. Prin urmare "încoronarea" impostorilor țigani rămâne ceea ce este: o josnică parodie potrivnică intereselor naționale românești, chiar dacă nu creează efecte juridice. Faptele devin cu atât mai regretabile și nefirești cu cât la săvârșirea lor și-au adus contribuția și "preacuvioși" și "preacucernici" slujitori ai sfintelor noastre altare străbune. După toate sacrificiile martirilor neamului românesc în temnițele comuniste și după jertfele de sânge din decembrie 1989, nu de încoronări profanatoare s-ar fi cuvenit să avem parte, ci de mărturisirea și căința tuturor stricătorilor de rânduieli românești, precum și de reintrarea țării în matca firească a istoriei sale. Dar noi n-am reușit, în aproape șase ani, decât o nouă... "Țiganiadă"!

La fel de dăunătoare pentru interesul național românesc se dovedește a fi și folosirea, acceptată și încurajată tot de către Putere, a termenului etnic de ROMI pentru a-i denumi pe țigani. În ciuda faptului că, în toate limbile europene și de circulație universală, etnia țigănească este identificabilă cu termeni consacrați, în ultimul timp se constată din partea unor organizații țigănești și a liderilor acestora încercarea de a impune folosința noilor termeni ROM/ROMI (și a derivaților acestora). Noua denominație crează la nivelul opiniei publice internaționale o gravă confuzie de identitate, situație în care românii ajung în postura de a fi confundați cu țiganii, trebuind să suporte grave prejudicii decurgând din această stare de lucruri. Este de remarcat că, în sfârșit, dl. Teodor Meleșcanu, ministrul de externe al României, s-a sesizat și a luat atitudine împotriva agresiunii la adresa identității etnolingvistice românești.

Iată că "bumerangul" complicităților își arată efectele! Dacă de la palatele Cotroceni și Victoria, ca și din birouri aflate în alte "palate", s-a dat "undă verde" și s-a contribuit la înscenări compromițătoare pentru istoria și tradiția românească, era de mare trebuință ca măcar de la nivelul conducerii Academiei Române, al Ministerelor Culturii și Învățământului sau al Patriarhiei Ortodoxe Române să se fi făcut cele necesare pentru ca nefirescul și blasfemia să nu se perpetueze. Toate aceste foruri au tolerat însă abjecția, astfel că noi riscăm ca, înainte de a intra în "structurile" europene ca *români*, să intrăm în conștiința Europei ca...romi!

Nicolae POP

Editura PUNCTE CARDINALE
B.R.D. Sucursala SIBIU
Cont nr. 4072996517509

Colegiul redacțional: **Gabriel CONSTANTINESCU, redactor-șef;**
Demostene ANDRONESCU, Răzvan CODRESCU,
Constantin IORGULESCU, Marcel PETRIȘOR
Ioan NISTOR - secretar de redacție 2400 SIBIU - Calea Dumbrăvii nr. 109
Doina Marilena CĂBAȘ - corector telefon 069/422536

Tehnoredactare computerizată "PUNCTE CARDINALE"
Masib S.R.L
Printing Company